ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଅମୀନ ।

ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଅମୀନ ।

BANDOBASTA AMINA

ଉପନ୍ୟାସ

HAREKRSNA MAHANTI

ପ୍ରକାଶକ

ଶ୍ରୀ ହରେକୃଷ୍ଣ ମହାନ୍ତି ବି, ଏ.

ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ

1925

Printed by A. C. Chakraverty,
Orissa Printing Works,
PURI.
1925.

ମୂଲ୍ୟ ୪ ୦।୵ ଅଣା ମାତ୍ର ।

ଷାଷର ଦେଖି ବହି କିଣିବେ)

ଉକ୍ତ ପ୍ରକାଶର ଅଲଗ ମୂଲ୍ୟ ... ଟ [illegible]

ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଅମୀନ ... ଟ [illegible]

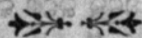
ପ୍ରାପ୍ତିସ୍ଥାନ—ପ୍ରକାଶକଙ୍କ ବାସସ୍ଥାନ
ମାର୍କଣ୍ଡେୟ ସାହି, ସହର ପୁରୀ ।

ଭୂମିକା ।

ଏ ବହିଖଣ୍ଡିକ ସାଧାରଣ ବିଦ୍ୱାନ୍ ପାଠକଙ୍କର ଉପଯୋଗୀ ହୋଇ ନ ପାରେ । ଗଳ୍ପଛଳରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଅର୍ଦ୍ଧ କାଳ୍ପନିକ ଘଟଣା ଏଥିରେ ବିବୃତ; ଓ ପ୍ରଜାବର୍ଗଙ୍କୁ ମଫସଲରେ ବନ୍ଦବସ୍ତ ଅମୀନଲାଗି କି ପ୍ରକାର ହଇରାଣି ହୁଏ ତହିଁର କିଞ୍ଚିତ ସୂଚନା ଦେବା ଅଭିଳାଷରେ ଏହା ଲିଖିତ । ଓଡ଼ିଯ୍ୟା ଅମୀନଙ୍କୁ ଧରାଧରି କରିବାଲାଗି ଆଜିକାଲି କେତେ୨ କଣ୍ଠାବୁଜା ଯାଉଅଛି, ଓ ଏ ଗଳ୍ପଟି ତଦନୁରୂପ ଗୋଟାଏ କଣ୍ଠା । ବିଦେଶୀୟ ଅମୀନ ଆସି ଓଡ଼ିଯ୍ୟା ଦେଶରେ ଓଡ଼ିଯ୍ୟା ଅମୀନଙ୍କୁ କିପରି ସାହାଯ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି ତାହାମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଇଅଛି । ଯାହା ମନକୁ ଏକଥାଗୁଡ଼ିକ କଟୁ ଲାଗିବ ବା ଯାହା ଚୋରମନ ଘରଧରିବ, ସେ ଉକ୍ତ ମାତ୍ର ଦୁଃଖିତ ନହୋଇ କ୍ଷମା କରିବେ ଇତି ।

ପ୍ରକାଶକ

୧ମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ଶାଶୀ—କପାଳକୁ ବଢ଼ାଦ୍ୱୋଇ ସଚ୍ଚାଅମୀନ ଆସିଛନ୍ତି ଏଥରକ କଲଦପୁର ମୌଜାଟି ଅମୃତମଣୋହି । ମୋଟ ରକବା ବସ୍ତାନବେ ବାଟୀରୁ ତଳବଳ ବାହୁଲ ଜମ୍ବିର ସତୁଷ୍ଠିବାଟୀ ଯାଇଁ ବାକି ବାଜ୍ୟାପ୍ତି ବାଉଶ ବାଟୀ ଟା ମକଦମୀ ମାହାଲ୍ ତଳେ ଜରୀବ । ଗତ ଗ୍ରୁରସାଲ୍ୟା ପଏମାସୀ ବନ୍ଦବସ୍ତରେ ମୌଜାଟି ପାଞ୍ଚଖୀଟ ନକସାରେ ବିଭକ୍ତ ଓ ମୋଟ ରକବା ଚୌଦଦସ୍ତି ନଲରେ କସୋଟ କର ହାଲକୁ ଘଦେଆଠବାଟୀ ହୋଇଅଛି । ରକବା ଲୁମ୍ବାସ ଜରୀବ ମୁତାବକ ୨୫୦ ଏକର ମଧ୍ୟରୁ ଅମୃତମଣୋହି ଖାଲସା ୯୦ ଏକର ଓ ମକଦମୀ ମାହାଲ ତଳେ ୧୬୦ ଏକର ବୋଲି ଉକ୍ତ ବନ୍ଦବସ୍ତରେ କବୁଲସୂତ ହୋଇ ଯାଇଅଛି । ଗ୍ରଡ଼ାଘର ସଙ୍ଗେ ମକଦମଙ୍କର କୌଣସି ଅପତ୍ତି ନଥିଲା ।

ମୌଜାଟି ଆଢ଼ା ଉଠବାଟୀ, ଜଳି ପାଲ ଦାଲୁଅ ଇତ୍ୟାଦ ହରକଦିମ ମାହାଲ, ଚାରିଗୋଟି ପଡ଼ା, ଅଢ଼ାଇଟି ପଡ଼ା ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର, ବାକୀ ଦେଢ଼ ମୌରସି ମକଦମ ଆଠଗଡ଼ିଆ ଭିକାରୀଚରଣ ଚୌଧୁରି ଓଲାଦଙ୍କର ଦଖୀସୂତ । ନିଜପଡ଼ା ଜଲଦପୁରଟି ଇଜମାଲି ଜରିବ ଆଠପଣ ଅମୃତମଣୋହି ଓ ଆଠପଣ ଚୌଧୁରୀବଂଶଙ୍କର; ଗ୍ରୁରସାଲ୍ୟା ବନ୍ଦବସ୍ତ ବେଳୁ ଇଜମାଲି ଖେବାଟ ପୂରଣ ହୋଇ ଖାତା ବନ୍ଧନ ଥିଲେହେଁ, ଗ୍ରାମ ଉହତକ ନଦୀ ଓ ନାଲ୍ଲିଏକ ଜଙ୍ଗଲ ତକ ଇଜମାଲି ତଳେ ଭୋଗଦଖଲ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ଏହି ନିଜପଡ଼ା ଜଲଦପୁର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟକୁ ମୌଜାର କେନ୍ଦ୍ରଅଂଶରେ ଥିବା ଓ ପାଞ୍ଚଟା ଖୀଟ୍ ମଧ୍ୟରୁ ଭନଟା ଖୀଟ୍

ନକ୍ସାରେ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୋଇ ଯଏମାସ ହୋଇଥିବା, ଓ ପ୍ରଜାମେଳି
ଯୋଗୁଁ ଠାକୁର ସ୍ୱଜାଙ୍କ ନାଏବ ଇଚ୍ଛା କରି ଗୋଲମାଲ ଭରଣା କରି
ଦେଇଥିବାରୁ, ଗ୍ରୁରସାଲ ଓ ମେଣ୍ଟିନାନସ୍ ଓ ରିବିଜନ୍ ଏ ତିନିଯୁଗର
ଅମୀନ-ପ୍ରବରମାନେ ଜଣକ ପରେ ଜଣେ କାଗଜାତ୍‌କୁ ସଜାଡ଼ି ଦେଇ
ଯାଇଥିଲେ । ଚାରିସାଲ ଅମୀନବେଲକୁ ଯସ୍ତାକାଲଥିଲା, ପାର୍ଚ୍ଚାରେ
ଅଠଅଣା ଜାଲୁଛି ବନ୍ଦା ହୋଇ ଥିଲେହେଁ, ସେ ଭଗବାନ ଅମୀନର
ଆଉ ଶୃଙ୍ଖର କରିବାକୁ ପଡ଼ି ନଥିଲା; ଏହାଙ୍କ ପରେ ମେଣ୍ଟିନାନସ୍
କାମ କରିବାକୁ ଯେଉଁ ରେକର୍ଡ଼ର ବଡାରାଷ୍ଟୀ ଆସିଥିଲା ସେ
କେତେକ ଗୋଲମାଲ ପ୍ରକୃତରେ ଦୋରସ୍ତ କରିଦେଲାରୁ ମୌଜାରୁ
ବିଦାୟ ହେବା ବେଳେ ଏକପ୍ରକାର ଖାଲି ହାତରେ ଯାଇଥିଲା ;
ତାହା ପରସାଲରେ ଜଣେ ମୁସଲମାନ ଅମୀନ ହାଜୁବକସ ବୋଲି
ଆସିଥିଲା ଯେ ଜଳଦପୁର ଗାଁଆଟାରେ ତାକୁ କେହି ବସା ଦେଲେ
ନାହିଁ । ରଙ୍ଗାକରେଣ୍ଟା ହାକମଙ୍କ ମନା, ସୁତରାଂ ନଜଗାଡି
ପଠାଣଙ୍କ ପଡାରେ ବସା ଗାଡ଼ିଥିଲା । ତାହା ନାଠ କଥା କହିଲେ
ନ ସରେ । ଏ ମୌଜାରୁ କେଉଁ ଅମୀନ ଯେ ଭଲେ ବିଦାୟ ହୋଇ
କାଲେକେ କେହି ଦେଖି ନାହିଁ । ଗାଁଟା ସବୁଦିନେ ଦି ଫାଙ୍କ, ଫା
ଯେବେ ରଙ୍ଗା ତହସୀଲଦାର ପଛେ ଗୋଡ଼ାଇଲେ ଆଉ ଫାଙ୍କ
ମକଦମସାହିଆଙ୍କୁ ଚେଟ ଧଇଲେ । ବର୍ଷେକେ ଦିଟା ଗୋଟାଏ ଯଳାକା
ଜଲିଡୁବେଇ ମକଦମା ତ ଲାଗିଛି, ଭାଗ୍ୟକୁ ଏ ତହସୀଲଦାର ଅମଲରେ
ମୌଜାର କାଗଜପତ୍ର ଅଏନା ପରି ଥୁଆ , ଯାହା ଗୋଲମାଲ ମକଦ
ବାଡରେ । ହାଜୁବକସ୍ ନାଁ ଥାଟା ଏବଯାଏ ଜ୍ଞାନୁଲୀମାନ, ସାହିମୁ
ଖର ଖଣ୍ଡିରେ ମିଯ୍ୟାଙ୍କର ଧ୍ୱଜାଟି କେତେକାଲ ଉଡୁଥିବ । କାମ ଯା
କଲା ପଠାଣସାହି ଖୋଦାଙ୍କୁ ଗୋଚର, ସ୍ରୀତିଅଭିନପୁର ପଲ
ରାତା-ରାତି କାଗଜପତ୍ର ଲୁଗାପଟା ସବୁ ଛାଡ଼ି, ମେଲଆଙ୍କ ଦାଉ
ପ୍ରାଣ ଘେନି ଚମ୍ପଟ, ଆଉ ପଡାର ପଶ୍ଚିମ କବାଟ ମହଜୁବା

ଗଣ୍ଡାଇତର ବୋହୂ ବାପଘର ଯାଉଛି ଏହି ବାହାନାରେ ଢୋଲ
ଅଗୋହଣଦ୍ୱାରା ନ ପଳାଇ ଥିଲେ ପଠାଣେ ସତ୍ୟ ତାହା ହସ୍ତି
ଦକ୍ଷିଣ ଚୋବାଇ ଯାଇଥାନ୍ତେ ।

ଭଦ୍ରକ ଅଧାଅଧି ଏ ଇଲାକା ପରମାସୀ ନୋଟିସ ଘେନି ଜଣେ
ଚପରାସୀ କହିଗଲା ଯେ ମଳପଡାଠାରେ କାନୁନଗୋ ସାହେବଙ୍କ
ତେଶ ପଡ଼ ନୋଟିସଜାରୀ ଓ ଅମୀନ ବସ୍ତାଦୀ କାମ ଲାଗି ଗଲାଣି ।
' ଡ଼ି ' କଥା -ମଳପଡାଠାରୁ ଜଲଦପୁର ୪ କୋଶ, ଗାଁଅର ପ୍ରଜାଏ
ଲାଗି ତହସୀଲଦାର ବାବୁଙ୍କୁ ପଠାଇଲେ । ବାବୁଙ୍କୁ ଜଗନ୍ନାଥ ମାହାନ୍ତି
ଙ୍କ ଅପୂର୍ବ ନୁହେଁ; ପଣ୍ଡାଠାକୁର ଯୁଆଡ଼େ ଯିବେ ଜଣିକାଏ ବାନ୍ଧିଥିବ,
ପ୍ରାପ୍ତ, ଅମୃତମଣୋହି ତହସୀଲଦାର, ଖାଲିହାତରେ ଯିବା ଅବଧି ।
ଛି ମହାପ୍ରସାଦ ବ୍ୟଞ୍ଜନର ଠିକ୍ କରିଥିଲେ ଯେପରି କାନୁନଗୋ
ହେବଙ୍କ ମେହେରବାନୀରେ ଏଥର ଜଣେ ଉପଯୁକ୍ତ ଅମୀନ ଜଲଦ-
ର ପଇମାଷ୍ଟିକୁ ଆସେ । ସାହେବ ପ୍ରକୃତରେ ଆମ ଉତ୍କଳୀୟ, ପାସ୍ୟାରେ
ହେବ ଶତବେତନ, ଅତି ଶାନ୍ତ-ମିଜାଜୀ ହାକିମ; ତହସୀଲଦାରଙ୍କ
ହିଁରୁ ଏ ଇତିହାସ ଯାକ ଶୁଣି ମନେ କରିଥିଲେ ଯେପରି କେଲେଙ୍କାର
ରି ନହୁଏ ।

ଅମୀନ ଆସିବେ ବୋଲି ଗତ ମାଘମାସଠାରୁ ପିଷାଦଅ
ଗୃଧ ଅପେକ୍ଷା ରହି ଯେ ଯାହାର ସଦ୍ଭାବନ୍ଧକଥା କଣ
ର ଜଗିବେ ଏହି ଭାବନାରେ ତହସୀଲଦାରଙ୍କ ଅନୁସରଣ କରିଥିଲେ ।
ମାଘପୂର୍ଣ୍ଣମୀ ଗୁରୁବାର ବେଳ ବୁଡ଼ିବାକୁ ଦଣ୍ଡେ ଅଛି, ରଜା ବାହା-
ରଙ୍କ କଚେରୀକୁ ଶୂନସାନ୍ ଦେଖି ଘେର, ସାହିମଣ୍ଡିର ପ୍ରଧାନ
ଭୁଆ ଭ୍ରମର ପାଟଯୋଶୀଙ୍କ ଦାଣ୍ଡ ଗୃହନାଚଲେ ଜବ ପଇଂଏ ଆସି
ଛି ଚ, କାରଣ କଣ ନାଁ ' ବସାଖୋଳିବା '; ଗୃହଜଣ ଲୋକ
ସୋଟ ଖୋଟଖୋଟ ବୁଜୁଲ ଓ ଜଣକ ମୁଣ୍ଡରେ ପଟା-ଦଣ୍ଡାଉପରେ
ଟିଏ ପାଛୁଅରେ ଥାଉ କଥଣ ଅଛି । ଗୃହନାଉପରେ ଏବେ

ବେଳେ ଭାର 'ହୋ ହା', କେହି କାହାର କଥା ଶୁଣି ନ ପାରିବା-ଭଳି
ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସହିଁ କଥାବାର୍ତ୍ତା, ମଝିରେ ପଣାପାଲିଟିଏ ପଡ଼ୁଛି ଓ
ଖେଳୁଆଡ଼ ଚାରିଜଣ, ଇଂରାଜୀ ସଭ୍ୟତାର କେଶଦାମବିଶିଷ୍ଟ ଯୁବକ
ଦୁଇ ଓ ତମାକଗୁଡ଼ାପିଆ କର୍ମାଙ୍ଗୀ ସବାବାଲଛଡ଼ା ଗୋସାଇଁ ଦୁଇ,
ଗାଏ । ଚାଉଆଡେ ବେଢ଼ିକରି ଆହୁରି ହରକିସମ୍ ଆଠଦଶଜଣ
ଦେଖଣାହାରି, ଏମାନଙ୍କର ହର୍ଷବିଷାଦ ଅଧିକତର ଓ ଗୁରୁତର,
ଖୋଦ୍ ଖେଳୁଆଡ଼ୀଙ୍କ ଭିତରୁ କେବଳ ସେ ଯୁବକ ଯୁଗଳଙ୍କର ହୁକାସା
ଅଭିନୟ ଚାଲିଅଛି । ସମଗ୍ର ଚାନ୍ଦନୀଟି ଥରହର କମ୍ପମାନ, ସମସ୍ତେ
ଏତେଦୂର ନିମଗ୍ନ ଯେ ପାହାଚତଳେ ବା ଦାଣ୍ଡଉପରେ ଆଉ କିଏ
ଗଲା କି ଆଇଲା କେହି ବୋଧକରିବାର କ୍ଷମତା ମଧ୍ୟ ନାସ୍ତି । ଚାନ୍ଦନୀ-
ଉପର ଅଭିନୟ ଯେ ଦେଖିବ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ବିଶ୍ୱାସ କରି ନେବ, ଯେ ତାହା
ସ୍ଥାନୀୟ ତ୍ରିଗୁଣାତ୍ମକବିକାଶର କେନ୍ଦ୍ରୀଭୂତ ପ୍ରତିଭୂ, ସତ୍ତ୍ୱ ରଜ ତମ
ଗୁଣମାନ କିଏ କେତେ ଅନୁପାତରେ ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଓ
ପରସ୍ପର ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ, ତହିଁର ସମ୍ୟକ୍ ସମଷ୍ଟିଭୂତ ନିଦର୍ଶନ । କାଯୃନ୍ଦୀତା-
ରତ ବାଳକଦଳ ପଲ ପଲ ହୋଇ ଦାଣ୍ଡରେ ଦୌଡ଼ାଦୌଡ଼ି କରୁଥିଲେ,
ଯୋଗକୁ ଆଗନ୍ତୁକ ଯେଉଁ ଲୋକଟି ପଛାଆଡ଼ ଯନ୍ତ୍ରମାନ ମୁଣ୍ଡାଇ ଥିଲା
ତାହା ଦେହରେ ହଉଟି ବାଳକ ହଠାତ୍ ପରସ୍ପର ବିପରୀତ ଦିଗରୁ
ଦୌଡ଼ିଆସି ଧୁପ୍ ଧାପ୍ ପଡ଼ିଗଲେ ଯେ ତାହା ମୁଣ୍ଡରୁ ବୋଝଟି ଦୁମ୍
ଶବ୍ଦରେ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା । ପତନର ଶବ୍ଦଟି ଏପରି ବିଶିଷ୍ଟରୂପରେ
ଶ୍ରୁତ ହେଲା ଯେ ଚାନ୍ଦନୀ ଉପରର ଦେଖଣାହାରିଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କାହାରି
ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣକରି ନେଲା । ବୈଶାଖୀ ଅଦନ ବଜ୍ରଘୋ
ବା ବଜ୍ରପାତର ଶବ୍ଦ ସମ୍ଭବତଃ ଏଥିଁବଳ ନିସ୍ତବ୍ଧତା ଆଣି ନଥାନ୍ତା
ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥାନଟି ଏତେଦୂର ନିଃଶବ୍ଦ ଓ ଗମ୍ଭୀରଭାବାପ
ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ଯେ କ୍ଷୁଦ୍ରତମ ଛୁଞ୍ଚିଟିଏ ତଳେ ପଡ଼ିଥିଲେ ତାହା ମ
କାନକୁ ଶୁଭନ୍ତା । ଖେଳ, ତକ୍ତନତ ଚହ୍ଲାର, ବାଗ୍‌ବିତଣ୍ଡା ଇତ୍ୟା

ଅଦୃଶ୍ୟହୋଇ, ସମସ୍ତଙ୍କ ଚକ୍ଷୁ ଆଗନ୍ତୁକମାନଙ୍କର ଜନ୍ମପ୍ରଭାତ ବୋଝଟି ଉପରେ ପଡ଼ି ଗଲା ।

ସତ୍ତ୍ୱାଧିକାରୀ ପାଠଯୋଗୀଏ ନଦୀରେ ଧୀରଭାବରେ ଥିଲେ, ତାଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ସୁଧାକରମିଶ୍ରେ ସେଠି ଖେଳରେ ବସିଥିଲେ, ସେ ହଠାତ୍ ଉଠିଆସି ଆଗନ୍ତୁକ ଚାରିଜଣଙ୍କୁ ବିନୀତଭାବେ ପାଛୋଟି ନେବାର ଚେଷ୍ଟାକଲେ । ଚାରିଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଗ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ବ୍ୟକ୍ତିଜଣକ ଦେହରେ ଛିଟ ଲୁଗାପିନ୍ଧି କୁଞ୍ଚା ଚାଦର ଖଣ୍ଡିଏ ବେକରେ ପକାଇଛନ୍ତି ଓ ଛତା ଜୋତା ବାଡ଼ୀ ତ୍ରିମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କୁ ହାତରେ ଧରି ଅଛନ୍ତି, ଏହି ଜଣକ ନାମ ଗିରିଧାରୀ ଚରଣ ପାଲ, ତହସୀଲଦାରଙ୍କ ସହରେ କାନୁନଗୋ ସାହେବଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମନୋନୀତ, ମୌଜାର ନୂତନ ଅମୀନ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି । ପଛର ଜଣେ ସେ ଅମୀନବାବୁଙ୍କ ଚେନମାନ୍, କଣ୍ଠାଚକ୍ଷୁ ମାଗୁଣିଆନନ୍ଦ, ରୂପ ବୟସ ଓ ବେଶରେ ତାଙ୍କଠାରୁ କିଛି ନ୍ୟୂନତର; ତୃତୀୟ ଜଣକ ଅମୀନଙ୍କ ପିତୃବ୍ୟ ପୁଅର ପୁଅ ଅର୍ଥାତ୍ ଛଡ଼ା ପୁତୁରା, ତାଲିମ୍ ହେବ ଓ ଆବଶ୍ୟକ ପଡ଼ିଲେ ମୁଠାଏ ହିଙ୍ଗୁଳ ଦେବ ବା ସମୟାନୁସାରେ ଜଜଘରଠାର ହାଲ ହକିକତ ଯାଇଁ ବୁଝି ଆସୁଥିବ; ଓ ଚତୁର୍ଥ ଜଣକ କଥା ଉପରେ ଶୁଣିଛ, ମୁଲିଆ ଜଣେ ଆରଗ୍ରାମରୁ ଛଅପଇସା ମଜୁରିରେ ଆସିଛି ବାବୁଙ୍କ ସରକାରୀ ଜିନସମାନ ମୁଣ୍ଡାଇକରି, ବସାରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଇ ପଇସା ଛଅଟି ପାଇଲେ ଖଲାସ, ଯାଇଁ ତା ଘର ଧରିବା ପାଇଁ ପକ୍କା ଦି' କୋଶ ପଡ଼ିବ, ମୁହଁ ଅନ୍ଧାର ଆଗରୁ ମହାପ୍ରଭୁ ପାଇଥିବେ ସେ ଘରେ ପାଇବ ।

ଏ ଅମୀନ ବାବୁ ପ୍ରାୟ ଜରଣ, ବାଳଆଠଗଡ଼ରେ ନବାହ୍ନ, ଇଂରାଜୀ ପଢ଼ା କଣ ଅଛି କେଜାଣି, ଦାଣ୍ଡ କାଏଦାରୁ ଜଣା ଯାଉଛି ଫାଷ୍ଟବୁକ୍ ପାସ୍, କାରଣ ପାକ୍‌ଟରୁ ଘେଣ୍ଟ ଅନ୍ତଟିଏ କାଢ଼ିସକାଇ ଘର ତାଳୁ ଥୋଇଦେଲା ବେଳେ ଗୋଟାଏ ଦ'ଟା ଇଂରାଜୀ ଗାଳି

କଥା କହିଲେ, ବୋର୍ଣ୍ଣିଆ ବଗ୍ଭସ୍ତ ଉପରେ ସର୍ବପ୍ରଥମ ତାଙ୍କ ଦାଉଣ୍ଟା ଉଡ଼ିଲା, ଅର୍ଥାତ୍‌ତାହାର ଜାତି, ରକ୍ତସମ୍ବନ୍ଧ ଓ ବିବାହ ସମ୍ବନ୍ଧ ଆଦି ସର୍ବ ଶ୍ରେଣୀସ୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧ-ବ୍ୟଞ୍ଜକ ଗାଳି ପଦମାନ ଏକାଧିକ ବାର ଏକ ଯୋଗରେ ଉଚ୍ଚାରିତ ହେଲା । ଏକେତ ବୋର୍ଣ୍ଣିଟ ମୁଣ୍ଡରୁ ପଡିବ ବେଳର ପିଲାଙ୍କ ଧକ୍କା ଓ ଗୋଡ଼ ମାଡ଼ିଯିବା ଆଦି କାୟିକବ୍ୟଥା ଯେନ ତାହାର ଭାବନା ଯଥେଷ୍ଟ; ତାଉପରେ ବାବୁଙ୍କର ଓ ପାର୍ଷଦ ବୃନ୍ଦଙ୍କ ଗାଳି ବର୍ଷଣ ଓ ତଦନୁସଙ୍ଗିକ ଚପେଟ ପ୍ରଦର୍ଶନ ଓ ଦାନ ଆଦି ଦ୍ୱାରା ବିଗ୍ଭରା ଏତେ ଦୂର ଭୟପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା ଯେ ଜନମଣ୍ଡଳୀରୁ ମୂହ ତ୍ୟାଗ ଛଳନାରେ ବାହାରି ଯାଇ ଏ ଅଶ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକାର ନାୟକବର୍ଗଙ୍କ ସଂଖ୍ୟାରୁ ଗୋଟିଏ ନ୍ୟୂନ କରିଦେଲା, ତଥା ଶୁଣାଯାଏ ଯେ ସେ ବାହାରି ଗଲା ତାହାର ଖୋଜଖବର କେହି ନେଲେ ନାହିଁ ।

ଡାକଘର ବହି ଧରାଧରି ହେଲା ଦିନୁ ଅମୀନମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ସହରର ସଙ୍ଗେରେ ଗାଆଁରୁ ଯିବା ଦସ୍ତୁର । ଏବକାଳକୁ ଦିନା ଉଚ୍ଚ ସମସ୍ୟା ବଡ଼ବଡ଼ିଆ ଯୋବଧାଉଲିଆଙ୍କୁ ବାଧୁଛି ? ବନ୍ଦବସ୍ତ ଗନ୍ଧ ପାଇଲେ ମାଠାରୁ ଦୁଧଖିଆ ଖଣ୍ଡ ଟୁଆଏ ମଧ୍ୟ ବିଦେଶ ଯିବାକୁ ତର ତର ! ଅମୀନବାବୁଙ୍କର ଯୌବନ ଅତୀତ ହୋଇଅଛି, ଥିଲା ଘରର ପୁଅ ପରା, ହାବଭାବ ଓ ଭୁଣ୍ଡଦମନ ଶିକ୍ଷାଟି ପ୍ରଚୁର ଥିବା ପ୍ରାୟ ବୋଧ ହୁଏ । ସୁଧାକର ମିଶ୍ରେ ବାସ୍ତବରେ ଅମୀନେ କେମନ୍ତ ପୁରୁଷ କେବେ ଦେଖି ନ ଥିଲେ କ ଅମୀନର ତାଙ୍କ ଗ୍ରାମରେ କାର୍ଯ୍ୟ ତଣ ମଧ୍ୟ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଟୋଲ ସଂସ୍କୃତ ବିଦ୍ୟା ହାସଲ କଲାବେଳକୁ ତାଙ୍କୁ ବାସ୍ତବରେ ପଚଶ ବର୍ଷ ଟପି ଯାଇଥିଲା, ପୁରୀ ସଂସ୍କୃତ କଲେଜ ପ୍ରଥମ ଆରମ୍ଭରେ ଅଧ୍ୟାପକବର୍ଗଙ୍କ ଆଗ୍ରହାତିଶଯ୍ୟ ବଶତଃ ନଶ ଦାଢ଼ି କଥା ପଛରେ ପକାଇ ଦେଇ, ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀ ପାଠ କରି ଦୁଇ ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ଯୋଗାଡ଼ କରିବା ବେଳେ, ସୁଧାକର ବଂଶବଟ୍ଟ

ବୋଲି ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । କଲେଜର ଯଶଅର୍ଜନର ବୀଜସ୍ୱରୂପ ଛଅବର୍ଷ ପାଠ ଶେଷରେ "ବିଦ୍ୟାଦିଗ୍ଗଜ" ପଦବୀସହ ତାଙ୍କୁ କିଛିଦିନ ହେଲା ଅବସର ମିଳିଅଛି ସତ, କିନ୍ତୁ ଧାନଗଛ ମୁଗଗଛର ପ୍ରଭେଦ କ'ଣ ତାହା ଜଣା ହୋଇପାରି ନାହିଁ । ନନାଙ୍କ ଉପରେ ସଂସାରର ସର୍ବ-ପ୍ରକାର ଭାର ଛାଡ଼ିଦେଇ ବାଲ୍ୟକାଳାବଧି ସୁଧାକର ବିଦେଶବାସୀ ହୋଇଥିଲେହେଁ, ଏଥର ଗ୍ରାମକୁ ଆସିଲା ଦିନୁ ନନା ପାଠଯୋଷୀ ଏ ଏହାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଘରଦ୍ୱାର ଗୃହବାସ ଆଦି ସମସ୍ତ ଛାଡ଼ିଦେଇ ତୀର୍ଥବ୍ରଜ କରିଯିବେ ବୋଲି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉ ଅଛନ୍ତି । କେବଳ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଅମୀନ ଆସି ଯେବେ କାମ ସାରି ଗ୍ରାମରୁ ଫେରିଯିବେ, ପାଠଯୋଷୀ ମହାପାତ୍ରେ ଅନୁକୂଳ କରି ବାହାରି ଯିବେ । ସୁତରାଂ ସୁଧାକର ବିଦ୍ୟାଦିଗ୍ଗଜେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୃହ ସ୍ଥାନ ଲାଭର ଦାୟୀ । "କେଉଁଠାରେ ବସା କରିବାକୁ ସ୍ଥାନ ମିଳିବ" ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ କରି ଅମୀନବାବୁ ସୁଧାକରଙ୍କ ଗୃନ୍ଦନୀ ଉପରକୁ ଉଠି ବସିଲେ ଓ ତାଙ୍କ ସହକାରୀ ଦୁହେଁ ଯନ୍ତ୍ରାଦି ବସ୍ତୁମାନ ଭୂମିରୁ ଏକତ୍ରିତ କରିବାରେ ଲାଗିଗଲେ । ସୁଧାକର ମିଶ୍ରେ ଅମୀନଙ୍କୁ ଉତ୍ତର ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ନନାଙ୍କୁ ପଚାରିବା ଅଭିପ୍ରାୟରେ ଘର ମଧ୍ୟକୁ ଯାଇଥିବା ବେଳେ, ତାଙ୍କରି ଉପସ୍ଥିତ ପ୍ରତିବେଶୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଦୁଇ ଚାରି ଜଣ ଅମୀନଙ୍କ ବସା ବିଷୟରେ କଥୋପକଥନ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଲେ, ଶୁଣା-କଥା ଦେଖା କଥାର ପ୍ରଭେଦ ନ ଥାଇଁ ପୂର୍ବେ ଅମୀନମାନଙ୍କର ବସା କେଉଁଠି ହୋଇଥିଲା, ତଥା କେଉଁ ସମୟର କ କ ବିଚିତ୍ରତା ଥିଲା ଏଥର ଚର୍ଚ୍ଚା ଲାଗିଗଲା । ଉକ୍ତି ଶୁଣି ଖେଳୁଥିବା ବାବୁସ୍ଥାନା ରହେଇବାର ଯେଉଁ ଦିଜଣ ଭେଣ୍ଡିଆ, ସେ ଦୁହେଁ ଆପଣା ଭୁଆଁଳିଆ ଶ୍ରିମାନ କାନ୍ଧରେ ପକାଇ ଉଠି ବାହାରି ଗଲେ, ତାଙ୍କର ବ୍ୟଗ୍ରତାରୁ ନ୍ଦେହ ହୋଇପାରେ ଯେପରି ସେମାନେ ଅମୀନ ଜାତୀୟ ଭେଣ୍ଡିଆଙ୍କ ହିତ ଦେଉଣ୍ଡର ଭାଇବୋହୁ ସମ୍ବନ୍ଧ ପାତି ନଜରୁ ଅପସାରିତ କରି ଛନ୍ତି । ଏବକାର ପିହ୍ଲାଷ୍ଟିମ୍ବା ଇଂରାଜୀ ପଢ଼ା ହୋତାଏ କ'ଣ

ଅମୀନ ଭାଇଙ୍କ ପ୍ରତି ବିଜାତୀୟ ଘୃଣା ଦେଖାନ୍ତି କି ? ଏହିପରି ଅଧ-
ଘଣ୍ଟାଏ ବିତିଗଲା, ପାଟଯୋଷୀ ମହାପାତ୍ରେ ନିଜ ହସ୍ତରେ ଦୁଇଟି
ଥାଳରେ ଜଳପାନ ଗୁଡ଼ାଏ ବିବିଧ ପ୍ରକାରର ସଜାଡ଼ି କରି ଆଣିଚନ୍ତି;
ଜଣେ ଖଣ୍ଡାଇତ ପଡିଆରୀ ପାଣି ଦିଟାଲେ ଆଣିଛି, ଓ ସୁଧାକର ଥାଳଅ
ଖଣ୍ଡିକରେ ଅନେକ ଗୁଡ଼ାଏ ପାନଖିଲଅଣି ସବାପଛରେ,ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ।
ଅମୀନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ତାଙ୍କ ପୁଭୁରା ଓ ସହକାରୀ ଦିହେଁଯାକ ରାଗରେ
ଭରି ତମ୍‌ତମ୍ ହୋଇ ଆସିଥିଲେହେଁ, କ୍ଷୁଧାତୃଷା ନିବାରଣୀ ଉକ୍ତ
ଜଳପାନଥାଳୀର ଅଭ୍ୟୁଥାନ ଦୃଷ୍ଟେ ସମଧିକ ପ୍ରଶାନ୍ତଭାବ ଧାରଣ
କରିନେଲେ । "ମହାଶୟ, ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ବସା ସୁବିଧା ନ ହେବା ଯାଏ
ଆପଣମାନେ ଦଣ୍ଡେ ଏହିଠାରେ ଅପେକ୍ଷା କଲେ ଅତି ଉତ୍ତମ ହେବ;
ଏ ଆଗଦ୍ୱାରୀ ମୋହର ବଖରାଏ ଗୃହଶାଳୀ ଦେଖୁଛନ୍ତି ସେହିଠାରେ
ଲୁଗାପଟାରଖି ଗୋଡହାତ ଧୋଇ ଆସନ୍ତୁ ଓ ଯଥାକଥିତ୍ ତୃଷା
ନିବାରଣ କରି ଦିଅନ୍ତୁ" ଇତ୍ୟାଦି ।

ଶେଷରେ କଲ୍ଲୁ ରତ୍ନୁ ପାଟଯୋଷୀଙ୍କ ଚାଟଶାଳୀ ଘରେ ଅମୀନେ
ଦୁଇମାସଯାକ ବସ୍ତିକର ରହିଛନ୍ତି, ଓ ଲଗାଲଗି ଖଣ୍ଡାଏତମ
ମୁହୁଲର ଢେଙ୍କୀଶାଳଘରଟି ଅମୀନଙ୍କ ପାକଶାଳା ହୋଇଅଛି
ଭୋର ଛଅଟାରେ ଅମୀନ ଗିରୀଧାରୀ ଚରଣ ଚେନମାନ୍ ସଙ୍ଗେ ମୁଠାଏ
ତରତରରେ ଡହଡହ ଗିଳଦେଇ ଓ ଦଳବଳସହ ବାଟରୁ ମୁନସରମ
ନେଇ ମୌଜା କ୍ଷେତଉପରକୁ ଯାଆନ୍ତି ଯେ ଦବା ତିନିଟା ବା ସାଢ଼େ
ତିନିଟା ବେଳେ କାମ ବନ୍ଦକରି ବସାକୁ ଫେରି ଆସନ୍ତି । ବସାରେ ପହଁ
ମୁହଁ ହାତଧୋଇ ଜଳଯୋଗଟାଏ ଆଖିକରି ଉଠେ; ମଫସଲର ଲୋକ
ମଫସଲ ଗୁଡ଼ ନଡିଆ ବସାଦହି ଜଳଯୋଗଟି ଉପାଦେୟ ହୋଇଥାଏ
ଫେରି ସିରସ୍ତା ମଧ୍ୟରେ ନିଜଦଳବଳଙ୍କ କେନ୍ଦ୍ରରେ ବସି କାର
କରିବାରେ ସନ୍ଧ ଦସ୍ତଖତରୁ ଗଡ଼ିଯାଏ । ଯାଗାଧରି ଠାଏ ବସିଗ

ସେଠାରୁ ଫେର୍ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ଅନ୍ୟ ଜାଗାରେ ବସା ଧରିବା ଓଁଚସି ପାଇଁ ଫେର୍ ଯୋଡ଼ାଏ ଦିନ ନକମା ହେବାର ଦରକାର ! ସାଙ୍ଗରେ ମୁନସରୀମହଲାରୁ ଯେ ଆସିଛନ୍ତି ତାଙ୍କର ଦି ମୌଜା ଇଲାକା, ଅର୍ଥାତ୍ ଅମୀନ ଯୋଡ଼ାକୁ ଏ ଖୋଲଟା ଅମୀନ ଅଛନ୍ତି ଏକ୍ । ଆର-ଅମୀନ ଜଣକ ପଛ ହୋଇ ଆସିଥିବା ହାଲରେ, ମୁନସରୀମଙ୍କ ହାବିଲଦାର ଗିରଧାରୀ ବୁଝିଲେ, ଜଳଦପୁରଟା ଭାଲୁ, ସ୍ୱଭାବଂ ବଦେଶୀ ଲୋକ, ପଠାଣିସ୍ତ୍ରୀ ଚାଲିଚଳନ, ଅଧାବୁଢ଼ା, ମୁଣ୍ଡଟୋପୀଖଣ୍ଡି ଦେଖି ଲୋକେ ବନମନୁଷ୍ୟ ଦେଖା ଜାତ ଲଗାଇଛନ୍ତି । ପୂର୍ଣ୍ଣିମୀ ବାସି-ଦିନ୍ ମୁନସରିମ୍ ଦୟାଲ ଢେଓାଳୀମିର୍ଯ୍ୟାଁ । ପଠାଣସାହିମୁଣ୍ଡର ଆଖୁନ୍ଙ୍କ ଘରେ ବସା ପାଇଛନ୍ତି । କାମ କଥା ପଛେ ଦେଖିବ ମୋଟା ମୋଟି ଲୋକେ ଜାଣିଛନ୍ତି ଅମୀନ ହୁଡ଼ିଯା ଦି' ଜଣଙ୍କୁ ଜାବାସ୍ତର ନକସା ମାପ ଇତ୍ୟାଦି ସବୁ କଥା ଶିଖାଇବେ ଓ ଜଗିରହିବେ, ରସଦ ଫସଦ ହେଙ୍ଗାମା ଏହାଙ୍କର ନାହିଁ । ଦିନେ ଗିରିଧାରୀ ଓ ଦିନେ ଆର ଅମୀନ ଏହି ଦସ୍ତୁରରେ ଦିନକଠାରୁଁ ଏହାଙ୍କ ଡା'ଲି-ଅଣି ହାଜର କରାଇବେ । ମାଛ ମାଉଁସ ଖିଆ, ଏଥିପାଇଁ ମାନଖା-ପମୁଖ 'ପଠାଣ ପ୍ରଜାଏ ମୁଣ୍ଡେଇ ଅଛନ୍ତି , ପଇସା ପଛକେ ନେଇଲୁ ବସ୍ତୁ ୨ କାଲୀବାସୀ ଯୋଗାଇବେ । ଇତି ଉଦ୍ଯୋଗ ପର୍ବଂ ।

୨ୟ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ଜଳଦପୁରର ପଠାଣସାହିମୁଣ୍ଡଉତ୍ତରଦିଗକୁ ଗଣ୍ଡାଏ ପାଛୁଟା ବରଗଛ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟାଏ ପ୍ରାୟ ମାଣେ ଅନ୍ତାନ୍ତରେ ମାଡ଼ି ଲମ୍ବ ଲମ୍ବ ଡାଲମାନଙ୍କୁ ଭୂଇଁରେ ଶୁଆଇ ଦେଇଛି । ଏହି ଗଛମୂଳରେ ପୁରାତନ ଯୁଗରୁ ଉତ୍ତରସାହିଆଙ୍କର ଗ୍ରାମଦେବତା ଠାକୁରାଣୀ ବିଜେ କରିଛନ୍ତି, ମୌଜାମଧ୍ୟର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ସାହି ଶହେ ବାଉନ୍ ଘର ପ୍ରଜା, ତିଲେଙ୍ଗା ମକୁନ୍ଦଦେବ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଜଯୋଗ ଲାଗି ଛଡ଼ପାଟ୍ଟକ

କଟେଇ ଯାଉଚନ୍ତି । ଚାଷୀ ଖୋଜିଲେ ଏହି ସାହିରେ; କୁମ୍ଭାର କମାର ବଢ଼ାଇ, ଗୁଡ଼ିଆ, ତେଲି, ତନ୍ତି, ଚାମେଲ, ଭୋପା ସବୁପ୍ରକାର ଜଳ-ସ୍ପର୍ଶୀ ଜାତିଙ୍କ ଘର ଏହି ସାହିରେ । ପଠାଣସାହିଟି ତାହାର ଦକ୍ଷିଣ-କରକୁ ଦଶମାଣ ବଲ ଛଡ଼ା, ଆଗକାଳରେ ଆଠଦଶ ଘର ମୁସଲମାନ ଥିଲେ ଯେ ଗୃହବାସ କରି ଚଳନ୍ତି, ଗଲା ଗୃହଯନ ବନ୍ଦବସ୍ତ ହିବାରେ ତାହାର୨ ବନ୍ଦବସ୍ତଦର ଅସି ଅସ୍ତେ୨ ବସତି କରିଗଲାରୁ ଏବକୁ ପଠାଣଙ୍କଭିତରେ ଗୃହରବାକର ଘର ପାଞ୍ଚ ସାତଘର ବେଶ ଜମି ଗଲେଣି । ଅମୀନଙ୍କୁ ଆଣି ଆପଣା ସାହିରେ ବସା ଦେବାର ଆଶା ସମସ୍ତଙ୍କର ଥାଏ, ସୁତରାଂ ଆମ ଏ ଗିରଧାରୀ ଅମୀନ ଯୋଗକୁ ବ୍ରାହ୍ମଣସାହିରେ ରହିଗଲାରୁ ସେ ଅନ୍ତର ଖଣ୍ଡାଇଦଥା ଓ ପାଟକ ଦଫାଙ୍କର ପାଣି ପଡ଼ି-ଗଲା; ପାଖର ପଠାଣସାହିଆ ଜନ୍ତୁ ମନେ୨ ଭାରି ଖୁସି ଯେ ହଜାସ୍ତ ମୁଳସରିମସିଆଁ ତାଙ୍କରି ଜାତୀୟ ଓ ତାଙ୍କରି ସାହିରେ ରହିଲେ । ସ୍ୱୟଂ ଗିରିଧାରୀ କିନ୍ତୁ ପଡ଼ାଗାଁଆ ତାବେଷ୍ଟିଯାକ ବୁଲିବାଲି ଦେଖିସାରିଲା ଦିନୁ ମନେ୨ ଭାରି ସନ୍ତପନ୍ତ ଅଛନ୍ତି, 'କାରଣ କ'ଣ' ସେ ଜାଣନ୍ତି ! " ଚୋରମା ନ କାନ୍ଦେ, କାନ୍ଦିଲେ ଦୁଆର ଦେଇ କାନ୍ଦେ" । ପାଟ-ଯୋଷୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଡ଼ୋଶୀଙ୍କର ବ୍ରାହ୍ମଣିଆ ବ୍ୟବସାୟ; ପାଞ୍ଚଲି ଟାକର ହିସାବ, ଗୋଛାଏ ପାଇବାକୁ ଦେଉଥା ଗୋଡରେ ଦଶପାଅ-ବାଟ ରଗଡ଼ନ୍ତିବେ; ଦ୍ୱିତୀୟସାହିଟିତ ସରକାରଙ୍କ କଚେରୀ ଓ ମହଜାଣ ଭୋଗୀ ସାଆନ୍ତମାନଙ୍କ ଯାଗା, 'ନାମବଡ଼ା ଦର୍ଶନ ଥୋଡ଼ା' ଜାତି ! 'ମହାନ୍ତି ମାହାଲାଏକ ମହାନସୀ, 'ବଶ୍ୟାସୋ ନହିକର୍ତ୍ତବ୍ୟଃ' ଙ୍କଭିତରେ ଏ ଢନୋଟି ତାକୁ । ଅତଏବ ଅମୀନିଆ ସମତାରକ୍ଷାଟି ପାଟଯୋଷୀ ସାହି ଓ କଚେରୀ ସାହିରେ ବଡ଼ ବିଷମ, ବୁଡ଼ିବାଷ୍ୟତରେ କଣ ହୋଇ ପଡ଼େ, ତହିଁ ଉପରେ ହାକିମ ହୁକୁମା ଯେ' ଯୁଆଡ଼େ ଆସୁ ଏଇଥି ମଧ୍ୟରେ ବସା କରନ୍ତୁ ବା ଆପଣା ୨ କାମ ନିବାଶ କରିଯାନ୍ତୁ ଅମୀନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଯେତେଦୁ' ଏକକୋଣିଆ ଅଖାଡ଼ୁଆସ୍ଥାନରେବସାଃ

ମିଳେ ଛୋ’ଛୋଟ କାମ କରିବାର ସୁବିଧା ଓ ଛୋଟଛୋଟ ନାମଅର୍ଜିବାର ଦାମ୍ଭିକତା ମିଳେ । ଏ’ତଗଲା ସାଧାରଣରେ ଅମୀନଶ୍ରେଣୀଙ୍କ ସୁବିଧା ଗିରିଧାରିବାବୁ ଅମୀନଙ୍କର ତ ଅବଶ୍ୟ କିଛି ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଗୁଣ ବା ଅଭ୍ୟାସ, ବା ଖେୟାଲ୍ ଥିବଇ ! ସମାଜ ବା ସମିତି ଯେତେ ଯେ ୨ ସାଧାରଣ ଗୁଣଗୁଡ଼ିକ ତାହା ରଖିଦେଲେ, ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ସୃଷ୍ଟିରେ ଜୀବ ଗୋଟିକେ ଗୁଣ ବା ରୂପ ବା ଢଙ୍ଗ ଗୋଟିଏ ୨ ନିଶ୍ଚୟ ୨ "ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର" ଥିବ, ଏହା ପ୍ରକୃତିର ନିୟମ । ଗିରିଧାରୀ ଅମୀନ ଏ ବନ୍ଦବସ୍ତରେ ତ ଅଭକଷ୍ଟା ବା କୋଷ୍ଟା ବା ନୂଆ ରୋଜଗାରିଆ ନୁହନ୍ତି । ବାପତ ମଧ୍ୟ ଝାଣୁଆ ଅମୀନ ଥିଲେ, ଏ ମଧ୍ୟ ଚାଟଶାଳୀ ଛାଡିଲେଣି ଦ୍ୱାଦଶବର୍ଷ ବୟସରେ ଯେ ଆଜକୁ ଦ୍ୱାଦଶ ବର୍ଷ ହେଲା ! ପ୍ରଧାନ କରଣସ୍ଥଳୀର ସନ୍ନିକଟରେ ନିବାସ, ଦୀପତଳେ ଯେମନ୍ତ ଅନ୍ଧାରର ରଜ୍ଜ ତାଙ୍କ ନିଜ ଘର ଗାଁଆଟି ସେହିପରି, ରବିଜନରେ ନକଲ ଅଫିସ ପ୍ରସାଦରୁ ଚୌଅଖିଆ ତାଲିମ୍ ନିଛାଟିଆ ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ ବସିକରି ଢେଉ ଗଣି ୨ କୋଠାବାଡେଇବା ଯେଉଁ ଜାତିର, ଗୋଟିଏ ବଦ୍ୟାର ଅକ୍ଷର ରିଚୟ ହୋଇ ପାରିଲେ ନଈବଢ଼ୀ ପାଣି ମାଡ଼ିଲା ନ୍ୟାୟ ସେ ଦ୍ୟାରେ ଜ୍ଞାନାପଜ୍ଞାନ ମାଡଯାଏ ଯେଉଁ ଜାତିର, ସେହି "ଜାତି’ ଲେ ଏହାଙ୍କ ବଂଶ, ଗଲା ସେନସେସ୍ ଲୋକ ଗଣନା ବହିରେ ଦରଜ ହୋଇଅଛି । କରଣ ଖଣ୍ଡାଏତ ମହାନ୍ତିଏକ ଏକା ଜାତି କହିଲେ ଲେ, ଏଥିମଧ୍ୟରୁ 'କରଣ’ଙ୍କ ଜାତିଟା ବାଲୁସ ଉପରେ ଥାଏ । ଦଶ ଲ ସେନସେସରେ ଏଜାତିକରଣଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ନିଶ୍ଚୟ ଯା’ଏ ! ଘରେ ଷ୍ୟମଧ୍ୟରେ ମାତା ଓ ବିବାହ ଯୋଗ୍ୟା ଭଗିନୀଟିଏ, ଓ ଲେଖା ଯୋଖା ଗୀ" ପିଇସୀଟିଏ, ଏ ମହଙ୍ଗା କାଳକୁ ଦଶଟଙ୍କା ହେଲେ ମାସୁଟିଏ ଇ ଶୁଖାଇ ଚଲନ୍ତି; ପୁଅର ରୋଜଗାର ଛଣ୍ଡି ପଡ଼ିଥିଲେ ଏତକରୁ ଏ ସରିକି କାଟିଦେଲେ ପୁଣି ଏକା କଥା । ପିତୃଙ୍କର କିଛି ଦେଣା ଶୋଧ କରିବାକୁ ପଡ଼େ ବୋଲି ଗିରିଧାରୀ ଅର୍ଜନଯାକ ଯନ୍ତୁ

ବୋଉକୁ ଦେଖାନ୍ତି ନାହିଁ । କାରଣ ଥରେ ଦଥର ଦେଖିଲେ ଯେ ଧନର ଅପବ୍ୟୟ ଯେତେ ତହିଁର ଅଧା ସଦ୍‌ବ୍ୟୟ ଅଡକୁ ଯାଇ ନ ଖର୍ଚ୍ଚ, ବୋଉ ବରାବର ଖର୍ଚ୍ଚୀ, ବାପଙ୍କ ଅମିମା ଅମଲରୁ କରି ଆସିଅଛି ଦେଇ ଆସିଅଛି । ଏବେ ଖାଲି ତରତର ଯେ ବଣିଆ ଘରୁ ଖପର ଓ ପିତଳ ନେଇ କଲମାର୍କା ଟଙ୍କାଗୁଡକ ବଦଳାଇ ପକାଇବେ ବୋଲି, ଭଉଣୀ- ଟିକୁ ଷୋଳବର୍ଷ, ଅ ଏନ୍ଦାରେ ଉଠାଇବା ବସ୍ତୁରରେ ତା ଦିହ ମୁଣ୍ଡରେ ସେଥିରୁ କଛ ୨ ଅଗରୁ ଥାଉ ବୋଲି, ଇତ୍ୟାଦି ପ୍ରକାରେ ଅପବ୍ୟ ବୋଉଙ୍କର ଦେଖି ଏବକୁ ଗିରିଧାରୀ ଅର୍ଜ୍ଜନ ଯାକ ନିଜ ଅଣ୍ଡାରେ ପା କରିବାରେ ଦୃଢ଼ପ୍ରତିଜ୍ଞ । ସଦ୍‌ବ୍ୟୟ ଗୁଡ଼ାକ ମାଡ଼ି ଅସୁଅଛି । ଭଉଣୀ ଉଠିଗଲେ ଘର ଖାଲି ପଡବ ବୋଉ ଏକୁଟିଆହୋଇ ପଡ଼ିବ, ବୃ ପିଈସୀଟି ଦିନସବୁ ବସେଇ ଉଠେଇ ଦେଉ ନାହିଁ କେବେ ଅଖିବୃ ଦେବ କାଳେ, ନୂଆବୋହୁଟିଏ ଆସି ଗଣ୍ଡାଏ ଶୁଆଇ ଥାନ୍ତା, ଅତଏ ଏ ସନରେ ଆପଣାର ହାତକୁ ବିବାହ କରବା ନିତାନ୍ତ ଜରୋର ଦ୍ୱିତୀୟ ସଦ୍‌ବ୍ୟୟଟି ତହିଁ ବଳ, ଜରୋର ସ୍ୱୟଂ ବୁଢ଼ିର ଅଖିବୁଜା ଘଟ ଯେବେ ଅକସ୍ମାତ୍ ମୁଣ୍ଡରେ ପଡ ଯାଏ । ଜାତକୁଳ ମାନ ରକ୍ଷାକରି ଯୋଡକ ନିମିତ୍ୟ ଉଠାଇଲାବେଳକୁ ଅଧହଜାରରୁ ଉ ପଡବନାହିଁ, ଓ ଭଉଣୀନିମିତ୍ୟ ତ ଏକାକେ ସେତିକ । ସୁତ ମାତାଜାତଙ୍କ ହାତେ ଧନ ଗଚ୍ଛିତ ରଖା ବବେକାର କାର୍ଯ୍ୟନୁହେ ବାରବର୍ଷଦିନୁ ଅର୍ଜ୍ଜନକ୍ଷମ ବୋଲ ସାହୁପଡ଼ଶାରେ ଗିରିଧାରୀ ଯେଉଁ ସମ୍ମାନଟି ଅଚ୍ଛ ତହିଁର ଫଳ ସ୍ୱରୂପ ତାହାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଣୀ ଦଳ ଗଠନକରି ତହର ମୁଣ୍ଡ ହେବାକୁ ପଡଅଛି । ଏ ଦଳ ଗ ପ୍ରଧାନ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂସାରରେ ମନୁଷ୍ୟର ଯାହା ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ କରି ଯଥା " ମଉଜ୍, ମୌଜ, ସ୍ୱଣଭୋଗ " । ଏଥିପାଇ ବେସ୍କେଳଗ ବଖତରେ ସୁଦ୍ଧା ଗିରିଧାରୀଙ୍କୁ ଟଙ୍କାଏ ମଣାଏ ପଡଥାଏ । ଗାଆଗ ବୋଦାଟୀଏ ବା କଦଳୀ କାନ୍ଦିଏ ବା କଖାରୁଟାଏ ପିତାରୁ ନ

କାହାର ? ଚୋର କଏ ? ତାକୁ ଥାନାକୁ ନେଇହାଜର କଲେବିନା
ଥାନାବାଲା ଚୋରିମକଦମା ବୁଝିବ ? ଗଲା’ତଗଲା ଚୌକିଦାର ଶୁଣିକରି
ପଡାଗିଲେ, ‘ନାହିଁ’ ଛଡା ‘ହଁ’ ନ କଲେ ଖଲାସ । ଅମୀନଙ୍କ ଗାଆଁ
ଦେଖିଆଏ ଏବମ୍ଭୂତ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଭୋଗ ମଧ୍ୟରେ ମ’ କାରସେବାଟା ମୋଟାମୋଟି
ଛାଡନ୍ତି କି ? ଖବର ଗିରିଧାରୀବାବୁ ତନ୍ତୁଁ ଯେ୨ ଖସଲତ ଗୁଡିକ
ଅର୍ଜିଛନ୍ତି ସେଥିରେ ଅନାସ୍ଥା କଣ ହେଉଚ କି ? । ଓଡିଶାରେ ଥରକୁ-
ଥର ବନ୍ଦବସ୍ତ ସିରସ୍ତା ଏହିପରି ରୋଜଗାରୀଆଙ୍କ ଭାଗ୍ୟକୁ ଜାରିହୋଇ
ରହେ । ଏହିଥର କାଳୁ ବଡସାହେବ ଉଚରକଥା ଝୁଦ୍‌ଧରିଛନ୍ତି ।
ଯେବେ ସାହେବ ଜାଣନ୍ତିପଛକେ ଯେ, ରୋଜଗାରିଜାତିଙ୍କ ଏରୋଜଗାର;
ଟଙ୍କାଟାଏ ତ ପାନଗୁଆ ଖାଇଯିବେ ଆଉ କଣ ପେଟରେ ଓଦା କାନା
ଦେବେ ? ଉପରି ନ ପାଇଲେ ବଞ୍ଚିବେ-କି ? ବ୍ୟୟର ସୁବଧା ଓ-
ବଦେସୀ ବାବୁଆନାର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଯେତେ୨ ଖୋଲୁଥିବ ଅର୍ଥାଗମର
ଉପାୟ ଓ ସୁବିଧା ତେତେ୨ ମିଳୁଥିବ । କଲମପେଷାଦାଙ୍କ
ଅତି ସୁବିଧା; ‘ପରୋପକାର’ ତଥା ନିତାନ୍ତ ଲୋଭଗ୍ରସ୍ତ ହେଲେ
“ପରାପକାର” ଅଭ୍ୟାସଟି ଥିଲେ ହେଲା । ଜାଣିଶୁଣି ବାଇହାତେ ନର୍ଥା ।
ଅପରା ଦଅ ଓ ପିଞ୍ଜରାଟି ଲୁହାତାରରେ କରି ସେ ପିଞ୍ଜରାରେ ବାନ୍ଧିକି
ରଖିଦିଅ; ନଷ୍ଟପ୍ର, ବାଇଚଢାଇ ସୁଦ୍ଧା ଆପଣା ନୁସିଯାରିରେ ନଥାଁ ଅଙ୍ଗାର
ଖଣ୍ଡିମାନ ତଳକୁ ଗଡାଇ ପକାଇବ । ଦେଶୀଙ୍କଠାରୁ ବଳିଷ୍ଠ ବେଶୀ
ନର ଓ ମଜବୁତ; ବହାସି ବାସ୍ନାଚଢାଇପରା ହିମାଳୟରୁ ଆସନ୍ତି ।
ଦିଲୀଆରେ ବଡସାହେବର ବଡକଥା, ବଡସବୁଆଡ଼େ ବଡ, ଏଥର
ଗାଣ୍ଟାକ ଯାଗାରେ ଯେମନ୍ତି ଦି’ଟା ଅମୀନରେ ସମସ୍ତ କାମ ହେଉଚ
କାକ ଯାଗାରେ ଦିଟଙ୍କା ଭ ଅବଶ୍ୟ ହେବଇ । ଆୟୁ ବ ହେବ
ଯ୍ୟୁ ବ ହେବ ଟିକସ ବ ହେବ ଓ ଜମାବନ୍ଦୀ ବ ହେବ ସବୁ
ଗୁଣା ହେବା ବଧେୟ । ଆଇନ କାନୁନ୍ ଶାସ୍ତ୍ର ବା ନ୍ୟାୟନୀତି ଶାସ୍ତ୍ର
ଟାଇ,ନସି ଜଅ ଦେଖ ଅମୀନ ବଡାଙ୍କୁ ମାରମାର ଭଣ୍ଡାରିଯାମାର ।

ଆଉ ଉପରକୁ ବଖିଡ଼ ଆଖିବୁଜିବା ଠାଠ । ଦେଖିବାବାଲା ଆଖିବୁଜି ଦୁଧ ପିଇଲେ ମୁଖାଗୁଡ଼ାକଙ୍କୁ ପ୍ରଥବାର ପଡ଼ଯାଏଛି ! "ଓଡ଼ିଆଗୁଡ଼ାକ ମୋଟାବୁଦ୍ଧିଆ, ଲାଜକୁଳିଆ ଓ ବଡ଼ଧୀମା, ଅନ୍ୟପ୍ରଦେଶରୁ ଅମୀନଆଣିଲେ ସର୍ବଗୁଣେ ଓ ଶତଗୁଣେ ଟାଣୁଆ ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ଓ ସଚ୍ଚା-ମିଳିବେ ଓ ପ୍ରଜାଙ୍କ ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର କମିଯିବ, ଓଡ଼ିଆ କାମକରନ୍ତୁ-କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଦାନାରେ ତାଙ୍କୁ ଜଗୁଆଳ ଦରକାର", ଏହାବୋଲି ବଡ଼ସାହେବ ଓ ଅଧିକାଂଶ ସାନ ସାହେବ ଯାକ ଚେଷ୍ଟାରା ଦେଇ ଦିନ୍ ଓଡ଼ିଆ ଯାକଙ୍କ ପେଟରେ କାଢ଼; ମୁହଁରେ ଅମୃତ ; ଦିଗୁଣ ଜୋରରେ ଆପଣା କରାମତ୍ ଦେଖେଇ ବୁଲୁଛନ୍ତି ସତ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ କରାମତ୍ ଯାକ ସମର୍ଥକ ପ୍ରଜାଭାଇମାନ କୂଟକାପଟ୍ୟରେ ହିନା । ସାହେବ ଯମପରି ମୁନସରମ୍ଟା ଜଗିଛ, କଳକୌଶଳର ଡେଢେ ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ; ସେ ତ' ପୁରୁଣା ଅମୀନ, ତାଙ୍କ ଦେଶରେ ଲୁଥାଡ଼ ଦସ୍ତୁର ହେ ଶାଢେଦାକରି ସରକାରୀ ଲୋକଙ୍କ ଚର୍ଚାଲାଗି ଅଜାଅମଲରୁ ଗୋଟାଏ ଫନ୍ଦି ଗଡ଼ ଆସୁଥାଏ, ଏଠାପରି ଲୁଚିଲୁଚି ଦେଢେନାହିଁ । ଦୟାଲ ବାବୁ ବାମିୟାଙ୍କର ଚଳଚାଲ ଥିବା ନଥିବା ଏଦେଶରେ କାହାରି ଜାଣିବାର ଅଧିକାର ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଆ ଖାଥାନ୍ତି ଚକୁଲି ବିଦ୍ଧକେଇଟା ଗଣିନଥାନ୍ତି; କିନ୍ତୁତାଙ୍କ ଅଭ୍ୟାସ ଅଟାରକାଟା ରୋଟି ସାଧାସିଧା ଦେଖି କଜେଇ ଖେଦେଇବା କଥା । ଯେ ହେଉ ଯେନତେନ ପ୍ରକାରେଣ ଗିରିଧାରୀ-ଟକସ୍ ଅସୁଲ କଲାବାଲା, ଭାଗପାଇଲାବାଲା ବଡ଼-ଦୟାଲ୍‌ଙ୍କ ଅଧାଅଧିରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ । ତାଙ୍କଜିଲ୍ଲା ବନ୍ଦବସ୍ତ ମହକୁମା ବେଳର" ଅସୁଲ ଜମାଖରଚ ଖାତାଖଣ୍ଡି ଏ ଗିରିଧାରୀଙ୍କୁ ଧରାଇ ଦେଇ ନଯଜାକ୍, ବୈରାଗୀ ହୋଇ ବସି ରହିଛନ୍ତି । ସୁତରାଂ ଗିରିଧାରୀ ଦୟାଲଙ୍କର ବଇକୁପାଇ ବରପୁତ୍ର ହୋଇଗଲେଣି; ବସା ବଦଳାଇବା ଅନୁଚିତ, ଯେନ ତେନ ପ୍ରକାରେଣ ପାଟଯୋଷୀ ମେଲରେ ରହି ଲୁଗାପଟା ଦିଖଣ୍ଡି ନିରାପଦରେ ରଖିବା ଲାଗି ପାଶଟଙ୍କା ଲେଖାଏ, ଖଣ୍ଡେ କଜର ଓ ଖଣ୍ଡେ, ଗୁଡ଼ଦେବକ

ଷ୍ଟିଲ୍ ଟ୍ରଙ୍କ ପୁରୀବଜାରରୁ ମଗାଇ ରଖିଦେଲେଣି । ବସାଧରିଲା ଦିନୁ ଦସ୍ତୁଲମିସ୍ତ୍ରୀ ଅପଣାସଭାପତିତ୍ୱରେ କଳେସମ୍ପାଦକ ଓ ଗାଁଆରେ ତେନିଜଣ ଜାଲୁ ଫିସାଦସ୍ତ୍ରୀ ଭଲଲୋକଙ୍କୁ ସଭ୍ୟକରି ଗୋଟିଏ ସଭା ଖୋଲିଦେଲେ ଏଥି କେଉଁ ମାଛ ସେର କେତେ, ତଥା ଭୋଜନ ଓ ପଣ୍ଡିତ-ଦକ୍ଷିଣାର ଦରଦସ୍ତୁର କେତେ, ଏବ ଉପର ଅଟକଳର ପ୍ରଜା ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇଯିବ । ଗାଁ ଭଲଲୋକଙ୍କୁ ନଧରିଲେ କୌଣସି ପକ୍ଷର ବଦରରଫା ଅସମ୍ଭବ, ଗିରିଧାରୀଙ୍କ ଆପଣା କଥା ବା ପୂଜାପୂଜି ମୂଲରୁ ଗୁପ୍ତେ ' ଶେଷ, ମୁନସରମଙ୍କୁ ଏ ଅଗୋଚର, ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ଏ ଘାତଘାତସବୁ ଆଗରୁ ଜଣା; ପ୍ରଜାପୁଅ ଏ ଅମୀନଙ୍କୁ ଶ୍ୱଉପଇସା ଦଫା-ଏତକର ଦେଲେ ସିନା ଅମୀନ କୃଷ୍ଣାମୂନ ପ୍ରସାଦରେ କ୍ଷେତ୍ରଖଣ୍ଡିକେ ଦିଗୁଣ ଗୁଣେ ବଢାଇଦେବ । ବଦର ନାହିଁ କଳସ୍ତା ନାହିଁ, ସ୍ୱପ୍ନରେ ସୁଦ୍ଧା ନାହିଁ , "ମାଣେକେ ଅଢ଼ାଇ ଗୁଣ୍ଠିସ୍ତା" ମନ୍ତ୍ରଟି ଅମୀନଙ୍କୁ ବନ୍ଧୁ-ଉପକାର କରିଥିଲେ ସ୍ୱଦ୍ଧା ପୂଜାପୂଜିଯାଗାରେ ସିନା ତାହାବୃଦ୍ଧି, ଦେଖାଇ ଦେବେ ? ଖାଲି' ମାଗଣା ଦଣ୍ଡବତ ନେଇହରି ପାଇଁ କଣ ଆପଣାର ସତ୍ୟଧର୍ମ୍ମ ଲଙ୍ଘିଦେବେ ନା ହୃଦ୍ଧି ମାଣକ ଯାଗାରେ ୬୮ଗୁଣ୍ଠ କରାଇ ଦେବେ ? ମାରେ ସିପାହି ନାମ ସରଦାର, ଏଠି ଅମୀନ ବା ମୁନସରମଙ୍କ ପକ୍ଷେ "କରେ ସିପାହି, ଗାଳଖାଏ ସରକାର" ଏହି ଭଣିତ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ । ଇତି-ଗୁଣସଭା ପର୍ବ —

୩ୟ ଅଧ୍ୟାୟ

ପ୍ରଜା କି ଜାଣନ୍ତି ବଦର କଦର ?

ସାଦ୍ଦ ନଭେମ୍ବର ତା୨୦ରିଖ - ମାସେ ହେଲା ଘରମାପି ସ୍ୱଲତ । ଏ ମୌଜାଟା ଏତେଟ୍ଟ ଗୋଲମାଳ ଯେ ସୁରୁଣାସସତାର ସିକଲ୍ ସୁଦ୍ଧା ମିଳୁନାହିଁ । ବସ୍ତି ଘରବାଡ଼ୀ ଚକ ଶୁଦ୍ଧାନ୍ତ ନକସାରେ ଲୁଚାରହିଛି, ଅର୍ଥାତ୍ ଚେନମାପ ବାହାର ସବ୍ଦଦରୁ ଟାଣିଆଣି ଦେଖ ସ୍ମରଘର

ଯାଇ ଦଶଘର ପ୍ରଜାଙ୍କଉଦ୍ଧ ଜମି ଖଣ୍ଡ ନକସା ହେବା ଉଚିତଥିଲା
ମୁନସରିମ୍ ଯେ ଆସିଛନ୍ତି ସେ କହନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କ ଜିଲାରେ ଏ ପ୍ରକାର
ନକସାମୋଡ ବା ନକସାଭୁଲ ବା ପଏମାସୀର ଭୁଲ ସ୍ୱପ୍ନରେ ସୁଦ୍ଧା
ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । କାରଣ କଣ, ତାହା ତାଙ୍କବୁଦ୍ଧିର ଅଗୋଚର ।
ଗ୍ରାମର ମାମଲତକାଶ୍ରିଯ୍ୟା ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ପୁଅବାର, ରିବଜନ୍ ବେଳେ ଯେତେ
ଦୋରସ୍ତ ହୋଇଥିଲା ନଚେତ୍ ଗିରିଧାରି ବଦର୍ କର୍‌ନ୍ତ ଥିଲେ ।
ମୁନସରିମ୍ ବଦରରେ ଲେଖିବାଲୋକ ଜନ୍ତୁ ଗିରିଧାରି ବଦର୍ ବାନ୍ଧବା
ଲୋକ, ଏଇଟା ବଦର ହେବା ଉଚିତ କି ନାହିଁ ତାହା ଗିରିଧାରିବାବୁ
ନ କଲେ ଆଉ କିଏ କରନ୍ତା ? ଗୋରୁ ପ୍ରଜାଙ୍କୁ 'ବଦର୍ କଣ'
ବୁଝାଇଦେବା ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କରିକାମ । ପ୍ରଜା ବୁଝିଛନ୍ତି ଯେ "ବଦର୍ ଅର୍ଥ
ପ୍ରଜାପକ୍ଷରେ ଯାହା ଭୁଲ ଲେଖା ବାହାରବ ତାହା ଦୋରସ୍ତ କରା-
ଯିବାର ହୁକୁମ ଓ ତାହା ହେଡଅଫିସରେ ଦୋରସ୍ତିହେବାର ଖର୍ଚ୍ଚା"
ଜଲଦପୁର ଘରବାଡ଼ୀ ଚକ ଯାକ ସବୁ ଭୁଲ ସୁତରାଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଜାର
ଭୁଲ ସଂଶୋଧନ ଆବଶ୍ୟକ । ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ଜଦନାହିଁ, ଜଣକ ଉପରେ
ଜଣେ ପଡ଼ଉଠି ଯେ ଯାହା ତର୍କାତର୍କିରେବଦର୍ ଲେଖାଇ ଯାଉଛନ୍ତି
ଗିରିଧାରି ଗୋଟିଏ ଛାପାହୋଇଥିବା ଫର୍ମ ରଖି ସେହିକାଗଜରେ ପ୍ରଜାରନାମ
ନମ୍ବରଟି ଲେଖାଅଣା ଫିସ୍‌ଟି ଟିପିଟାପି ରଖୁଚନ୍ତି । ମୁନସରମ୍‌ର ଏଥିରେ
ହାତଲଗାଇବାର ଉପାୟ ନାହିଁ । ଏ ଯେଉଁ ଭୁଲ ସଂଶୋଧନ ବଦର
ଗୁଡ଼ିକ ତାହା ମୁନସରମ୍‌କୁ ଲୁଚାଇ କରାଯାଉଛି କାରଣ ପଇସାକଉଡ଼
ଯାହାହେବାର ହେଉପଛକେ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ୍ ମୁତାବକ ଠିକ ପଏମାସଖସର
ଯେମନ୍ତ ସରେ ସେ ଗିରିଧାରିସଙ୍ଗେ ଲାଗିଚି । ଲୁଚାଲୁଚିଆ ବଦର
ହେଲାଣି ୨୭୦ । ମୁନସରିମ ଲେଖାବଦର୍ ଯେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଜା
କଜିଆ ବଦର୍ , ସେ ହେଲାଣି ୯୦ । ବଦର ଗୋଟିଏ ଅରଜୀ-
କରିବାକୁ ସଉକଟିଏଅଣାଗୁଡ଼ାର ଦସ୍ତୁର ଅମଲ ସମସ୍ତେ ଜାଣି
ଯାଇଛନ୍ତି । ମୁନସରିମ୍ ବଦରର କଥା ବା କଜିଆର ଲଘୁ ଗୁରୁ
ଦେଖି ଅଣାଗଣ୍ଡା ପୃଥକ୍, ତାହାଜଣା ଯାଜରେ ଅଛି ।

ମାଟେ ନଭେମ୍ବର ତା୨୮ରିଖ-ଉଲ୍ଲିଖିତ ପଠାଣ ସାହ ଫକିର ଗରଘ
ଠାକୁରାଣୀ ବରଗଛ ନିକଟରେ ପ୍ରଜାପାଠକ ଗୁଡ଼ାଏ ଜମିଛନ୍ତି ;
ନବାହି ଖର୍ସିବେଳ, ଗୋଟିଏ ଡାଳ ଉପରେ ଶୋଡ଼ଲମ୍ବାଇ ବହାର-
ଦେଶୀପ୍ର ଅମୀନ ମୁନସରିମ୍ ସାହେବ ଆସୀନ; ସେହି ଡାଳଟି ମଧ୍ୟ
ମେଜ ସ୍ୱରୂପ ବ୍ୟବହୃତ, କେତେଗୁଡ଼ିଏ କାଗଜପତ୍ର ମେଲାହୋଇ
ରହିଚ; ଅମୀନ ଶିକ୍ଷାଧାରୀ କାର୍ଯ୍ୟସ୍ଥିତ ପଞ୍ଚା ପ୍ଲେନ୍‌କୁ ଠିଆକରାଇ ଓ
ହାତର ଭରାଦେଇ ନିଜେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଚେନମେନ୍
ଜଞ୍ଜିରର ଲମ୍ବ ଫିଟକୁ ପଡ଼ି ଡାକୁଅଛି । ଯେଉଁ ଜମି ଖଣ୍ଡିକରେ
ବରଗଛ ଗୁଡ଼ିକ ଅଛି ତାହାର ଲମ୍ବା ଚୌଡ଼ା ମାପ ଚାଲିଛି । ଉତ୍ତର
ଦକ୍ଷିଣରେ ଗୃହଜସୀବ ସାଠଏକ , ପୂର୍ବରୁ ପଶ୍ଚିମକୁ ଜଞ୍ଜିରଓଟସି
ହେବାରେ ଚେନମାନ୍ ଡାକଦେଲା ତନଜସୀବ ଦଶଜଡ଼ି । ଅମୀନଙ୍କ
ଗଳାରେ ଗଣ୍ଡେ ସୂତାଲାଗି ଖଣ୍ଡିଏ ହାଡ଼ଦାନ୍ତ ଗୁନସ୍ୟ ସ୍କେଲ ଝୁଲୁଥିଲା;
ନକ୍ସାରେ ୪୬୦, ୩ ୧୦ କରିନେଇ ନକସାରେ ଅଙ୍କନକରି', ମୁନ-
ସେରମ୍ ମିସ୍ତ୍ରୀ ଠକ୍ କରି କହିଦେଲେ 'କବରସ୍ଥାନ', ଓ ପାଖରେ
ଲମ୍ବିଥିବା କାଗଜରେ ୫୭୬ ପ୍ଲଟ ତାହାଟଣ 'କବରସ୍ଥାନ' ବୋଲି
ଲେଖିଦେଲେ । ଯେଉଁ ମନୁଷ୍ୟପଶୁ ଗୁଡ଼ିକ ଅଧସାଦାନ୍ତ ଅକ୍ଷିସ୍ଥା-
ପେଟରେ ଏକ୍ଷେ ଶମ୍ବରେ ସେ ସ୍ଥାନକୁ ଘେରଣ କରି ରହିଥିଲେ ସେ
ଗୁଡ଼ିକଙ୍କର କୌଣସି ମାନସିକ ଭାବ ଉଦ୍ଦୀପ୍ତହେବାର ଦେଖି ନ ପାରି
ଅମୀନଶିକ୍ଷାଧାରୀ ଦଣ୍ଡେ ଏଣେତେଣେ ଅନାଇଁବାକୁ ଲାଗିଲେ ;
ଜଣେ ସେ ଜଣଙ୍କୁ ଆଖିଠାରି କ'ଣ ଇସାରା କରିଦେଲେ କେଜାଣି
ବଦର ବଦର କରି ଚୁପ୍‌ପଡ଼ିଗଲା । ମୁନସରମ୍‌ଙ୍କ ଆଖିରେ ପଡ଼ିଗଲା-
ଓ ସେ ଶିକ୍ଷାଧାରୀଙ୍କ ତର୍କର କାରଣ ଓ ଅର୍ଥ ପଚାରିବାରୁ ଜଣାଗଲାଯେ
ସେହି ଜମି ଖଣ୍ଡିକର ବ୍ୟବହାରସମ୍ବନ୍ଧ ଯେଉଁ ଉଭୟ ସାହିର ହିନ୍ଦୁ-
ମୁସଲମାନଙ୍କର ମତଭେଦ ରହିଅଛି ଯଥାଃ—ପଠାଣ କହନ୍ତି ଏହା
କବରସ୍ଥାନ, ହିନ୍ଦୁଏ କହନ୍ତି ଏହା ଗ୍ରାମଦେବତାଙ୍କ ଅସ୍ଥାନ ଏହା

ଗୋଟିଏ କବର କରାହେଲା ଅର୍ଥାତ୍ ଗିର୍ଦ୍ଧାଙ୍କ ନିଜବିନ୍ଦର ଖାଲ-
କାରେ ୫୭୧ ପ୍ଲଟ କବରସ୍ଥାନ ହେବ କଗ୍ରାମଦେବତା ଅସ୍ଥାନ ହେବ
ଏହାର ଅଦେଶ ପ୍ରାର୍ଥନା କରି ରଖିଲେ । ଏଣିକି ବେଳେ ଖାଲସାର
ଜମିଦାର ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁ ଅମୃତମଣୋହିଙ୍କ ତରଫ ବକସିଣୋ
ନନ୍ଦନନ୍ଦନ ପଶ୍ଚିମକବାଟ ବାହାରପଡ଼ା କହିଦେଲେ ଯେ ଏହିଲମ୍ବର
ଜମିଟା ପଡ଼ତ୍ ତାଙ୍କ ଦେବୋତ୍ତର, ନିଜଦଖଲ ଅନାବାଦୀରେ ଜମାବ
ହେଉ ବୋଲି ମେନେଜରଙ୍କ ହଜୁରରୁ କେତେଥର ଆଦେଶ ଅସିଥିବ
ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ଧୋବଧାଉଳିଆ ଜଣେ ମୁସଲମାନ୍ ପାର୍ଟି କରି ଉଠିଲା ।
"ହୈଁଓଜୁର୍ ଏଇଟା ପଣ୍ଡ ଆମମାନଙ୍କର କବରସ୍ଥାନ, ଏହା ଦଶୁନାହିଁ !"
ଗୁରତରଫ କେତେ କବର ଅଡ୍ଡା ରହିଛି, ଏହା ଚୌଧୁରୀଙ୍କ ଉତ୍ତରୀ,
ମୁଁ ଏଥିରୁ ପାଞ୍ଚବୋଡ଼ୀ ହକୀପୂତଦାର ନିଜେ । ମୁନସରମ୍ ବାବୁ ଓରଫ
ମିୟାଁ ଏହା ଏକ କଳହର ସୂତ୍ରପାତ ବୋଲି ଅନୁମାନକରି ସେ ଦିବସ-
ପାଇଁ ଗିର୍ଦ୍ଧାରୀମୁଣ୍ଡେ କାମଦାମ ପକାଇଦେଇ ବାହାରିଗଲେ ।
ତାଙ୍କର କଯାଏ ? ସାହେବ ଯାହା ବୁଝନ୍ତୁ, ସେ ଜାଣିଲେଣିଯେ ଓଡ଼ିଆ
ଅମୀନଙ୍କର ଟାଣ ପରିଶ୍ରମ ସେ କରିପାରିବେ ନାହିଁ, ମାରେ
ସିପାହି ନାମ ସରଦାର, ସେ'ଠ ସରଦାର ଅମୀନ ନିଜେ । ଅମୀନବାବୁ
ପକ୍କାଲୋକ, ମୁନସରମମିୟାଁଙ୍କ ଗତିବିଧିରୁ ପଲକେ, ଅନୁମାନ କରି-
ନେବାକୁ ବିଶେଷ ପଟୁ, ଗୋଟିଏ ଭଲ ପଣସ ପାଚିଲା, ଏହା ସୀହାରେ
ଚଢ଼ିବ, ଠାକୁରଙ୍କ ଭଣ୍ଡ କେତେ, ପଣ୍ଡାପୂଜାରି ଉଛୁଠ ନେବେ
କେତେ, ମାଲିକଙ୍କ ସ୍ରେସମ୍ ବାବଦକୁ ଯିବ କେତେ, ବାକୀ କେତେ
ପଣସ ଅବଶେଷରେ ଖାଲୋଇ ଦାଖଲ ହୋଇ ପିଠିଆଉଳୁ ପଡ଼ିବ ?
" ଅଦାଲତର ନିୟମାବଳୀ ବନ୍ଦବସ୍ତକାମରେ ଦସ୍ତୁର ଅମଳରେ ଅସ୍ତ"
ଏହା ବଡ଼ସାହେବଙ୍କର ହୁକୁମ ହିଦାଏତ ସ୍ୱରୂପ ଅମୀନଶ୍ରେଣୀରେ
ସେଦିନ ପଡ଼ି ପରୀକ୍ଷା ପାସ କରି ଅସିଲେ ବୋଲି ସିନା ଅମୀନବାବୁ
ଶ୍ରେଣୀ କ ମିଳିଗଲା ? ହିଦାଏତ ମାନଙ୍କର ଗୂଢ଼ଅର୍ଥ ମୁନସରମ୍ ଓ

ତାଙ୍କଉପରର କାନୁଗୋଇ ସାହେବଙ୍କୁ ବିଶେଷଭାବେ ଜଣା , କାରଣ "ଏ ସାଲର ମଲ୍ଲ ଅରସାଲଙ୍କୁ ବୈଦ୍ୟ" । ନକଲ ନବିସ୍ ଓ ରେନ୍‌ମାନ ଏ ଦୁଇଟି ପ୍ରାଥମିକ ତଥା ନିମ୍ନତମ ସୋପାନ । ଗଙ୍ଗା ଓ ଯମୁନା ବି ବଙ୍ଗୁର ଓ ଖାସନ , ବା ଟ୍ରାଫିକ୍ ଓ ଲୋକୋ ବିଭାଗଦ୍ୱୟ ଯେପରି ଏକାଧାରରୁ ହୋଇଉଠି ଉନ୍ନତିଲାଭ କରନ୍ତି । ସେହିପରି ସେଟଲମେଣ୍ଟ ଓ ସର୍ଭେ ଦୁଇଟି ବିଭାଗ ବନ୍ଦୋବସ୍ତକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଅଧୀନ ଥାଇ ନକଲ୍ ନବିସ୍ ଓ ରେନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅରସାଲକୁ ଅରସାଲି ...ନସରିମ୍ ପେସ୍କାର ଆଦି ବଢ଼ିହୋଇ ଆସିଛନ୍ତି । ଗିଆଧାରୀ ବାବୁ ...ଦ୍ୱାସଭ୍ଦ ବୁଝିଲେଲେଣି ଯେ ପ୍ରକୃତରେ କଳସ୍ୟା କହୁନାହିଁ , ...ବିଜ୍ଞାବାହିଲ ଅମୃତମଣୋହି ମକଦମୀ ମାହାଲ, ଏ ଅନାବାଦୀ ଗୁଡ଼ାକ ...ଆଡେ ହେଲେ ଯଥିକଣ, ତତ୍କାଳଲୋକଙ୍କ ଅଭୁରରୁ ବଦରଟି ଲେଖି-...ାରି ନିଜର ଦୁର୍ଦ୍ଧ୍ୟ ଦେଖିଦେଖାଇ ଦେଲେ । "ଅଚ୍ଛା, ତଦର ...ଏସଲ ହେଲେ ଦସ୍ତୁର ମୁତାବକ ୫୬୧ ଖସଡ଼ା ପୂରଣହେବ" ...ହି ହୁକୁମ ଜାରିକରି ଦେଇ ୫୬୨ନମ୍ବର ପାଇଁ ରେନ୍ ...କାଇବାକୁ ଇସାରା କଲେ । ୫୬୨ଟି ମଧ୍ୟ ଖଣ୍ଡିଏ ଗହିଡ଼ା । ...ଚ୍ରୁଷ ଯେପରି ସ୍ଥାନଗୁଣରେ କଳ୍ପଦ୍ରୁମ ହୁଏ , ତଦ୍ୱତ୍ ବଲ ...ଏହେଲେ ବହୁତ , ବଗଚରନାସ୍ତି ହୁଡ଼ାନାସ୍ତି , ଗହିଡ଼ା ଜଳତଳ-...ସ୍ଥ ସବୁ, ଏହା ଖଣ୍ଡାଇତସାହି ଓ ପଠାଣସାହି ଦୁଇସାହିର ପାପ-...ଶିନୀ ତୀର୍ଥ ; ସକାଳୁ ବେଳଗଡ଼ିବାଯାଏ ନିଶ୍ଚୁଛି ଶହେଆଠ ଉଭୟ ...ଙ୍ଗ ବାବଭିର ମନୁଷ୍ୟପଶୁଙ୍କ ଶୌଚକ୍ରିୟାର କୁଣ୍ଡ, ସ୍ନାନପାନ ...ସ୍ଥାୟସ୍ତଭଙ୍କ ଉଚ୍ଚୋଽଧିକ ଖ୍ୟାତି ଅବଶ୍ୟକୀୟ , ଏଥିଲାଗି ଦୁଇପାଖେ ...ଟି ଭୁଠ, ଭୁଠକୁ ଯିବାଆସିବାରେ ଲୋକର ନାସ ଓ ପାଦ ଉଭୟ ...ଯ ତଥା ଅଙ୍ଗମାନ ସବିଶେଷ ଜାଗ୍ରତ ରଖିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି , ସୁତରାଂ ...ନିବାରୁ ଦୂରରୁ ଚକ୍ଷୁପତନଦ୍ୱାରା ନଜରବନ୍ଦୀ ଶେଷହେଲେ , ...ଓ ... + ଚୌହଦି ... ଜଳଗହିଡ଼ା । ବାହାର ଗସନ୍ଦା

ଲେଖା ସ୍ୱୟଂ ଅମୀନଙ୍କୁ କରିବାକୁ ପଡୁଛି । ଡାକଦେଲେ ଏ କେ
ଜମିଦାରଙ୍କ ? । ୧୭୨ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଯେ ବଦର ଏହାର ମଧ୍ୟ ମାଲି
ପରପୂରଣ ଅର୍ଥେ ସେହି ଏକାବଦର । ଜନତା ମଧ୍ୟରେ ମହାକୋଳ
ହଲ, ଅମୀନଙ୍କ ପକ୍ଷପାତିତ୍ୱକୁ ଆକ୍ରମଣ, ପଠାଣବାଆହିଙ୍କର ଓଲ
ବୋଲକୁ ଉଡ଼ିଯା ସାହିଆଙ୍କର ସମ୍ମତବୋଲି କାହିଁ ଲାଗେ ? ଅମୀନ
କାରୁ କାହାର ଭଣୋଇ କାହାର ଜୁଆଇଁ କାହାଠାରୁ କ ଉପକା
ଇତ୍ୟାଦ ଲାଞ୍ଛନାଦେଇ ମୁହିଁ ମୁହିଁ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ଶୃଙ୍ଖ
ହସ୍ତର ଆଦାନପ୍ରଦାନ ଶୃଙ୍ଖଳା, ଓ ଅମୀନଙ୍କୁ ନିଜକାର୍ଯ୍ୟ ସ୍ଥଗି
ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ପଠାଣଙ୍କ କଥା ନରଖିଲେ ଗୋଲମାଲରୁ ମୁ
ବର୍ତ୍ତିଇବ ସାନ୍ତୁ ଯିବା କଷ୍ଟକର, ଏଣେ ଖଣ୍ଡାଇତଆଙ୍କ କ
ଯାହାଙ୍କର ଲ ଲୁଲଲାଜା ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଇଲାକାର ଭାରପ୍ର
କର୍ମଚାରୀର କଥା ମଧ୍ୟ ତାହା । ଗୋଲମାଲ ମଧ୍ୟରେ କେହି କାହାର କ
ଶୁଣୁନାହିଁ । ଲଜ୍ଜାଶରମ ନରଖି, ଆଖ ଶବ୍ଦେପଡ଼ୁପଚ୍ଛେ ଏଙ୍କମି ଆମ
ଦେବ , ଅନ୍ୟପକ୍ଷ କହିଲା ଦଶହ ପଡ଼ୁପଚ୍ଛକେ' ଅମୀନସଙ୍ଗେ ଯେ
କଥାଟିଏ କହିଲା ସେ ଏଇଠି ପୋତାହେବ ॥ ଇତ୍ୟାଦ ଗୋଲମା
ଲାଗିରହିଲା । ଅବଶେଷେ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଗିରୀଧାରୀଚରଣଦା
ସେଦନରକାର୍ଯ୍ୟ ସ୍ଥଗିତରଖି ବସାଅଭିମୁଖେ ବାହାରିଗଲେ ଓ ସ୍ଥିରକ
ଯେ ଉପରିସ୍ଥ ହାକିମଙ୍କ ଉପଦେଶ ନ ପାଇଲେ ଆଉ କ୍ଷେତ୍ର ଜରି
କାମ ଚପରିଚଳବ । ଏତଦର୍ଥେ ଶଣ୍ଡି ଏ ସଯତ୍ନ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରିପୋ
ମୁନସରମ ଓ ନଙ୍କେ ଦସ୍ତଖତକରି ପୁଲିନ୍ଦାରେ ବନ୍ଦକରି ଚେନମ
ହାତେ 'ଡ଼' କେମ୍ପକୁ ରସାଲ କରିଦେଲେ । ରିପୋଟର ମ
ଧର୍ମ୍ମବତାର ଗରିବ ପରବର ମାଲିକ, ନିବେଦନ କରୁଛୁ କ ଅ
ତାରିକେ ମୌଜା ଜରୀବକାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲୁଥିବା ଓ ମୁନସରିମ୍ ଓ ଅ
ସାମନାରେ, ହିନ୍ଦୁଙ୍କ' ଗ୍ରାମଦେବତା ପୂଜା କରିବାବେଳେ ଓ ଆରପ
ମୁସଲମାନ ମୁରଦାର ପୋତାହେବା ଘଟଣାକେଇ ହୁକଟ ପମ

ଜାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମାରପିଟ୍ ହୋଇ ଯାଇଅଛି ; ଅଧୀନ ଯୋଡ଼ ସେହି
ଙ୍ଗାହାଙ୍ଗାମରୁ ପ୍ରହାର ନ ଖାଇ ଓ ପଳାଇ ଜୀବନ ରକ୍ଷାକରି ଅଛି ।
ମୌଜା ଜମୀଦାରଙ୍କ କୁମନ୍ତ୍ରଣାରେ ଏହି ଘଟଣା ହୋଇଥିବା ନିଶ୍ଚୟ ।
ଧୀନମାନେ ଛୋଟଲୋକବୋଲି ଜମୀଦାର ତରଫ ବେଖାତର କରି
ାମରେ ବ୍ୟାଘାତ ଦେଉଅଛନ୍ତି ଇତି, ମାହେ ନଭେମ୍ବର ତା୨୧ରିଖ
୧୯୨୩ ମସୀହା ।ମୁା ଜଳଦପୁର କେମ୍ପ 'ଡ', ନମ୍ବର ହାଲକା,
ମ୍ବର ଅମୀନଯୋଡ଼ ଓରଫ ଗିରୀଧାରୀଚରଣଦାସ ତାବେଦାରର
ଦସ୍ଖତ ତେଓ୍ୟାସ ମୁନସରିମ ତାବେଦାର । ରୋଜାନାଏପଢ଼ିକା
ଲତେ ଲୁଆଡୁ କାଗଜ 'ଡ୍'କମ୍ପ୍ର ପେଷ୍କାରଙ୍କ ଗୁଣ୍ଡ୍ରିବନ୍ଧାନ୍ତୁଏଁ । ଅମୀନ
ର୍ଦ୍ଦିବ୍ୟକାର୍ଯ୍ୟ କରିଦେଲେ ହୋଷଗଲା । ତହିଁ ଆରଦିନ ଜଲୁ
ତ୍ଵରକୁ ଅପେକ୍ଷା ନକରି ମୁନସରିମ ଓ ଅମୀନବାବୁ ୫୭୩ ଠାରୁ
ସ୍ତବକାର୍ଯ୍ୟ ଚଳାଇ ନେଲେ । କାରଣ ଜପରି ନବ୍ରପଦରେ ନିଜରକ
ତ ବଦର ଗୁଡ଼ିକଦ୍ୱାରା ନୁଆନ୍ତ୍ରଙ୍କ ହୁଇଷ୍ଟର ସଦ୍ବ୍ୟବହାର କାର୍ଯ୍ୟ
ଦ' ସରିଯାଉ; ଏଡ୍ଡେ ସାରୁ ଖୋଲ୍' କାଲେ ମାହାଦେବ
ହାରି ପଡନ୍ତି । ଯେତକ' ପଣସ ବା ଆମ୍ବ ପଗ୍ଲ ଅଛନ୍ତି ସେଗୁଡ଼ିକ
ରେ ପଡ଼ିରହି ଥାଇ ତାଙ୍କ୍ କାଟଲ ଉତ୍ତମମଧ୍ୟମ ମିଳିଯାଇ ଅନ୍ୟକ
ଳ ହୋଇ ଯାଏ ! ଗିରୀଧାରୀ ମନମଧ୍ୟରେ ଏହିଦୁଇମାସର
ଦ୍ୟିକ ଘଟଣା ଗୁଡ଼ିକ ଘଣ୍ଟାଚକ୍ରା କରି ଦେଖିଲେ ଯେ ତାଙ୍କରକ
କାଷ୍ଟତ , ପ୍ରଜା ବଦର' ବୋଲି ପାଗଲ, ପୀହିଇଙ୍କର ଅଗତ
କ୍ଷିପ୍ରାତ୍ର ବଜେଟ୍ ଟି ପ୍ରାୟ ଏଭିକରେ ସନ୍ତୋଷଜନକ ଭାବେ ଚଳ-
ା, ଜଲୁ ଛଡ଼ିଗଲେ ଏସନରେ ଆଉ ହାତତକଣା ହେବାଟା ହୁସ୍ତର
ଇ ପଡପାରେ । ଥାଉ' ଯାହା ଛଡ଼ିହେବ ତାହା କହିଲେ
ବୁଲାଡ , ତୋର ମା ଦୁଆର ଦେଇ ଢାନେ, ଜଳଦପୁର ପ୍ରଜାଙ୍କ
ରି ଖାଲ୍ୟନ୍ନ ଦଶ୍ୱବୁଡ ମସ୍ୟାଦର ଶ୍ରାଦ୍ଧଗୁଡ଼ିକ ବନ୍ଦ ପଡ଼ିଗଲେ
ପାପ, ଗ୍ରାମ୍ୟ ଅବଦ୍ୟା ଗୁଡ଼ିକଙ୍କର ପେଟ ପାଟଣା ବନ୍ଦ ପଡ଼ିଗଲେ

ବରହବୃଦ୍ଧିର ନିଷ୍ଠମ୍ଭ , ସର୍ବୋପରି ପ୍ରଜା ଗୁହ୍ରକଙ୍କର ଯେବ ଷଢହେବ
ତାହା ଅନୁମାନକରା ଦୁଃସାଧ୍ୟ, ପୋଷାବାସଙ୍କୁ ଛଡ ଫେର ଗୋଟିଏ
ନୂଆବାସଙ୍କୁ ଆପଣାର କରନେବାଲାଗି ଯାନାସନ ଦେଲେ ମଧ୍ୟ କଷ୍ଟ
କର । ମୁନସରମ ମିଯ୍ଯା ହିମାଳୟବାସୀ ମହାଦେବ ଭୋଳାସମ, ଗିଗ
ଧାଇଙ୍କୁ ଜଗିବାକୁ ଅବିରନ୍ତ; ଦନସାଢ ମଧ୍ୟରେ ଗରୁଧାରୀ ଯାହ
ବ୍ୟବହାର କରଥାନ୍ତି ପରଦିନ ପ୍ରଥମେ ଡେଭକ ଦସ୍ତଖତ ଉଦାର
ଓ ପଟେଲଟଜାତ ହୋଇ ଯାଉଲେ ପଏମାସୀରେ ବାହାରନ୍ତି । ପ୍ରଜାର
କାଉ, ଯାହା ଲୁଣ୍ଟୁରନ୍ତି ତାହା, ସେ ଦନର ଜବରସ୍ଥାନ ଓ ପୋଷ
ଗଡ଼ଆ ନେଇ ଦ'ଥାନ୍ତି ଦି'ପକ୍ଷଙ୍କର ଉଦ୍ଧର ପୁରା ଦମ୍‌ରେ ଚଳନ୍ତି
ହିନ୍ଦୁପ୍ରଜା ଉହସିଲ ଦାରଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ନେଲେ । ଅଗରୁ ଶୁଣିଛ ତହ
ସିଲଦାର ସାମାନ୍ୟ ' ନଜଗୃଷ ' ଶବ୍ଦନେଇ କ ହଇରାଣରେ ପଡ଼
ଚନ୍ତି, ମ୍ୟାନେଜରର ସବୁ ଲୁଣ୍ଠାମଣା ଖମ୍‌ଥିଲ୍ଲ, ଏ ବଦରକଥ
ରପୋର୍ଟକଲେ ଯେବେ କାଜବସ୍ତୁର କରେ ତେବେତ ଅମୁହମଣୋ
ନହାଲ । ଓଡ଼ିଆ ଯାହା କରନ୍ତି ଜମକ୍ମାନ ମୁନଚଗଣ୍ଡାକ ଥ
ଜଗିଥାନ୍ତି । ଗୁମାସ୍ତା ଛମ୍ବକରଣରୁ ହଠି' ବାଲଯାଚନ୍ତି, ସେ ସ
ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ ଯେ ଅମୀନଙ୍କୁ ହାତକର ନେବା । ଯାହାହଉପଛେ
ଗୋଟେ ରାଜଚଦ୍ଦକଲରୁ ପଛେ ଦିଅଯିବ, ପ୍ରଜା ଏ ଅମୀନଙ୍କୁ ବେ
କର ! ସେ ସାହଟାରେ ପାଟକ ପ୍ରଜାଗୁଡ଼ ଏ, ତାଙ୍କମେଳ ବାହାର ନା
ସମସ୍ତେ ମାହାଜନ ଯଥା ତେଲ ମହାଜନ, ଗୁଡ଼ିଆ ମହାଜନ, ଛା
ନାମ ମହାଜନ, ହାଟୁଅଜାଡ । ଭେଦାକର ପକାଇବାକୁ ପର୍ଣ୍ଣି
ନବାଟ ବାଘବଳବନ୍ତରା ବାଘସିଂହ ଖଣ୍ଡାଇଛଆ ସ୍ୱନ୍ଧଙ୍କୁ ବେ
ଲାଗେନାହିଁ । ରାତାରାତିଠାକୁରାଣୀଙ୍କସ୍ଥଳୀରେ ବସି ଯଣେଟ
ଉଠିଗଲା । କଣଦେଲା ସେ ଠଙ୍କା ସାକ୍ଷୀ ରଖିକର ଏବଏ ବଏ
ଚେତ୍ରଣେ ପଠାଣସାହୁରେ ଡି ବୁଦ୍ଧିଷ୍ଠା ଚ'ଲଲୋକ ଯେ ଥିଲେ ଶାଁଥ
ନାହାନ୍ତି, ମାନଙ୍କା ଯାଇ ମୁନ୍ସାରଙ୍କୁ ତାଙ୍କଅଣି ପରାମର୍ଶ କରିଲେ

ଯେ ମୁନସରିମ ମିର୍ଯ୍ଯାଁଡ ଆପଣାଲୋକ । ଅମୀନଙ୍କୁ ହାତକରିବା ଛଡା ଅନ୍ୟଉପାୟ ନାହିଁ । ତାଙ୍କଅନ୍ତୁଭ ଅଧେଟଙ୍କା ଉଠିଥିଲା ସତ ଜନ୍ମୁ ନାମକରିଦେଲେ ସିନା ହାତକୁ ଟଙ୍କା ଉଠାଇଦେବେ ? ଶେଷକୁ ଜନ୍ତୁ ଗ୍ରାମବାସୀଏ ଫଳରେ ଜାଣିଲେ ଯେ ଏ ସବୁ ଅମୀନ ଯୋଡ଼ାଙ୍କର ଛକପ୍ରସୁତ ବୃଥା କଳ୍ପନା, ସାନସ ହେବ କବରସ୍ଥାନ ପକ୍ଷରେ ରାଯ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ, ଅଦାଲତ କରି ଅମୃତମଣୋହି ଚୌଜ ଡ଼ିଗ୍ରୀ ନ କଲେ ଅଉ ଉପାୟ ନାହିଁ । ଲୋକେ ବଡ ଚଲାଖ, ଏବକୁ ଜାଣିନେଲେଣି, ହେବସ୍ବା ଫାଲୁତ ! ଅମୀନ ଯେ,ଁଗାର ମାରିବ ଶତଯୌତକଲେ ବା ସେ ଲଭବା ଦୁସ୍କର । ଇତି । କୌଶଲପର୍ବଂ—

୪ର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ମାହେ ଡସମ୍ବର ତା ୧ ରଜ ମଙ୍ଗଳବାର ରାତି ଛଅଘଡ଼ି ହେଲାଣି ଟଯୋଷୀଙ୍କ ଗୃହଶାଳୀହିରେ ଏବେ ଘୋର କରେଣ । ସାହି ଦାଣ୍ଡ- ର ସବୁ କେତେବେଳୁ ପଡିଗଲାଣି । ପ୍ରଜାବର୍ଗ ଦନ ଗୃରଟାବେଳୁ ଗିଥିଲେ, କାହାକୁ କାଲେ କେତେବେଳେ ଅମୀନ ସାଥିନ୍ତେ ଡଦେବେ ଓ ଯେବେ ନ ପାଇବେ ତେବେ “ ରପୋର୍ଟ ” କର- ହେବେ । ପ୍ରାଣେ’ଡର, ଦ’ଢନଥର ଫଳ ପାଇଥିଲେ ଗଲା ରିବଜନ୍ ମୀନଟା କଣ ରିପୋର୍ଟ କରିଦଏ କେଜାଣି ଘରପଛଏ ଆଠଅଣା ଅଣା “ଯୋରିମାନା ସଧାହୋଇ ମୁଖିଆଙ୍କ ହାତେ ମୁଠାଏ ଟଙ୍କା ଠେ । ସେ ଟଙ୍କାଯାକ ସରକାରଘରକୁ ପାହ୍ଣଲାଷ୍ଟିସ୍ବବ୍ୟ ଯାଏବୋଲି କହନ୍ତି, କନ୍ତୁ ସେ ଥର ଯେ ଗାଁ ମୁଖିଆ ହୋଇଥିଲେ ତାଙ୍କ କୁ ପଣ୍ଡିମକବାଟ ପାଖପା ସରିକି ମହାଜନ ଧାରୁଆ ଥିଲେ ତକ ସୁଲୁଖୁଲରେ ପୋଛିଦେଇ ହଳଏ ଦାମୁଡ଼ି ଦଶଣ୍ଡା ଟଙ୍କାରେ ପକାଇଲେ । ଏତକ ପଣ୍ଡିମକବାଟଙ୍କର ଶ୍ରେଠ ଉଅଭତରୁ ! ସାହାବ ଜାତିଙ୍କର ଓଲଟ୍ କଥା, ଗରିବପ୍ରଜାଙ୍କ ଦୁଃଖ ଭଲା

ତାଙ୍କୁ କିଏ କହିଦେବ ? ଏ ଗାଁକୁ ସାହାବତ ସାହାବ, ଏଥର ସାହା
ବର ଗୋଡ଼ାସୁଦ୍ଧା ପାଦପକାଇ ନାହିଁ । ଧନ୍ୟ ସେ ମଜଲସ୍ ସାହେବ,
ଚାରିସନ ବନ୍ଦବସ୍ତରେ ଥରକୁ ଥର ପଲେଲେଖାଁଏ ହାକମଙ୍କୁ ଘୋ
ଉଠାଇକରି ଆଜି ଏ ମୌଜା ଠାକୁରାଣୀ ବରଗଛତଳେ ବସିଥିବ । ଜ
ଜଣ କରି ନାଁ ଗାଁ ପଚାରୁଥିବ, ଓ ଗରିବଙ୍କ ଗୁହାରି ଯାଃକ ମା ବା
ପର କାନ୍ଧରେ ହାତ ପକାଇ ଗ୍ଲାଙ୍ଗିଲୁଙ୍ଗି ଦେଇ ଯିବ' ! ଏବକାଳ
ତ ଯାହାକୁ ଦେଖ ସାହାବ, ଯାହାଠେଇଁ ଶୁଣ ଓଲଟାଗ୍ରିକା, ନମ
ପତାର ସେ ପୁରୋହିତ ବ୍ରାଇଟସିଂଘ ଅମଲର ନାଁ କଣଟି ! ତାହା
ଗୋଟିଏ ପୁଅ ପରା ସାହେବ ହୋଇଗଲାଣି ଯେ ଷୋଳଗ୍ରାସନ ବନ୍ଦ
ଦରବାଉଯାକ ଏକା ଗ୍ରାସୁଧରି ସେ ଦନ ବୁଢାଠାରୁ ପାଞ୍ଚଘଣ୍ଟ
ଆଡସୁନା ନେଲେ, ନାଭୁଣିଟି ପାଇଁ ପାତ୍ରଟିଏ ପାଇଲା ! ଇତ୍ୟା
ପ୍ରକାରର ଗପସପକରି ମୌଜାର କୁହାଳଥା ପ୍ରଜାଏ ଶେଷ
ରାତ ଦି ଘଡ଼ଠାରେ ଆପଣା ଘରକୁ ବାହୁଡ଼ଲେ । ନଥିଲା ପ୍ରଜାଙ୍କ
ଅନ୍ୟବଧ ଚନ୍ତା ଓ ବଚାର, କିଏ କପରି ଫନ୍ଦ ଫିକର କରି ଟଙ୍କା
ଟେକରଖିଥିଲା ଯେ ପାର୍ଚାନେବା କାମଚକ ତ' ଅଗେ ଚଳଯାଅ
ହାତରେ ଧନ ଥାଇକରି ପିଲାଙ୍କୁ ଛନଓଳଗଲା ଚାରି ଉପ
ହେଲାରୁ ଘରଣୀ ଟଙ୍କାଟିକୁ ଭଙ୍ଗାଇପକେଇ ଆଠଅଣାର ଧ
ଆଣିଥିଲା, ତାହାସୁଦ୍ଧା ପେଟରେ ପଡ଼ିଗଲାଣି, ଏ ଅମୀନ ଅମଲ
ର ରକ୍ଷା ଅଛୁ ନା ତର ସନ୍ଦେହ । ଡାକଦେବା ମାତ୍ରେ ତାହାସ
ଟୋକାଏ ଆସି ଅଣ୍ଡା ଅଣ୍ଡାଳପକାଉଚନ୍ତି ଦେଖୁଚତ । କେତେ ପ୍ର
ଙ୍କରତ ପାର୍ଚା ବାହାରିଗଲା, ନବଘନ ବେହେରା ଗଉଡ଼ ବଚ
କାଳ ରକ୍ତ ଛୋକିକରି ପାର୍ଚାଖଣ୍ଡିକ ହାତରେ ଧରି ଗଲା ଦେଖିନା
ଦି ଜଣକର ଏବମ୍ବିଧ ଦୁଃଖସୁଖ କେଲେ ଭୃତ୍ୟ ଜଣ ପାଖକୁ ଜ
ଆସି ତାଷ୍ଟୁପ୍ରମାଣର ଅଭାବ ପୂରଣ କରି ଦେଲାଣି । ଯଥା
ମୁହଁ ଅନ୍ଧାରବେଳେ ଅମୀନବାବୁଙ୍କର କାମ ଲାଗିଥାଏ । ଅନ୍ୟଥ

ବଳବଢ଼ଲଣ୍ଟଙ୍କୁ ପାଖରେ ତାଙ୍କ ଟୋକାଟି ଲଗାଉଥାଏ, ଡାକରା ହେଲା “ ପାଇ ପ୍ରଜାଏ ହାଜର” । ଚମ୍ପାଇପାଲ ନବଘନଥା କାହା ମୁହଁଚାହିଁ ଆସିଥିଲା, ଠକ୍‌କିନା ଜବାବ୍ ଦେଲା “ ହଁ ହଁ ” । ମୁଁ ଅମୀନଅଡ଼କୁ ମୁହଁକରି ଏରୁଣ୍ଡିତଳେ ବସିଥାଏଁ, ଏଣ୍ତେଣେ ଦିହା ଚାରିଥର ଡାକଲା, କେହି ଜବାବ ଦେଲେନାହିଁ । ଉତ୍ତୁ ନବଘନ ବିଚାରା କହିଲା “ ମୁଁ ନବଘନ ବେହେରା ଛଅଦିନ ହେଲା ହାଜର ଅଛି, ମୋକଥା ଟିକଏ ସାରିଦେବା ହେଉନ୍ତୁ ” ।

ଅମୀନ ଗିରିଧାରୀବାବୁ ସେହି ଅନ୍ଧାରରେ ଓଲଟାଇ ଠାଏ ହାତ-ଦେଲେ ଓ କହିଲେ “ ନବଘନବେହେରା ସାକିନ ଚମ୍ପାଇପାଲ ହାଜର ” । ସେ ହଁ କହୁତ ନାହିଁ, ଆଉ ଭେଣ୍ଡିଆଟି ଉଠିଥିଧି ତାଙ୍କୁ ପିଣ୍ଡାତଳକୁ ଡାକନେଲା; ସାନଟୋକା ମଧ୍ୟ ଲଣ୍ଠନ ଥୋଇଦେଇ ତା ପାଖେ ଯାଇ, କଣ’ ଦିହେଁଯାକ ତାଙ୍କୁ କଲେ କେ ଜାଣି, ନାହ-ମାନେ ଆଗଲୁ ଓଟରା ଓଟରି ହୋଇ ଆସିଲେ, ନବଘନଥା ଧରିଛି ତାହା ହାତକୁ ଜାପୁଛି, ସେ ଭେଣ୍ଡିଆଟା ଧରିଛି ନବଘନଥାର ଚୁଟି; ସାନଟୋକାଟି ସେଠୁ ଥିରହୋଇ ଖସିଗଲା ଓ ଅମୀନ କାନରେ କଣ ଦପଦ ଫୋଡ଼ଦେଲାରୁ , ବିଛି ନଜାଣିଲାପରି ଅମୀନ କଲମକୁ ଥୋଇଦେଇ ଆଉ ଗୁଡ଼ାଏ କାଗଜ ଓଲଟାଇ ବସିଗଲା । କଥାକଣ କଥାକଣ - ବୁଝୁଁ ଶେଷକଥା ବାହାରିଲା ଯଥା, ନବଘନଥା ତ-ଗାଣ୍ଡିଆରେ କୁଆଡେ ମହାଦେବଙ୍କ ଅମୃତଖଣ୍ଡ ଜଉବବୋଲ ଘନୋଟି ଟୋକାଟଙ୍କି ଭଡର କରଧୂଳିରୁ ଓହ୍ଲାଇଥିଲା, ଆହୁରି ଅମୀନହାରକାଙ୍କ ପୂଜାପାଇଁ ଟଙ୍କାଟିଏ ଯୋଡ଼ିଏ ଶୁଉଳି ଅଧା ଖୋସଣିରେ ମାରିଥିଲା । ପ୍ରଥମେ ତା ଅଣ୍ଟିଟପୁ ସାନଟୋକାଟି ଗାଣ୍ଡିଆଟିକୁ ଧରି ପକାନ୍ତେ ନବଘନ ଓଟରା ଓଟରି କଲା, ଏଡିକ ମଧ୍ୟରେ ଭେଣ୍ଡିଆ ତା ଖୋସଣିରୁ ମାଲତକ ନେଇ-ନେଲା ପରା, ! ଝିଙ୍କାଝିଙ୍କିରେ ଗାଣ୍ଡିଆଟି ତଳେ ପଡ଼ିଲା କ ଭଙ୍ଗିତଗଲା କେହି ମାନିବାକୁ ନାହିଁ, କେହେସି ଭେଣ୍ଡିଆ

ହାତମୁଠାକୁ ଜାପୁଟି ପକାଇଥିବାରୁ ଉକ୍ତ ସେତକ ପାଇଲା ; ତ
ଇହିଁରୁ ତାଙ୍କ ବହିଙ୍କ ପାଉଣା ଅଧୂଲିଏ ଯାଇ ବାଡ ଟଙ୍କାଟି ପାର୍ଟି
ଖର୍ଚ୍ଚା ବୋଲି ସାନଟୋକାଟି ଅମୀନହାତରେ ଥୋଇଥିଲା
ନବ'ତ ନଅ, ଜୋର ଯବର କରୁଛନ୍ତି ? ଉପରେ କେ
ବୁଝିବାକୁ ଥିଲେ ତ ଏତେ ସାହସ ହୁଅନ୍ତା ?

ଭୁକ୍ତଭୋଗୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଏବମ୍ବିଧ କ୍ଷୁବ୍ଧ ଘଟଣାର ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୁଣି ଟିକ
ଥମିଗଲା ପରେ ପ୍ରଥମ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଅନ୍ୟ କଥାଭାଷା ଲାଗିଲା । ସେ
"ନମ୍ବର ଗୋଟିକେ ଚାରିଅଣା, ଯାହା ପାର୍ଟିରେ ଛଟୋଟି ନମ୍ବର ଅ
ସେ ଆଣିଥିବ ବାରଅଣା ଓ ସେସମାଡ଼ ଚାରିଅଣା ଗାଏ ଟଙ୍କାଟିଏ
ତମ୍ବା କାରବାର ମୋଟେ ଚଳୁନାହିଁ । ପଶ୍ଚିମକବାଟେ ତ ବସିରହିଚ
ମୁଖିଆ କାମଟି ହେଲାଣି ତାଙ୍କର ମୌରସୀ, ଇନ୍'ବନ୍ଦବସ୍ତ ଗଲାଣି
ହିସାବ କତାପକର ତମ୍ବା ଭଙ୍ଗାଇ ରୂପାକରିବା ନଅଣ୍ଟ ଅଣ୍ଟ ପୂର
କରିବା କାମଟି ଯେ ତାଙ୍କର ! 'ଘର ଚିଙ୍କା କମ୍ବିର' ! ଜଲକର ଧ
ପ୍ରଜାଙ୍କର ମୁଖିଆ ପ୍ରଜାଟିଙ୍କୁ ଜଲକର ଛାଡ଼ମିଲେ, ତା କବୁଲିୟତ ହୁ
ସବା ପହିଲେ ; ସେମନ୍ତ ଯୁଁ କାମଟି ଅମୀନ ସବା ପଛେ କରିଦେବ
ଜଣେ ଜଣେ ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ଏ ବୁଦ୍ଧି ଖୁବ୍ ଦବେ ହୋ !, ପଇସା ଦିଅଇ
କାମର ଘଡଘାଡ଼ ତାଙ୍କୁ ବେଶ୍ ଆସେ, ମୌଜାକୁ ଯେବ' ଜ
ସରକାରି ମନୁଷ୍ୟ ଆସଇ, ଚୌକିଦାର ଯାଇଁ ସେ ମୁଖିଆ ପ୍ରଜାଜଣ
ସବା ଆଗୁ ଡାକଅଣେ । ତାହା ନାଁଅଟା ସରକାର କଣ ଛାଡିରଖିଥା
କି ? ଆମ ସେ ଦଳେଇ ବଂଶର ଦଳବେହେରା ମାହାପାତ୍ରଙ୍କୁ ପର ଉ
ଘରୁ ବର୍ଷକୁବର୍ଷ ସାଢ଼ୀ ଶିରୋପା କଣ, ସରକାର ଘରୁ ସୁନାପାଣି
ଜାଲିଆ ପରୱାନା କଣ, ବରାବର ମିଳୁଛି ! ଇତ୍ୟାଦି' କଥା
ସାରି ଆଉକଛୁ ଗଳ୍ପର ବିଷୟ ମନେ ନ ପଡ଼ିବାରୁ ସେ ଯାହ
ଚିନ୍ତା ଖଣ୍ଡିକ ଲଗାଇକରି ଦାଣ୍ଡେ' ପ୍ରସ୍ଥାନ କରିଗଲେ—

ରାତି ଛଅଘଡ଼ି ହେଲାଣି, ମାନ୍ଦ୍ରାଜଡାକଗାଡ଼ି ଦଣ୍ଡେହେଲା ଛ

ମୁହାଁ ଶୁଖିଗଲାଣି, ସବୁଦିନେ ଶୁଣିଲାଲୋକେ ଟିକ୍‌କରି ରଖିଛନ୍ତି,
ଅମୀନ ବାବୁଙ୍କ ସମ୍ମୁଖସ୍ଥ କାଗଜ ପୁଡ଼ା ଉପରେ ଗୋଟିଏ 'ବ' ଘଡ଼ି
ଟୁକ୍ ଟୁକ୍ ହୋଇ ଅଠୂଟା ପନ୍ଦର ମନଟ ହୋଇଚ ବୋଲି ଦେଖାଉଚ,
ଘଡ଼ିଟିଭ ନୂଆ, ସେଦିନ କ୍ୟାମ୍ପରୁ ଆଣିଛନ୍ତି, ମଫସଲରେ କାହାର
ହୋଇଖ ବା ଚାଗଦା ନାହିଁ ବୋଲି କଣ ଘଡ଼ିଟା ବି ଧୀରଗମନ
ଚଲିକ? ଗିରଧାରୀଙ୍କର ଟିକିଏ ସୌଖୀନ ହେବାର ଢଙ୍ଗ ଅଛି ଆଗରୁ
ଜଣିଚ। ଅକର୍ମନଚ ଖଡ଼୍ ନାହିଁ, ଏହି ଦୁଇମାସ ହେଲା ବୃହସ୍ପତି
ଏକାଦଶ, ଦଳସ୍ଥ ଅଠରଦଣ୍ଡ ବଢ଼ଶଲଢା ଯାକ ଚନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର
ରୌପ୍ୟଚନ୍ଦ୍ର ଅର୍ଘ୍ୟରେ ଟ୍ରେଙ୍କ ପେଟସ୍ଥିଟି ଭରିଯାଉଚି। ତାପରେ ମାସ୍ଥା-
ଯାଇର ଧନାଟି ତାଙ୍କପକ୍ଷେ ଅକଥନ ଭାର ଆଗରୁ ଜାଣିଚ, ଲେକ
ଥିଲେ ଭଖ, ଏ ପୁରୁଷକୁ ଫେର୍ ସୋଧ୍ କରଣଘରେ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧିବା
ଲୋକଟି ଖାଉଚି। କରଣଙ୍କ ଊମ ନଶିକ୍ଷି କରଣ ଘରେ ବଢ଼ିସାଦ
କରିବା ଅବଧେୟ; ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରଂ ସ୍ୱଲ୍ପତ୍ତଶସ୍ତା ବାବୁଆନ କଥା ନଜର
ଭାର୍ତାବୁଦ୍ଧିର ପରିଣାମ ବୋଲି ବାବୁଙ୍କର ଦୃଢ଼ବିଶ୍ୱାସ। ଏମୌଜାକୁ
ଆସିବାର ପନ୍ଦର ଦିନେ 'ଡି' କ୍ୟାମ୍ପକୁ ତଲବରେ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା,
କେତେକ ନୂତନ ହୁଦାଏଦ୍ ଅସିଷ୍ଟା ତହିଁର ପୂର୍ବାଭନଯ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦେବା-
ଲାଗି ମୌଜାମାନଙ୍କରୁ ଅମୀନଚେଜମାନ୍‌ମାନେ ତଲବ ହୋଇ
ସାନ ସାହେବଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ୍ କରିବାକୁ ଡାକରା ହୋଇଥିଲା । କର୍ମ୍ମରେ
ଭାଗ୍ୟକୁ ସେଦିନ ସାହେବଙ୍କର ଶ୍ୱଶୁରଦିବସ, ଅର୍ଥାତ୍ "ଶ୍ୱଶୁର-ପିତୃଙ୍କ
ମୃତାହ ଉଷ" ଥିଲାବୋଲି ପଦ୍ଧତ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ଅନୁରୋଧରେ ଏ ସମସ୍ତ କର୍ମ-
ଚାରୀଙ୍କୁ 'ବ୍ରାହ୍ମଣଭୋଜନ' ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପାଳନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା। ଗୀନା-
ପୁରୀ ସାହେବଙ୍କ ଗୀନାଟି ଯେଉଁ ବାଟରେ ପୁରି ଯାଇଥାଏ ସେହି ସୁବ-
ଧାରେ ତାଙ୍କର ଏ ନିୟମଟି ମଧ୍ୟ ପୁରିଯାଇଅଛି, ନମ୍ରସ୍ଥ କର୍ମଚାରୀଏ
ନିଜ ସନ୍ତାନଭଲ୍ୟ ଓ ସାହେବଙ୍କ ସ୍ନେହର ବଶ ସମସ୍ତେ, ଜମିଦାର
କଚେରୀ ସୁବଧାରେ ପ୍ରଜାଏ ଦେବେ ଭେଟି, ପାଇବେ ପାନଫୁଲ

ଓ ଖଣ୍ଡିଏ ଗୁବାକ, ଏହି ନୀତି ଅନୁସାରେ ସେଦିନ କର୍ମଗୃହିମାନେ
ନିଜୁଚ ଦିନ୨ କଅର୍ଜନର ଉପଢୌକନ ଆଣିଥିଲେ ଯାହା, ପାଇଲା
ବେଳକୁ ଜଣ ୨ କେ ପଇସା ତିଅ ପୁରୀ ଭାରଖଣ୍ଡି ଓ ଗୁଡ଼ ପଇସାଟିଏ
ଲେଖାଏଁ ଏକଥାନ ଗାଏ ଦୁଇଅଣା, ଦହି ଯାହାଥିଲା ତହିଁର ଚତୁର୍ଥାଂଶ
ବ୍ୟୟରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଦାନ୍ତକ୍ଲାନ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା, ଏ ଆସିବାକୁ
ଯୋଇସ୍ଥା ଇଲାକାରୁ ଛଅଦିନ ଲାଗିଥିଲା । ହଦାଏଦ୍ ଶିକ୍ଷା ସଙ୍ଗେ୨
ପରୀକ୍ଷା ଓ ପରୀକ୍ଷା ସଙ୍ଗେ୨ ଫଳ ବାହାରିବା ଓ ଫଳ ବାହାରିବା
ସଙ୍ଗେ୨ ଖୋଦ୍ ଦାନା ଉପରେ ଦାଗ,-ବସ୍ତୁତଃ ଖାଲାପୁରୀ ହାକିମଙ୍କର
ସେଦିନ ଏ କାର୍ଯ୍ୟଟି କରିନେବାକୁ ପ୍ରୋଗ୍ରାମର ସର୍ବକାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷେ
ସମସ୍ତ ନିରୂପିତ ହୋଇ ରହିଛି । ସେଦିନ କମ୍ପୁରେ ଘଣ୍ଟକରୁ ଉପର
ପଡ଼ପଡ଼ିଲା ? ସର୍ବପ୍ରଥମ କାର୍ଯ୍ୟ ତଥା, ଏହି "ମୁଖମିଷ୍ଟିକରଣ" ପରିବ
ପଛେ୨ ସାହେବଙ୍କ ସମ୍ମନ୍ଧିବାରୁ ନିଜ ବଙ୍ଗଦେଶୀୟ ପ୍ରଥାର ମର୍ଯ୍ୟାଦା
ରକ୍ଷା କରିଥିଲେ ; ଅର୍ଥାତ୍ ପାନ ତମ୍ବାଖୁ ତଥା ତପ୍ସାରି ଖିଲି ଓ ଡଅଣି
ସିଗାରେଟ୍ ଦେଇ ଉତ୍କଳୀୟ ଓ ବିହାରୀୟ କର୍ମଗୃହିଙ୍କୁ ଏକବିକରାଇ
ଥିଲେ; ବେଶ୍‌କଥା, ଏହାତ ନିଃସ୍ୱାର୍ଥବନ୍ଧୁପ୍ରେମର ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି ! ଘୋ
ମଫସଲରେ ଏବମ୍ବିଧ ଏକତା ଓ ରକ୍ଷପାଳୀପୂର୍ବସହଯୋଗିତାସର୍ବ ହୃଦ
ଆନନ୍ଦକର ନୁହେଁ କି ? ସ୍ୱାର୍ଥ କାହାକୁ ଛଡ଼ନାହିଁ, ଫଳତଃ ଅଭାବଅସ୍
ନିଧା ଅପଟନାଦନକର ସାମାନ୍ୟ ଦୋକାନଦାରୀ କରୁଥିବା ସାହେବସମ୍
କ୍ଷୀଙ୍କପକ୍ଷେ ଧର୍ମରକ୍ଷା ନୁହେଁତ ଆଉ କଣ' ?, ଖାଲି ବସିବାଠାରୁ ଗୋ
ମାଛି ବାଛିଲେତ ଭଲ ! ନବଶସ୍ୟ ବନ୍ଧୁବରାଦର ତଥାସମ୍ବନ୍ଧୀ (ଅର୍ଥାତ୍
ଉତ୍କଳେ ଶାଳକ) ଙ୍କର ଆଶ୍ରୟଦାତ୍ରୀ ଅଟନ୍ତି ଭଗିନୀ, ଭଗିନୀ
ପ୍ରସାଦରୁ ଭଗିନୀଙ୍କ ଅନୁରୁପିନା ବାଣ୍ଡ ପାଉଛନ୍ତି, କିମ୍ବା ଦ'ପଇସ
କୁଆଡୁ ଉପାସ୍ଥ ନ କଲେ ସମୂହଅର୍ଥଚିନ୍ତା ଦୂର କରାଇବା ଭଗିନୀ
ପତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହୋଇ ପାରିବା ଅସମ୍ଭବ; ପେଟଚିନ୍ତା ଯୁଅମାଇପଟନ୍ତ
କେଉଁ କେତେ ୨ ଦେବାଦେବୀଙ୍କୁ ମନାଇ ହରଭୁମୀ ନିବାସରୁ ପାଥ

ାଶ ବାବୁ ଆସି ସେଟଲମେଣ୍ଟ ଅଫିସରଙ୍କ କୃପା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଚନ୍ତି, ହାତରୁ ଦେଲେ ଯାହା ନିଜ ବୁଦ୍ଧିବଳରେ ପରହାତରୁ ଦଅ-ଲେ ମଧ୍ୟ ତାହାଃ ଦୁଇ କଥାଯାକ ଏକ୍କା । ଅତଏବ ସୁଶିକ୍ଷିତ ମୂଲ ସୁବାସନଳୀ ଓ ଟ୍ରମ୍ପାନ ଅଭିନୟର ସଙ୍ଗେ୨ ଏହି ଶତାଧିକ ତଥିଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟହ ଆବଶକୀୟ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ସୌଖୀନବସ୍ତୁ ମେଲାଇ ଖାଯାଇ ଅଛି; ମୂଲ୍ୟ ଅତି ସସ୍ତା କହିଲେ ହୁଏ, କଲିକତାରୁ ଏହି ଇ ଏତେଦିନ ପୂର୍ବେ ଆଣୀତ ବସ୍ତୁର ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ଖୋଲା ରହିଚ, ତଏ-ନବନିଅ ଯଥା ଦଶସଂଖ୍ୟକ ଭିନ୍ନ୨ ବସ୍ତୁ. ଦଶପ୍ରକାରର ଭିନ୍ନ୨ ବସ୍ତୁ, ତ୍ୟାଦି । ବାଛି୨ ସେଦିନ ଆମ ଗିରିଧାରୀବାବୁ ପ୍ରଥମେ ଦଶ ଶୁଭ୍‌କାଲୁ ଶୋଟି ବସ୍ତୁ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟେ ଦଶ ଅଧୁଲିକୁ ଦଶୋଟି ବସ୍ତୁ ଏପରି କୋଡ଼ି-ଟି ଜିନିସ କିଣି ଆଣିଚନ୍ତି । ସମନ୍ଧୀ ବାବୁଙ୍କ ହିସାବରେ କେତାକୁ ହାଇ ସେ ବେଶ ଲାଭ କରି ନେଇଥିଲେ, ଏଣେ ଗିରିଧାରୀ ଅମୀ-ଙ୍କ କଷୋଟରେ ସେ ବୁଝିଚନ୍ତି ଯେ ଟ୨୫ ଦେଇ ଯେଉଁ କୋଡିଏଟି ନିସ ନିଜର ନିତ୍ୟ ବ୍ୟବହାର ଅର୍ଥେ କିଣି ଆଣିଲେ ତାହାର ପ୍ରକୃତ ଲ୍ୟ ଟ୨୦୯ ହେଲେ ମଧ ସସ୍ତା ହୁଅନ୍ତା, ବଜାରରୁ କିଣିଆଣିଲେ କ୍ଷେ ହସନ୍ତେ, ଏପରି ସୁଯୋଗ ଉତ୍କଳୀୟ ଅମୀନଶ୍ରେଣୀରେ ଇବା ବଡ଼ ଭାଗ୍ୟର କଥା, ମୋଟାମୋଟି କୋଡିଏଟା ପଦାର୍ଥର ାଲିକାଟିଏ ଛାପିପକାଇ ମୂଲ୍ୟ ଲେଖି ଠିକ କଲାରୁ କୋଡ଼ିଏଟଙ୍କା-ାଏ ଏ ଦେଖାଗଲା । ତାଲିକାଟି ଯଥା —

ଲୁଙ୍ଗିଦର	ଥାନ ୧୦	ଟ ୪୯	ବାର୍ଣ୍ଣିସ୍‌ଚଟୀ	ଥାନ ୨	ଟ୩୯
ଲୁଙ୍ଗିରୁମାଲ	ଥାନ ୨	ଟ୧୯	ସିଗାରେଟ୍ ୫୦ଟା	ଥାନ୧	ଟ୧୯
ଧୂଅ ସାବୁନ	ଥାନ୪	ଟ୦୫	ମାଚ୍‌ବାକସ (୧୨ଟା)	ଥାନ୧	ଟ୦।
ଘଣ୍ଟା	ଥାନ୧	ଟ୩୯	ବୁରୁସ	ଥାନ୧	ଟ୦୫
ଷ୍ଟେନ୍‌କଲମ	ଥାନ୨	ଟ୪୯	ପାନିଅ	ଥାନ୨	ଟ୦୫
ନିବ୍ୟାଗ୍	ଥାନ୧	ଟ୦୫	ଆଏନା	ଥାନ୧	ଟ୧୯
ନଛବା	ଥାନ୧	ଟ୦୫	[illegible]	ଥାନ୨୦	ଟ୨୦୯

ଏଗୁଡ଼ିକ କି ତାଙ୍କ ଦରଦାମୀ ନୁହେଁକି ? ଅମୀନ କାମ ଛ
ଲାଗିବ, ଶେଷଯାଏ କେତେକ ପଦାର୍ଥ ଅଣ୍ଡିକ ନାହିଁ । ସୁତରାଂ ଦ
ଶୁଦ୍ଧିକ ଓ ଦଶ ଅଧିକ ମୋଟାମୋଟି ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ଦ୍ୱାରା ବଙ୍ଗୀୟ
ଉତ୍କଳୀୟଙ୍କ ପ୍ରତି ଯଥେଷ୍ଟ ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଯାଏ ପରୁ ।

ଇତି ଚନ୍ଦ୍ରପୂଜା ତପସ୍ୟା ପର୍ବଂ ।

୫ମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ପେଟପାଟଣା ସମସ୍ତଙ୍କର, ଢି' ପଇସାପାଇଁ ସବୁକଥା—

ଉଲ୍ଲିଖିତ ତାଲିକାର ପଦାର୍ଥ ମାନଙ୍କରୁ କୌଣସିଟି ଯେ ସାଙ୍ଗେ
ସଦ୍ୟବ୍ୟବହାରରେ ଲାଗିନାହିଁ ଏପରି ନାହିଁ । ଗିରଧାରୀଙ୍କ ଭଳ
ଯେତେଜଣ ଲୁଚ ଲଡ଼ୁ ଚାଖିଥିଲେ ଦେଖାଦେଖି କାଲିବାଙ୍କ ସମ
କରିଛି ନେଇଚନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଆମ ଏହାଙ୍କ ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତାର ପରିଚୟ ସମସ୍ତ
ଠାରୁ ଉତ୍କୃଷ୍ଟତମ ଥିଲା । କିଣିଲେ ଟଙ୍କା କୁ, ନଗଦ ପକାଇଦେ
ଟଙ୍କା, ପଇସା ଅଣ୍ଟାରେ ଥାଇ କାଲିକର ବାବୁଗିରି କରିବା ବ
କଉଡ଼ିଙ୍କୁ ପୋଷାଏ, ନଚେଲେ ନାଁଆଟା ରହିବ କେମନ୍ତେ ? ଗିରଧା
ମନେକଲେ ଯେ ଯେବେ ଠକାଇରେ ପଡ଼ିଥାଏଁ ତେବେ ପଇ
ବାଙ୍କିଥିଲେ ଦେଖିବେଳକୁ " ପେଟେଶ୍ଳୋକ ମୁହଁଲାଜ ", ମନ
ଘାରି ଅଶାନ୍ତି ହୋଇଥାନ୍ତା । ଏ କାରବାରର ନିଜ ସ୍ୱାଧୀନ ଇଚ୍ଛ
କଲି, ଭଲମନ୍ଦ ଯାହା ବିବେଚନା ଦରକାର ତାହା ଏକାଥରେ
ଗଲା, ଟଙ୍କା ପାଣିକି ବସ୍ତୁ ପ୍ରୀତ୍ୟର୍ଥଗଲା ଯାଃ । ହାକିମଙ୍କ ଆଗେ ଦ
ଦ୍ରତା ଦେଖାଇଦେବା ମରହଟ୍ଟି କଥା, ଏବକାଳକୁ ଚୁଟିବାଲା ବୁଢା
ଅମଲ ଗଲାଣି । ପଛବୁଦ୍ଧିଆ କଥା ପୃଥକ୍, ତରତର ବା ମୁଣ୍ଡହ
ମୋହବଶରେ କିଣି ନିଅନ୍ତି, ଯେହୁ ପଛକୁ ପେସନ୍ତି । ଫଳରେ ତା
ପାଞ୍ଚଦିନ ନଯାଉଣୁ ଗିରଧାରୀ ଧରିନେଲେ ଯେ କଷ୍ଟରୀ ପାଉଁଲୁ କ
କରି ପାରୁ ସ୍ୱତ ବିପଦରରେ ବଞ୍ଚଦେବ । ସମ୍ବନ୍ଧୀ ସାହେବ ଭ

ଠିକ, ସେ ଜଣେ ବା ଠକିଶବେ ! କାରଣ, ଟଙ୍କାକଉପର ଦାମବାନ୍ଧି
ଡାକ୍ରେଟି ମାଲ ମଧ୍ୟରେ ଡାକେଶ୍ଵିଯୋଗ ପୁରୁଣା ଅବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ ମାଲ୍,
ଡାଦର ଖଣ୍ଡିକ ଠାବ ଦିଠା ରଫୁହୋଇ ପକ୍କାରଙ୍ଗ ଉଠିଛୁ, ଫାଉ-
ଣ୍ଟେନ୍ କଲମ୍, ତଥା 'ଝିର' କଲମ ଦିଓଟିଯାକ ନଣ୍ଡ ଦୋଷହେଉ
ବା ସମ୍ବନ୍ଧୀଦୋଷ ହେଉ, ସ୍ୟାହ୍ଵ ଝୁଉନାହିଁ । ଘଣ୍ଟାକଥା ତ ଆଗରୁ
ଦେଖୁତ । ବାକୀ ଚଷ୍ଟୀଜିତା-ଏଥିର ମୋଟଦାମ କେତେ କଷ ନହବ ?
ସ୍କୁଲରେ ଅନୁପାତଅଙ୍କ ପଢି ଆସିଥିଲେ; ଭୁଲିଗଲେହେଁ ଗିରଧାରୀ
ଆଜିଯାଏ ପ୍ରତ୍ୟହ ଅଧଘଣ୍ଟାଏ ଏହି ଚାରୋଟି ଜିନଷର ଅନୁପାତକ
ମୂଲ୍ୟ କଷିବସନ୍ତି, ଯଥା ଟ୬୦୯ଙ୍ଗ : ଟ୧୪୯ ହେଲେ ଟ୨୫ଙ୍ଗ କେ
ହେଲା, ଅସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ ବା ତେନମାନ୍ଟ କିଏ ହିସାବ କିତାପରେ ଏହାଙ୍କ
ବଳି ଟାଣ; ଅନୁପାତର ଜ୍ଞାନଅଛି, ସେ କଷିଦେଲାଣି ଯେ ଟଙ୍କା
ଅଣାର ପ୍ରଭେଦ ନାହିଁ ସୁତରାଂ ୬୦ଅଣାରେ : ୧୪ଅଣା : : ୧୬୦ ଅ
୧୪ ଅ = ଟ୫। ହେଲା । ଗିରଧାରୀ ଏଡେ ବୟୋଃଧିକ ଓ ଉର୍ଦ୍ଧ
କର୍ମଚାରୀ ଓ ଦାନାଦାର; ତାଙ୍କ ବୁଝାମଣାକୁ ତେଣ୍ଡିଆ ତେନମାନ୍‌ର
ବଳ ନାହିଁ । ଯେ ହେଉ ଏହି ଟ୫।ଟି କିପରି ପୂରଣହେବ ? ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ
ଷଢ ଏତକ, ଏହା ଅମୀନଙ୍କଗଣ୍ଠିରୁ ପଡ଼ିବା ଉଚିତକି ? ପୂରଣ-
କରାର ଉପାୟ ଅମୀନଙ୍କ ହାତେ୧, ସ୍ଥାନୀୟ ଗୋଟାଏ ବଡକଣ୍ଟା-
କହେଲେ ବଡମାଛ ମିଳେନାହିଁ; ସୁତରାଂ ଗିରିଧାରୀ ଠିକ୍‌କରି ଖୋଜି
ରଖିଚନ୍ତି । ଉଲ୍ଲିଖିତ ଠାକୁରାଣୀ ବା କବରସ୍ଥାନ ଯେକ ଯେଉ
ଦରଟି ଅଛି ସେଥିରୁ ପଠାଣେଦେଲେ ଯାହା ମିଳନ୍ତା ତା ଉପରେ
ଉ ଟ୫। ମାଏଷ୍ଟଧ ଅର୍ଥାତ୍ ଟ୬୧ ଚଢାଇ ଦେଲେ, ବସ୍ । ଧରିବ
ଏ ? ଉପରମୁହଁରେ ମଧୁରା ଦିଆ ହୋଇଅଛି । ଅଜି କାର୍ଯ୍ୟାଦି
ଶେଷେ ରାହି ଛଅଘଣ୍ଟରେ ସମସ୍ତେ ଯେ ଯୁଆଡେ ଘରକୁ ଗଲେଣି,
ଶିଷଘଣ୍ଟାକ ପ୍ରାତ୍ୟାହିକ କିମ୍ବା,ଅର୍ଦ୍ଧଘଢୋଇ ଲେଖାପଢି କାର୍ଯ୍ୟଆରମ୍ଭ;
ଣ୍ଡିଣସାହିରେ ପାଡକର ଅଭିବ ହୋଇ ନ ପାରେ; 'ଅମୀନ-

ବିସା' ମଫସଲରେ ତାଲୁ, ମାଇପଙ୍କର ଓଷାବାର ମଧ୍ୟରେ ସୁଦଶା-ବ୍ରତଟି ଯେପରି, ମେଣିପଙ୍କର ଏ ଗୃହମାସଯାକ "ଅମୀନବସା" ବ୍ରତଟି ସେହିପରି । ବସ୍ତୁତଃ ଆହାର ସମ୍ବନ୍ଧେ କେବଳ ଖାଦ୍ୟ ଏହାଙ୍କ ଦସ୍ତୁର ବ୍ୟବହାର ଯାହା ଖରଚ, ତାହା ବ୍ୟତୀତ କଉଡ଼ିଟିଏ ସୁଦ୍ଧା ହାତକୁ ଯେବେ ପଡ଼ିଲା, ତାହାହେଲେ ଦେଶନିନ୍ଦା, ଗ୍ରାମନିନ୍ଦା, ମହକୁମାନିନ୍ଦା ଓ ସର୍ବତ୍ର ପକ୍ଷେ ନିନ୍ଦାକଥା ନହେବ ? ଗ୍ରାମର ଅଛଥି, ଖବୁଠାରୁ ସରୁଗୁଣ୍ଡଚାଉଳ, ଘରମଇଁଷିଦହି ଘରଗାଈଦୁଧ, ପୋଖରୀଧରା-ଭାକୁଡ଼ମାଛ, ବାରିଘରର ଶାଗମୁଗ, ଏଥିରେ ତାହାର କଣ ଅର୍ଥବ୍ୟୟର ଶୋଚନା ହେବା ମନୁଷ୍ୟ ଜାତିଙ୍କୁ ନିନ୍ଦା, ରସଦ ଯୋଗାଇବା ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଠାଏ ପେଟକୁ ଦେବା ମନୁଷ୍ୟର ଅବଶ୍ୟକର୍ତ୍ତବ୍ୟଧର୍ମ ଅଛଥିସେବା ପ୍ରାୟ; ଏହା ଦୋଷଯୁକ୍ତ ଉପଢୌକନ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ସବ ଛଅପଦଡ଼ହେଲ ! "ବଘର୍ ଭୁଙ୍କ" ର ବାସନାରୁ ପରତୃପ୍ତିର ଅଧି ଉଛୁଳ ପଡ଼ୁଛି, ଭାବନା କଣ ? ପାରଷଦ ହ୍ୟୁଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଚୋକାହି ଶ୍ୱେବଗସ୍ତରେ ଆଜ ନିଜଗ୍ରାମକୁ ଯାଇଛି । କେବଳ ଚେନମ୍ୟାନ୍ ଭେଣ୍ଡିଆଙ୍କୁ ସଙ୍ଗେ ନେଇ ସେ ବସି ନିଜ "ଡେମିଅଫିସିଅଲ ନୋଟବୁକ" ଖଣ୍ଡିକ ମୁଲାହିଜା କରୁଚନ୍ତି । ବନ୍ଦବସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସବୁଥିରେ ଫାର ଓ ହେଡଙ୍ଗ ଚଳୁଛି, ନୋଟବୁକରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଫାରମ୍‌ଟି କଟାଯାଇ ଷଷ୍ଠିଠାରରେ ହେଡ଼ ପୂରଣଅଛି; ବଦରକୁ 'ଟସବେ ଖସଡ଼ା'କୁ 'ଚକଟା', ଇତ୍ୟାଦି ଏହା ଗୋଟିଏ ଦସ୍ତୁର ସ୍ୱାଦଦା ବହି, କେବଳ ମୁନସରିମ୍‌ଙ୍କ ତଦାରଖୀରୂକ୍ତ ଆଉ ଉପରବାଲାମା କ'ଣ ସବୁ ବହି ବା କାଗଜ ତଦାରଖ ପାଇଁ ସମୟ ପାଇ ପାରନ୍ତି ଷ୍ଟକଣ୍ଟମଣ୍ଡରେଦ ଏହା ଅମୀନ ଓ ମୁନସରିମ୍‌ଙ୍କର ଓ ଚେନମାନ୍ ଏ ଏକଥା ଏ ପାର୍ଶ୍ୱକର୍ଣ୍ଣଜାଣନ୍ତି । "ବଦର" ତରତବ ଅନୁସାରେ କେ ପ୍ରାପ୍ୟ ଓ ଜମାବନ୍ଦୀ କେତେ "ପ୍ରାପ୍ତ" ବାକ୍‌ଦାଖଲ ଇତ୍ୟାଦି, ଗି ଥାରୀ ସେଦିନ ବଦର ତାହାଣେ ଟ ୭୯ ଯୋଗ କରି ରଖି

ସ୍ୱଭାବର ଅଟନ୍ତି । ଫଳତଃ ପରଦିନ ବାରଟା ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କର ସ୍ଥାନୀୟ ଅନୁସନ୍ଧାନ ବନ୍ଦହୋଇ ପାରିନଥିଲା । ଅଶିଆ ଅପିଆ କହିଲେ ହୁଏ, ଆସ୍ମାଆ ଗଣ୍ଡାଏ କଣ୍ଠ ଜଳଖିଆକରି ସେଇ ଜଳଦପୁର ଛାଡଥିଲେ । ଖୋଜା ଖୋଜିକର ସଫଳ ମନୋରଥ ହେବାରୁ ସେ ମୁନସରିମ ଓ ତାଙ୍କଠକ୍କାକଉଡ଼ ପେଟରା ଓ ଗିରଧାରୀର ଏ ଖାଲି ପେଟରାଏ ଦୁଇଟି ସଙ୍ଗେନେଇ ନଜରଡ଼େରାକୁ ଫେରଲେ । ରପୋର୍ଟ ଗ୍ରପର୍ଣ୍ଣ ସଲ୍ଲାପରାମର୍ଶ ସାକ୍ଷୀ ପ୍ରମାଣ ଯୋଗାଡ଼ କରବାରେ ଓ ହୁଲିୟାକର ଗିରିଧାରୀ-ଅମୀନକୁ ଖୋଜବାରେ ପନ୍ଦରଦିନ ବିତଗଲା । ଶ୍ରେଷ୍ଠକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ଏ କଳଙ୍କଟିକୁ ପୋଛିପକାଇଥାନ୍ତେ । ଗିରୀଧାରୀ ଏକପ୍ରକାର ନିରୁଦ୍ଦେଶ, ତାହାଙ୍କର ଗ୍ରାମବାସୀଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ଅନୁସରଣରୁ ଏ ହାକିମ ଏକପ୍ରକାର ସପକ୍ଷରେ ଭଲ ରପୋର୍ଟ କରଥିଲେହେଁ ବଡ଼-କର୍ତ୍ତାଙ୍କ କେନ୍ଦ୍ରରୁ ଫୌଜଦାରୀ ମୋକଦ୍ଦମା ଚଳଲା । ଛମାସ ପରେ ସେସନ୍‌ରେ ମୋକଦ୍ଦମା ପଡ଼ିଛି, ଗିରିଧାରୀ ଓ ଦୟାଳ ଦୁଇଜଣଯାକ ମୁଦାଲା ହୋଇ କାଠଗଡ଼ା ତଳି୨ ହାଡ଼ଦଣ୍ଡିଲାଣି । ବନ୍ଦବସ୍ତ ତର-ଫରୁ ଖୋଦ ସାନକର୍ତ୍ତା ଓ ଜଣେ ବଡିଆ ଉକିଲ, କିନ୍ତୁ ମୁଦାଲାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଯେ ୨ ଉକିଲ ମୁକ୍ତାର ଅଛନ୍ତି ସେମାନେ ପଇସାଭକ୍ତି କରି-ନେଇ ଦୃଢ଼ପ୍ରତିଜ୍ଞ ଅଛନ୍ତି ଯେ ସରକାର ପାଣିପରି ପଇସା ଉଡ଼ାଉ ଥାଉନ୍ତୁ ପଛକେ, ସେମାନେ ମୁଦାଲାଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚୟ୨ ଖଲାସ କରାଇଦେବେ; ଓ କେବଳ ସେତିକି ନୁହେଁ, ସଫେଇଙ୍କ ମୁହଁରୁ ବନ୍ଦବସ୍ତ ଇଲାକାର ଆଦ୍ୟାହା ଯାହାର ଯେଯେ ଲୋଭାଲୁ ଓ ଅର୍ଥାଲୁ ଦୋଷଅଛି ତାସବୁ ସାହେବ ଜଜବାହାଦୂରଙ୍କ ଆଗରେ ପ୍ରକାଶ କରାଇ ଦେବେ ନିଶ୍ଚୟ । ଏଥିପାଇଁ ଓଡ଼ିଶା ଇଲାକାର ସ୍ୱରାଜନେତାମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ଠାରୁ ବଡ଼କୁଲ ଯାଏ ରେଲ୍ ଷ୍ଟେସନ୍ ମାନଙ୍କରେ ଓ ବଡ଼ ୨ ଡାକଘର ମାନଙ୍କରେ ଓ ବଡ଼ ୨ ଗ୍ରାମ ମାନଙ୍କରେ ଠାବେ୨ ଯୋଗ ହୋଇ ଲୋକେ ପ୍ରମାଣ ସଂଗ୍ରହ କରୁଅଛନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ବନ୍ଦ-

ସେ ରାତ୍ରି ଭୋର ହେଲାରୁ ଗ୍ରାମବାସୀ ପ୍ରଜାଙ୍କଠାରୁ ଅନୁସନ୍ଧାନ
ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଏଥିମଧ୍ୟରେ ଗିରିଧାରୀଙ୍କ ଟ୍ରଙ୍କରୁ ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ବସ୍ତୁ-
ମାତ୍ରେଇ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇଥିବାର ସ୍ପଷ୍ଟ ବିଶ୍ୱାସ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ
ପ୍ରଜାଙ୍କ କାନରେ ଏ ଅବସ୍ଥା କେହି ଯେମନ୍ତେ ନପକାନ୍ତି ତନ୍ନିମିତ୍ତ
ବହୁତ ଉପାୟ କରାଗଲା । କେବଳ ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ଲୋଡା । ଭୋରହେବା
ମାତ୍ରେ ସାହିରୁ ସାହି ଲୋକ ଲଗିଗଲେ ଯେ'ପରି କେହି ଜଣେମାତ୍ର
ଘରୁ ଅନ୍ତର ହୋଇଯାଇ ନପାରେ । ଅସ୍ଥଳ ପଞ୍ଚାଏତ ନିଜେ ପଶ୍ଚିମ-
କବାଟେ, ଚୌକୀଦାରୀ ଜମାବନ୍ଦୀ ଫର୍ଦ୍ଦ ତାଙ୍କ ନିଜହାତରେ ଧରା
ରହିଛି । ହାକିମ ସ୍ୱୟଂ ଅରୁଣୋଦୟଠାରୁ ବେଲ ଦ ଜନ ଘଡ଼ିଯାଏ
ଘର ପରଘର ଓ ଘରଂ ଦାଣ୍ଡଦୁଆରେ ଠିଆରହି ଗୃହସ୍ୱାମୀର ସାକ୍ଷାତ
ପ୍ରାର୍ଥୀ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ କି ବିଚିତ୍ର କଥା କେହି ଜଣେସୁଦ୍ଧା ବାହାରି
ଆସି ନଥିଲା? ମଫସଲସ୍ଥାଙ୍କର ଏହି ଅଭ୍ୟାସଟି ପ୍ରାୟ ସାଧାରଣ । ତାଙ୍କ
ମନରୁ ସେ ଚୋର, ଅମୀନରୁ ଯାଚକର ଦେଇଚନ୍ତି କି ଅମୀନ ଜବର
ଦସ୍ତି ନେଇନ୍ତି । ଯାହା ହୋଇଥାଉ ଫେର ହାକିମ କଥାରେ ପୁରୀ-
ସହର ଓ କଚେରୀ ଦରବାରକୁ ନିକ୍ଷମାରେ ଦୌଡକରିବା ଅନୁଚିତ
ଏତରାଂ ଏ ମିଛ ମିଛ ନୁହେଁ । ଘରଭିତରେ ହେଁଶୁଣ୍ଟାଏ ଘୋଡାଇ-
ହୋଇ ଚୁପଚାପ । ଡାକିଲେ ମାଇପେ କହନ୍ତି "ସେ ଘରେନାହିଁ" ।
ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ମାଳଙ୍ଗୀ, ପଶ୍ଚିମକବାଟ, ଉତ୍ତର ଦରୋଜା,....
ଇତ୍ୟାଦି ପଦବୀଯୁକ୍ତ କେବଳ ସାତ ଆଠଜଣ ବୁଦ୍ଧିମାନ୍‌ଲୋକ ହାକିମଙ୍କ
ପାଖେଂ ଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ଭିନଶଘର ଯାକର ଜଣେସୁଦ୍ଧା ମୁହଁ
ଦେଖାଇଲାନାହିଁ । ସେ ଦୃଶ୍ୟଟି ଏତେଦୂର ବିରକ୍ତିକର ହୋଇଥିଲେ
ହେଁ ଏଃ ଏସ ଓ ହାକିମଙ୍କ ସହିଷ୍ଣୁତାକୁ ଲଙ୍ଘନଥିଲା । ହାକିମ ଅଚ୍ଛନ୍ତି-
ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ସାଙ୍ଗେଂ ଜୋର ଯବରଦସ୍ତି ଆଦି କରି କରାଇ
ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟର ସୁବିଧା କରାନ୍ତି । ଆମ୍ଭ ଏ ହାକିମଟିଙ୍କ ଭିତରକଥା କି ଏ
ଜାଣେ, ଆମ ସମସ୍ତଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ଧାରଣା, ଅତି ଧର୍ମଭୀରୁ ଓ ସଜ୍ଜନଙ୍କ

ଛୀପୋଷ୍ଟସାହେବ ଦଳବଳ ନେଇ ଚୋରା ଗସ୍ତକଲେ । ଦିନେ ସନ୍ଧ ଘଣ୍ଟାକଠାରେ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଦୟାଲବାବୁ ମୁନସରିମଙ୍କ ପଠାଣସାହି ବସାରେ ପହୁଞ୍ଚି ମାଳଖାନା ଚିହ୍ନିତ ପ୍ରାଣୀଟିଙ୍କୁ ଗିରଫ କଲେ ଓ ମୁନସମଙ୍କର ବଜାରସ ନୂତନ ଟ୍ରଙ୍କଟି ମଧ୍ୟ ମନିଅର୍ଡରର ରସିଦ କାଗଜଗୁଡ଼ିକ ଓ ଲୋଟ ଆଦ ମିଶାଇ ଉଚ୍ଚଶତଟଙ୍କା ବାନ୍ଧିଲେ । ସେଠାରୁ ଦୟାଲବାବୁଙ୍କୁ ସଙ୍ଗେ ନେଇ ଗିରିଧାରୀଙ୍କ ଡେରାରେ ହାଜର ହେଲେ । ଉତ୍ତଳାଖବର ପାଇ ଗିରିଧାରୀ ବହିର୍ଦ୍ଦେଶ ଯିବା ବାହାନାରେ ସେ ଲୁଣ୍ଠିଖଣ୍ଡକ ପିନ୍ଧିକରି ପୂର୍ବରୁ ବାଟକାଟିଥିଲେ । ହାକିମ ସାହେବଙ୍କ ବୁଦ୍ଧି ଲୋପହେବା ଦେଖି ଡେନମାନ୍ ବୁଦ୍ଧି ବଢାଇଦେଲା, ସୁତରାଂ ଗିରିଧାରୀର ନୂତନ ଟ୍ରଙ୍କଟିକୁ ତାଲ ପଡ଼ିଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଗିରଫକଲେ । ଗିରିଧାରୀଙ୍କୁ ଖୋଜି ସେ ଗ୍ରାମରେ ରାତି ପାହିବାଯାଏ ଠିକଣା କରି ନ ପାରିବାରୁ ସମସ୍ତ କାଗଜପତ୍ର ଡେନମାନ୍‌ର ଚାର୍ଜରେ ଦେଇ ତାଙ୍କୁ ଏକଟିଙ୍ଗ ଅମିନସ୍ୱରୂପ କାର୍ଯ୍ୟକରିବାର ବରାଦ ଦେଲେ । ତହିଁ ଆରଦିନ ଓଳକଯାଏ ସାନସାହେବ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଫଉଜ ଇଲଦପୁର ମୌଜାଟିକୁ ଓଲଟପାଲଟ କରି ପକାଇଲେ । ଗାଆଁ ଭେଣ୍ଡିଆଙ୍କୁ ଏହା ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ଆମୋଦ ଦେଖାଇଥିଲା । ସହରଉଳଆ ଲୋକେ, ଅମିନ ମୁନସରିମ୍‌ଙ୍କ ଦଶା ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ପରିହାସକଥାପରି ବୋଧହେଲା । ସେ ଗୃହିଖଣ୍ଡି ପଡ଼ାମଧ୍ୟରେ ଥିବା ତିନି ଗୃହୋଷ୍ଟି ଲ୍ୟପ୍ରସ୍ଥାନକୁ ସାନହାକମ ସାହେବ ବାଧ୍ୟହୋଇ ଓଟରା ହୋଇଥିଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକସ୍ଥାନର ଅଧିଷ୍ଠାନୀଙ୍କୁ ଜେରା ଜବାନବନ୍ଦୀ କରିବା ଜମନ୍ତେ ରାତି ପହରକଠାରୁ ପୂରା ଦୁଇଟିପ୍ରହର ସେ ସାହେବଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ପିଣ୍ଡା ପିଣ୍ଡାଏ କଚେରୀ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ହାସ୍ୟୋଦ୍ଦୀପକ ପାପୋଦ୍ଦୀପକ ତଥା ଦୋଷୋଦ୍ଦୀପକ ଘଟଣା ଓ ସମ୍ବାଦମାନ ଯାହାକି ଏ ଦ'ପ୍ରହର ମଧ୍ୟରେ ମିଳିଥିଲା ସେ ସବୁ ନୋଟ୍‌କରି ସାନକର୍ତ୍ତା ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଯେ ଅପୂର୍ବ ସୁଖ ଅନୁଭବ ନ କରିଥିଲେ ତାହାବା କିଏ କହିପାରେ ?

ମାଲ୍ ବରାମଦ୍‌ ନହେଲେ ଫୌଜଦାରୀଅଭିଯୋଗଟି ଟେକିବା ଅସମ୍ଭବ । ଏହିଁରେ ଗିରିଧାରୀ ତାଙ୍କ କନଫରେନସରୁ ଶୁଣି ଅଛନ୍ତି ଯେ ଏବକାର ଯେ ଦୈରାଜକ ମରହଟ୍ଟୀସାହେବ, ସେ ଭାରି ଧୂରନ୍ଧର ହଗୃରପନ୍ଥ, ବନ୍ଦବସ୍ତିଆଙ୍କ କଥାରେ ବଡ଼ୁ ଅବିଶ୍ୱାସ । ତାହାଙ୍କ ମତରେ ଲୁଅଛେ " ଫଲଫୁଲଗଛଏ ଯାହା ତୋଡ଼ା୯ ଝଙ୍କା ଠିକ୍ ତାହା" । ସେ ଲୁଅଛେ ଇଜଲାସର ଉପରେ ବସି କହନ୍ତି ଯେ ଅମୀନଙ୍କ ମାରିବା ଅପେକ୍ଷା ମୁଣ୍ଡଆଜ୍ଞା ମାରଲେ ସିନା ଏ ଝିକସ ଖସଲଡ୍ ବା ଦୂର ହୁଅନ୍ତା ? ଗବେହ୍ଥା ଅବଧାନଙ୍କୁ ବାହାର କରିଦେଲେ କ'ଣ ଫଲ ଗୃହଶାଳପିଲାର ବେତ ବନ୍ଦ ହୁଏକି ? ବାପମଲେ କି ଲୁଅଛେ' ଗଲେ'ସିନା ବେତ ବସନ୍ତାନାହିଁ ! ଜଜସାହେବଙ୍କ ମତରେ ସେହିପରି ଅମୀନ ଦ ଗୃହସ୍ଥାଙ୍କୁ ଉଏଦା କରିଦେଲେ ଆଉ ଲୋକେ ଘଲ୯, ଅମୀନ କାମ ପାଇଲାମାତ୍ରେ ସେଣିକି ମାଛ ଛଣା କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ । ଉପରେ ବଲେଇ ବୈଷ୍ଣବ ଉପାଧି ଧରି ଆସିବୁଲ ମନ୍ତ୍ର ଫୁଙ୍କିବା ବାଲାଙ୍କୁ କେହିତ ଡକ୍ଷ କହିବାର ବାଟ ହେଉନାହିଁ, ଝାଁପ୍ପିକା ମାରି ବଣୀ ପୋଡ଼ିବା ମନ୍ତ୍ରରେ କି ଫଲ ? ଗିରିଧାରୀ ଏହିପରି ଗୁଡ଼ାଏ ମନେ ସଓ୍ୱାଲଜବାବ କରି ଦେଖିଲା ଯେ ଜ୍ୟୋତିଷଅବଧାନ ଯାହା' କହିଥିଲା ତାହା ଫଳବପରସ୍ତ, ଏଥର ଖସିଯିବପସ୍ତ । ଏ ପାଗଲାମି ମାତ୍ର ।

———o———

ଉପସଂହାର ।

ବର୍ତ୍ତମାନର ଶେଷ ଫଲଟି ଶୁଣି ଗଲ୍ପଟି ସାରିନ୍ଦିଅ । ଅମୀନ ଚୋରି ଧରିବାର ଗୋଟିଏ ହୃଣ୍ଡାଉପାୟ ଏ ଜଜସାହେବ ଉଦ୍ଭାବନ କରିଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଅସଲ ଚୋରଟିଧରି ଜାଣିବାର ସାଧ୍ୟ ହେଲାନାହିଁ । ମାରମାର ଭଣ୍ଡାରିଆ ମାତ୍ର ସାଅନ୍ତୁ ଦେଖିଲେ ଦୂରୁ ଜୁହାର' ଏକ-ାରେ ଏହିଟା ନ୍ୟାଯ୍ୟ । କଉକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଦତ୍ତ ମନ୍ତ୍ରପାଖା ବଲକେ

ଦେଉଇଲକା ଅସୁଲ ଗଟେନି ୨ ଗୁଲଛୁ, କାରଣ ତାଙ୍କ ମଫସଲ ନିର୍ଦ୍ଦସ୍ଥ
ାରିଷ ଅସିନାହାନ୍ତି । ତ୍ରିଗସୁ ଫାରମ୍ ରେ 'ପାର୍ଚା' ଗର୍ଚାର ସୀହା
ଆହିଲ ତାଙ୍କ; ତହବିଲ ମିଳାଇ ଦେଖିଲେ ସବୁ ଠିକ୍ ଅଛୁ, କେବଳ
ଓଟି ଯ'ଗାରେ ଖାଲି ପଡ଼ିଚ, ଅସଲ୍ତା ଢାଲ ମୁନସରିମ୍ ଆଧେ ନିଜ-
ଗଟି ବୁଝି ନେଇ ଯିବେପଛ ! ଚେନମାନ୍ ଦେଖି ପଗ୍ଡ଼ିଲା "ବାବୁ,
ଦିଷ୍ଟା ଯାଗାଢ କହୁ ପଇସା ପଡ଼ନାହିଁ ? ଏହାଙ୍କ ପାର୍ଚା ବ କାହିଁ
ଏତାରେ ନାହିଁ "? ପ୍ରଥମେ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଥିଲା'ପରି ଗିରିଧାରୀ ଚୂପ
ାପ ରହୁଥିଲେ; ଦୁଇତାଗିଥର ଚେନମାନ୍ ପ୍ରଶ୍ନ କଲାରୁ ନ ଜାଣିଲା
ରି ବହିଖଣ୍ଡି ହାତକୁ ଆଣି ଦେଖିଲେ ଓ ନିଜହସ୍ତରେ ଗୋଟିଏ
ାଗାରେ ୧୩ଟି ଖସଡ଼ାନମ୍ବରକୁ ଟ ୩ । କା, ଖଡ଼ ଗଟିବଥିବାରୁ ଟ୦।
ାଇ ବାକୀ ଟ୩୯ ଓ ଆରଯାଗାରେ ୨ଟିକୁ ଟ୦ ୪ ଲେଖିଦେଇ ଏହି
୫ାଟି ଖାଲି ୨ ଅସୁଲ ଦେଖାଇଦେଲେ. ଟଙ୍କା ନଗଦ ସାଙ୍ଗେ ୨ ତାହି,
ାରଣ ମୁନସରମ୍ ବୁଢାର ଅବିଶ୍ୱାସ ନହେଉ । ଭାଷେଣ୍ଡେଲମ୍ବର
ାକ୍ସିଟିଏ ବୁଢା ରଖିଯାଇଛୁ, ତା କୁଞ୍ଚି ଯକାଇ ନିଜଅଣ୍ଟାରେ ରଖିଚ;
ପରପଟାରେ ଯେ ଫାଟକଣାଟି ଅଛି ତହିଁଦ୍ୱାରା ଭିତରକୁ ତହବିଲ୍
ାଇ ଦିଆଯାଏ । ଆଗରୁ ସବୁଠିକ୍, ଏହି ଟ ୫। ଜମେଦେଲେ ଯଥା-
ତ । ବୁଢ଼ା ମୁନସରୀନ୍-ଏ ଦସ୍ତୁରଟିକୁ ତାଦେଶରୁ ଏଥର ଆଣି
ଡ଼ୀଙ୍କୁ କାବୁରେ ପକାଇଚ । ପ୍ରତ୍ୟହ ସକାଳୁ ଆସି ବାକ୍ସଫିଟାଇ
ହବିଲ ଗଣିଗାଣି ଟଙ୍କା ଅଟୁଳି ବନ୍ଧାବନ୍ଧକରି ବଣ୍ଟନ ଆରମ୍ଭକରେ ।
। ଓ ଜମାବନ୍ଦୀବହିର ଅସୁଲଘର ମିଳାଇ ଦେଖିସାର ନୋଟବୁକ
ଗଜ ଗଣ୍ଡିକ ପୋଛିଦିଏ । ସିଦ୍ଧାଓଗେରରେ ତାହ ହର ଟିପଛାଏ
ହିଁ, ଧରାପଡ଼ଲେ ଗିରିଧାରୀ ଧରାପଡ଼ିବେ, ସଫା-ହୋଇ ନିଜେ
ଖାଇବ ଯେ ' ଗିରିଧାରୀ ଅମୀନ ବଡଚୋର ତା ଆଖିରେ ଧୂଳି-
ଇ ' । ଗିରିଧାରୀ ଦେଖିଲେ ଯେ ସୁତରାଂ ଏ ଟ ୫। ଟି

ଭର୍ତ୍ତି ଭରଣା କରି ଜରୋର । ଗିରିଧାରୀଙ୍କ ନଜନ୍ତ୍ରଙ୍କଷ୍ଟରେ ଯାହା
ଦାଖଲ ହୋଇଅଛି ତାହା ମାଲ ମାହାର୍ଦ୍ଦ ବନ୍ଧାହୋଇ ରହଲଣି,
ପ୍ରତିଜ୍ଞା ବନ୍ଧ ଯେ ତାହା ଶିବ କୈବଲ୍ୟ ; ଯେଉଁକାର୍ଯ୍ୟ ଫଲଗ୍ନୁରେ
ଏତକହାତରୁ ହାତ ପଡ଼ୁଛି ତାହା ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟା ସୁରାପାନ ପରସ୍ତ୍ରୀ
ଗମନ କ୍ରିୟା ପାପରୁ ଗୋଷ୍ଟଏକାର୍ଯ୍ୟ , ଗଣ୍ଡିଧନରୁ ଏଥିପାଇଁ ହାତ
ଲାଗିଲେ ସେ ଧନରୁ ଯେତେ ପୂଣ୍ୟକାର୍ଯ୍ୟ କର ପଛକେ 'ଅମୃତହାଣ୍ଡିରେ
କଣିକାଏ ବିଷ' ଭଳଅ ସବୁ ମାଟି । ଶେଷକଥା ଗିରିଧାରୀଙ୍କ ଘ୍ରାବନା
ଯେ ଏହି ୫ ୬। ଟି ଉପର ମିଳଯାନ୍ତା, ବାକ୍ସସ୍ଥିତ ପଣ୍ଡିତ କପାଳ
ପୋଖ ଅର୍ଜନ ! । ତେଣେ ତେଜମାନ୍ କଣ କରୁଚ ଏତକ ହେଜିବାକୁ
ଗିରିଧାରୀଙ୍କର ମନେ ନାହିଁ । ତେଜମାନ୍ ମନେ୨ ଯାହା ଗାଣ୍ଠି
ଖୋଲବାକୁ ଖୋଜହେଉଥିଲା ତାହାର ସୁବିଧାଟି ପାଇଲା ବୋଲି
ପାହାଡବାନ୍ଧି ବସିଛି । ପାର୍ଚ୍ଚାଦଖଣ୍ଡ କାହାର ? ଅମୀନ ଲୁଗୁଇ ଦେଲେ
ହାତକୁ ଟଙ୍କା ଭରଣି କଲେ କିଆଁ ? ଗିରିଧାରୀ ମୃଷାସୁରା
ହୋଇ ଶିଇଁଛି । ତେଜମାନତାହାଙ୍କ ଗ୍ରାମବାସୀ କଇଣ, ବ
କରାହର ତ ନୁହଇ । ଏକାସଙ୍ଗେ ଉମେଦଦାରୀ କର କ
ଯୋଗକୁ ଏ ଅମୀନ; " ଗୋଡ଼ମାଟ୍ଠି ବାଛୁବା ଖାଲ ବସି
ଠାଉଁ ଭଲ , ରୋଜଗାରୀ ଜାତ କେବେ ଗୋଡ଼ଘସା କେ
ଛଡ଼ିହାଣ୍ଟି" ଏହି ନୀତିରେ ବଡ଼ ସାହେବଙ୍କ ସିରସ୍ତାଦାରହା
ଅନ୍ୟଜଣକ ତେଜମାନ କାମ ପାଇ ସନ୍ତୁପତ । କେତେସହବ
ସାହେବଙ୍କାତ ବୃଷ୍ଟାମଣାଟ୍ଠା ଓଲଟା , ତେଜମାନ୍ ତେନ୍ ଓଟାସ
ଲୋକ, ହୃଣ୍ଡା ମରଦ ଅଖିକୁ ଦିଶିଲେ ହେଲା । ସାହେବ ତ ଜାଣି
ନାହିଁ ଯେ ତେଜମାନ ବାବୁ ମଧ୍ୟ ମଫସଲରେ ଜଣେ ଅମୀନଭ
ଖୁସବାସୀ ଆମଲା, ଅର୍ଜନରେ ମଧ୍ୟ ନିହାନ୍ତ ମୁଲିଆ ନୁହେଁ, ଅଦାଲ
ଚପରାସୀ ବାବୁଙ୍କ ଧରଣର, ଦରମା ଦଶଟଙ୍କା ପାନଖର୍ଚ୍ଚ, ଓ ଅମୀନ
ରୋଜଗାରରୁ ଟଙ୍କାକେ ସୁଉକଏ ; ପାଞ୍ଚମାସରେ ଯାହା ତେଜମାନ
ରୋଜଗାର ପାଞ୍ଚବର୍ଷର ଦରମା ତାଠାରୁ ହେଇ ଚଲଲୁ । ଅଜ

ଯୁଗଟା କନ୍‌ଫରେନ୍ସ ଯୁଗ,-ସବୁଦେଶ ସବୁଜାତି, ସବୁକାମ, ସବୁକଥାରେ ଗୋଟାଏ ମନେକଲେ କନଫରେନ୍ସ ବସିଲା । ଆମ ଅମୀନ ଡେନମାନ୍ ତାଙ୍କର ସେମନ୍ତ୍ରିକା ଗୋଟାଏ କନଫରେନ୍ସ ଅଛି ତାହାର ନିର୍ଦ୍ଧାରଣମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ଯଥା :-ଡେନମାନ୍ ପୃଥକ୍ ବସା କରିବ ନାହିଁ ଓ ସବୁଥିରେ ଅମୀନ ମୁନସରମଙ୍କ ପେଟରୁ ଗୃହପଣ ଭାଗରେ ପେଟ ପୁରାଇବ ॥ ଗୃହପଣ ଭାଗଟା ବନ୍ଦ ବସ୍ତୁ କ୍ୟାମ୍ପରେ ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ, ତାମକୁ ଦେଖି ସ୍ଥିର କରା ଯାଇଅଛି । ପର୍ଦ୍ଦା ଦଣ୍ଡ କାଢ଼ି ଲୁଚାଇ ଦେଇ ହାତଗୁଣ୍ଟଙ୍କା ଭରଣା କରିବାର ମତଲବ କଣ ?

ଦୁହିଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ରାଜ୍ଞି ତର ଗରୁଡ ଜାତୀୟ, ଓ ଆଉଟି ଏହ ଆହମଧ୍ୟର ଭୋପାଳୀଅ ଜଣେ ମାଲୁଣୀର । ଡେନମାନ୍ଙ୍କ ବଡ ସଚ୍ଚରିତ୍ର ଯୁବକ; ବସାଟି ଗୋଟିଏମାତ୍ର ଘରବୋଲି ଓ ଅମୀନବାବୁଙ୍କ ବିରସ୍ତା ଥିବାରୁ ଯାକ୍‌ସାର, କେବଳମାତ୍ର ଗିରିଧାରୀଙ୍କ ଶଯ୍ୟାଟିଦ୍ୱାରା ପୂର୍ଣ୍ଣ ରହିଯାଏ; ତାହା ଲଗାଉଟରେ ଯେଉଁ ଚାଲିଖଣ୍ଡିକରେ ପାକକ୍ରିୟା କରାଯାଏ ସେଠାରେ ବାସନକୁସନ ହାଣ୍ଡି ଗୁଡ଼ିକର ରକ୍ଷାକଲେପ ଡେନମାନ୍ ରାତିରେ ନିକେ ଶୁଅନ୍ତି । ଅନେକପ୍ରକାର ବିଚାର କରି ନିତ୍ୟେ ଆହାରାଦି ଶେଷକରି ନିଦ୍ରିତ ହେବାବେଳେ ସୁଦ୍ଧା, ତାହା ମନରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲିଛି । ଇତିମଧ୍ୟରେ ଥରେ ପଠାଣସାହି ନିବାସୀ ହୋସେନୀ ଚୌକିଦାର ଆସି ଗିରିଧାରୀଙ୍କ ସହିତରେ ଫୁସଫାସ୍ ହୋଇଯିବା ଦେଖି ଡେନମାନ୍‌ର ମନରେ ଅଧିକତର ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲିତ । ଫଳତଃ ସେ ରାତିଟା ନିକେ ନଶୋଇ ଗୁପ୍ତଭାବେ ତିବଧି ଲକ୍ଷକରି ଏତିକି ଜାଣିପାରିଡ଼ି ଯେ ଚୌକିଦାର ସହାୟରେ ଅମୀନବାବୁ ଗୋଟିଏ ନୈଶଯୌବନଲୀଳାରେ ମାତିଗଲେ । ସନ୍ଦେହଂଷାର କାରଣ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଛି; ବିଶେଷତଃ ପେଟ ଓ ପାଟଣା ଉଭୟ କଥାରେ ଡେନମାନ୍ ମାଛକଣ୍ଟାତକ ପାଉଚ, ଥରେ ଦୁଇଥର ଗିରିଧାରୀଙ୍କ ନୁଙ୍ଗୁରାକଥା ଧରିଛି । ଟୋକା ନନ୍ଦ ତା ଭିତରୁ ଅଧେନେବ ନାହିଁକି ? ଏଠିସିନା ସେ ଅମୀନ ମୁଁ ଡେନମାନ୍‌ଙ୍କ ଗାଁରେ ଏ ତା

ଚୌକିଦାରୁଷ ଅନ୍ୟ ବହଣାକାନରେଷ୍ଟା ବହିବାର ଅଧିକାର ପାଇନା
ହାନ୍ତି । ଏ ଖାଇ ବସିଲାବେଳକୁ ଅଗ; ମୁଁ ଏହାଙ୍କପାଇଁ ଠାଆ କରି
ଦେବ ! ହେଉ, ଦିନେ ମୋ କାଲ ପଡ଼ିବ ଯେ' । ଲୁଣ୍ଠାପୃତଃ ଗୋଟି
ଅମୀନ ଙ୍କୁ ବଦନାମ୍ ଓ ଦଣ୍ଡାର୍ହ କରାଇପାରିଲେ ଅ ଏନା ମୁଁ କ
ଜଣେ ଅମୀନ ବା ମୋହରିର ହୋଇ ବସିବି" । ଗିରିଧାରୀ ଅମୀନର କି
ଏତେ ଆଡକୁ ନଜର ଯାଉନାହିଁ । ମୁଷାମୁରାଇ ଛୋଲ ଶିଙ୍ଗିଲାବ
ସେ ନଜେ କହବୋଲି ଏ ଚେନମାନ୍କୁ ଆଣି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ ସ୍ଥାପ
କରି ଅଛନ୍ତି ।

ଇହାଁ ଆରଦିନ ଭୋରରୁ ଚେନମାନ୍ ଏକପ୍ରକାର ଅନୁପସ୍ଥିତ ଗ
ଗ୍ରାମମଧ୍ୟକୁ ଯାଇ ଲୁଅଡେ ବୁଲୁଚ । ଗିରିଧାରୀ ଲୋକପଠାଇ ଗା
ଉଲ୍ଲିଖିତମାନଙ୍କୁ ଗ୍ରାମ୍ୟଲଲନାର ମନ୍ଦିରସମ୍ମୁଖସ୍ଥ ପ୍ରତିବେଶୀର ଦ୍ୱାରଠା
ଡକାଇ ଆଣି ଟେଜନାଧ ଶେଷେ ଷେବଜରୀବକାର୍ଯ୍ୟରେ ବାହା
ଗଲେ । ସେଦିନ ଅନ୍ଧସା କରି ବେଳ ଗଡ଼ିଗଲା, ମୁନସ
ମିସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଆଗମନ ହେଲାନାହିଁ । ସୁତରାଂ ମନେ ଦିହଙ୍କି ଦି
ଖୁସୀ, କଲୁ ଖୁସୀହେବାର କାରଣମାନ ଅମୀନ ଚେନମାନ
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉତ୍ତର ଦକ୍ଷିଣ ପୃଥ୍ୱୀ କେନ୍ଦ୍ରବତ୍ ପରସ୍ପର ବିପରୀତ ହୋ
ଥିଲା । ଚେନମାନ୍ ମନେ ଗତ ବାଲ୍ଲାଣି ଏଥର ଗିରିଧା
ଗିର ଧରାଇଦେବ, ଆଉ ଥିବେ ନାଁ ଉଠି ଘାସ ଖାଇବେ ! ନ
ଚୌକୀଦାର ନଜେ ଗ୍ରାମ୍ୟଅବଦା ଖର୍ଚ୍ଚାଦାତାମାନେ ସାକ୍ଷଦେଲେ ଦ
ମଲୁ ଶୁଦ୍ଧା ବାଠ ନଥିବ ଗିରଧାରୀଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷୀ କରଦେବାକୁ;
ଗଲାବନ୍ଦବସ୍ତର ମାଲବରାମଦୀ ଏବେ ହୋଇ ନପାରେ । ଉ
କନଫରେନସର ଅନ୍ୟତମ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ, ଯେ ଦେଖି ଶୁଣି " ଘ
ଦାଖଲଘର " କାମଟି ଦୂତଦ୍ୱାରା କରାଯାଉ, ସରକାରୀ ଡା
ଭାଗ ମୁହଁରେ ଦିନା 'କନ୍‌ଫିଡନସିଅଲ୍', କାର୍ଯ୍ୟରେ " ମନିଅର୍ଡ଼
ତାଲିକା ହାକମ'ଚାହଲେ ଦେଇଦିଏ। ନନ୍ଦଠୋକାର ଆଉ ଅସଲ
କଣ କି ? ଇତି ଅପ୍ରି ବ୍ୟପ୍ରି ଟକାପଙ୍କ ମାହେ ଡିସମ୍ବର ତା ୧୫

୮ମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ବଦର କଦର ।

ଜମୀଦାର ଜଗନ୍ନାଥମହାପ୍ରଭୁ ମାରଫତ ଶ୍ରୀ ଠାକୁରରାଜା, ତହିଁର ଆଧୁନିକ ହାକମ ମାନେଜର ସାହେବ । ଏହି କଚେରୀରେ ଜଣେ ଚୁଟିଆ ତହସିଲଦାର, ବେତନ ଦଶଟଙ୍କା ଓ ଅସୁଲ ଜମାବନ୍ଦୀ ଯାତ-ହଜାରରୁ ଶତକରା ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ଅସୁଲିଉପରେ କମିସନ । ଏହାଙ୍କ ତାବେରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଚାକରପ୍ଯା ଗୁଡ଼ାଏ ଅଛନ୍ତି । କଚେରୀର ଖମାର ବୃଷ ଗୁଡ଼ାଏ ଅଛି, ଯାତବାଟୀ ଜମୀ ହାତଚାଷ, ଚାଷବଲଦ ବିହନ ଓ ହଳଆ ଦିଓଟି ମୁକରର; ଆଉ ହାତଚାଷ ଜମୀ ଗୁଡ଼ାକ ହୁନ୍ନପୂଁ । ତର ଯେ ଦସ୍ତୁର ସେହି ଦସ୍ତୁରରେ ପ୍ରଜାଏ ଭୋଗଭଷି ଖଳାରେ ଅମଲ କରଯାନ୍ତି । ରାଣୀସାହେବାଙ୍କ ତେଲହଳଦିତଳେ ଏହିପରି ତନିଚାଷ-ବାଟୀ ଖଞ୍ଜାଅଛି । ତାହାମଧ୍ୟ ଖମାର ଜମୀସହିତ ଏକଦସ୍ତୁରରେ ଅମଲ ହୋଇ ଉତ୍ପନ୍ନଟା ପୃଥକ୍ ରଖାହୁଏ । ଏବକାର ଯେ ମାନେଜର ଆସି-ଛନ୍ତି ସେ ସାହେବ ଜାତି ଲୋକ, 'ହାତଚାଷ ଜମୀ କ'ଣ' ବୁଝିବା କଠିଣ । ହାତବୁଣା ଲୁଗା, ହାତଲେଖା କାଗଜ, ହାତଛପାରି ରୁଟୀ, ଏତ 'ହାତ' ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଜାଣନ୍ତି ଯେ 'ହାତ' କହିଲେ 'କଳ'ର ପସ୍ତିତ ବା ଅଭାବ ବୁଝାଏ, ଯଥା ହାତବୁଣା ଲୁଗା; କଳବୁଣା ଲୁଗା, ତଦ୍ରୂପ 'ହାତଚାଷ' ଜମୀର ଅର୍ଥ ସାହେବ ବୁଝିଛନ୍ତି ଯେଉଁ ଚାଷ-ଜମିକ ହାତରେ ହୁଏ, ବଲଦ ବା ମଇଁଷୀ ଲାଗନ୍ତି ନାହିଁ । ତହ-ସିଲଦାରଙ୍କୁ ବୁଦ୍ଧି ଦିଶିଗଲା, ଫେର ରିପୋର୍ଟ କଲେ ଯେ ହାତଚାଷ କହେଁ 'ନିଜଚାଷ' ଜମୀ । ସାହେବ ବହାରଜଲାରୁ ଶିଖିଥିସି ଏଠା ମାନେଜରୀ କରୁଛନ୍ତି, 'ନିଜ' ଅର୍ଥ ଆପେ । ତେବେ ଜଗନ୍ନାଥ ତ ଚଳନ୍ତି ନ ପାଦୋ ନ ପାଣି, ରାଜାତ ବର୍ଷେକେ ଥରେ ମାଡ ଦେହୁଡ ପନ୍ତିନାହିଁ, 'ନିଜ' ଅର୍ଥ 'କାହାର ନିଜଚାଷ'? ତହସୀଲଦାର ହଟାଗ୍ର ବାକ୍, ଫେର ରିପୋର୍ଟ ହେଲା ଯେ 'ଖମାରଠାର ଚାଷଜମୀ' । ମାନେଜରଙ୍କର ହୁକୁମ ବେଦର ଗାର, ସମସ୍ତଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି ତାଙ୍କ ଆଙ୍ଗୁ-ଳିରେ, କଏ ବା ଆପତ୍ତି କରିବ? କାହାର ଲାଜ? ମାନେଜରଙ୍କ

ହୁକୁମ ଅନୁସାରେ ‘ ଖମାରଠା ଚାଷଜମି’କୁ ଜବର ଚାଷ କରନ୍ତି ତାହାର ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ସଦର ସିରସ୍ତା ସାମିଲ ରହିଅଛି । ପିଣ୍ଡୁଡ଼ିଙ୍କୁ କୋଷେବାଟରେ ଗୁଡ଼ି ପଡ଼ିଥିଲେ ବାସେ, ଅମୀନ ମୁନସରିମଙ୍କୁ ଏତଦ୍ ହାଲ ଜଣାଯିବା କଣ ଦୁସ୍ତର ? ବେଶ, ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ତଥା ବେବନ୍ଦବସ୍ତ ଲାଗି ଚାକର କରନ୍ତି, ଦିବାରାତ୍ର ଚିନ୍ତା, କପରି କିଛି ଉପାୟ ଭାବିଲେ ସିନା ପେଟ’ଟି ସହଜ ହେବ ! ଜଳଦପୁର ଯଜାଗୁଡ଼ିକ ବଡ଼ ଜଗନ୍ନାଥଭକ୍ତ, ଅମୃତମଣୋହି ଧନ ଅପହରଣ କରନ୍ତିନାହିଁ । ମୁନସରମ୍ ମିୟାଁଙ୍କର ଆଉ କାମ କ’ଣ ? ତାଙ୍କ ନୈଶ ସଭାପତିତ୍ୱରେ ଠାବେ ଗୁପ୍ତସଭା ବସି ସ୍ଥିର ହେଲାଯେ, ଠାକୁର ରଜାଙ୍କଠାରୁ ଲଗାଏତ ପଣ୍ଡା ପଡ଼ିହାରୀ ସମସ୍ତେ ଅମୃତମଣୋହି ଧନକୁ ଯେପରି ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି ଆମେମାନେ ସେହିପରି କଲେ ଦୋଷ କ’ଣ ? ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ‘ଦେଖାଇ’ ଖାଇବା କଥା, ମହାପ୍ରସାଦଖେଇଟି ସ୍ୱଦ୍ଧା ବଜାରରେ ବିକ୍ରୟ ହୋଇ ସେହି ପଇସାରେ ଖଇଙ୍ଗା ମଞ୍ଜୀ ଯାଉଛି, ଏ କାର୍ଯ୍ୟରେ ତାଙ୍କର ପାପ ହେଉନାହିଁ । ନିକଟରେ ଭୋଗ କଲେ ଯାହା, ଚନ୍ଦ୍ରମଣୋହି କରାଇଲେ ସେହି ଏକଫଳ, ‘ଭାବ ଇଚ୍ଛନ୍ତି ଦେବତା,’ ଇତ୍ୟାଦ ନଜୀର ଦେଇ ସଭାରେ ମେଳ କରିଦେଲେ ଯେ “ହାତଗ୍ରସ୍ତ ଜମିଗୁଡ଼ିକ ଯେଉଁ ମାନେ ଭୋଗଧରନ୍ତି ସମସ୍ତେ ନିଜ’ ନାମରେ ପଟ୍ଟାକରାଇ, ଶେଷକୁ ଧା ୪୨ ସ୍ୱରେ ଟଙ୍କା-ଖଜଣା କରିନେଲେ ତହସିଲଦାରଙ୍କୁ କେନ୍ଦତ’ କଫା ଏତ ପଡ଼ିବ, କେତେ ହସାବ କଡ଼ାପ ହବଗ୍ରଣରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବେ !” । ମୁନସରିମ୍ ମିୟାଁ’ଙ୍କ ପଠାଣ, ତାଙ୍କର ଅମୃତମଣୋହି ପ୍ରତି ଅମୀନ ଅପେକ୍ଷା ବେଶୀ ଲୋଭହେବାର ଅନ୍ୟାୟ ନୁହେଁକି ? ତାଙ୍କ ଠାକୁରସେବା ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ସେବାର ଠିକ୍ ଓଲଟା, ଜୀବେଦୟା ତାଙ୍କର ଭିନ୍ନପ୍ରକାରର, ଅର୍ଥାତ୍ ଆହାର୍ଯ୍ୟଜୀବର ଗଳାରେ ଛେଛି କଣାଟିଏ କରିଦେଲେ ସହଜେ ଯିବ, ବେକରୁ କତଲ୍ କରିବା ନୃଶଂସତା—ମୁନସରିମ୍ ବାବୁଙ୍କୁ ବଳରେକାଦେଇ କରି ତାଙ୍କଠାରୁ ହାଇକୋର୍ଟ ବା ବୋର୍ଡ ମଞ୍ଜୁରୀ ମିଳଯାଉଛି । ଅଥ

ଯାଏ ଯେତେ୨ ନିଜଚାଷ ଜମୀ ଖସଡ଼ାହୋଇ ଗଲା, ତାହାର ସଂଶୋଧନ ଏପରି କଲମ ଓ କାଳି ମିଳାଇ କରାଯାଉ ଯେପରି 'ଆଦ୍ୟରୁ' ଯେ ସବୁ ରଇତଙ୍କ ତଳେ ଖସଡ଼ା କରାଯାଇ ଅଛି, ଏଥିପାଇଁ ଅମୀନ ବା ମୁନସରିମ୍ ଯେପରି ଖାଲରେ ନ ପଡନ୍ତି, ନମ୍ବର ଗୋଟିକେ ପାଞ୍ଚମୁଦ୍ରାରେ ଅତିକଷ୍ଟରେ ରାଜୀ। ମାନେଜର ସାହେବଙ୍କ ଆଦେଶ ଅପେକ୍ଷାରେ ତହସିଲଦାରବାବୁ ବଦର୍ ମଧ୍ୟ କରିପାରୁ ନାହିଁ, ରିପୋର୍ଟ ଉପରେ କଏଫିୟତ ଦେଇ୨ ପନ୍ଦରଦିନ ବିତିଗଲାଣି। ଶେଷକୁ ମାନେଜରଙ୍କ ଆଦେଶର ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ତହସୀଲଦାର ମୁନସରିମ୍-ଅମୀନଙ୍କୁ କଚେରୀଠାରେ ରାତିଏ ପୂର୍ଣ୍ଣାହୁତିଦେଇ ବଦଲ୍ ଗୁଡ଼ାଏ ଲେଖାଇଛନ୍ତି, ଯେ 'ଅମୁକପ୍ରଜା ଅମୁକ ନିଜଚାଷପ୍ଲଟକୁ କେବେହେଁ ଧରିନଥିଲେ, ମେଳକରି ମିଥ୍ୟାଦାବୀ କରନ୍ତି, 'ଆମର ନିଜଚାଷ' ଖାଏମ ରହୁ।'

ତେଣେ ମକଦ୍ଦମୀ ବାବତରେ ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ଏହି ହାଓ୍ୱା ବ୍ୟସ୍ତ କଲାଣି, ନିସ୍ପୃହା ମକଦ୍ଦମମାନଙ୍କର ସତ୍ତ୍ୱରେ ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ଭାଗ ଦିଆହୋଇ ନାହିଁ, ଏ ସନରେ ହାତଚାଷ ଜମୀ ପଡ଼ିଆ ପକାଇ ରଖିଛନ୍ତି ତଥାପି ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ଭାଗଦେଇ ନାହାନ୍ତି। ପୂର୍ବ୨ ସନମାନଙ୍କରେ ଖଣ୍ଡେ୨ ବା ପ୍ରଜା କେହି୨ ଧରିଥିଲେ ସେମାନେ ରାଜାବାଲୁକର ପ୍ରଜାଙ୍କ ସାହସ ଦେଖି ନିଜେ୨ ଲାଲାୟିତ, 'ଅପର ତାଙ୍କର ମଧ୍ୟ ନିଜଚାଷ ଜମିମଧ୍ୟରୁ ଖଣ୍ଡିଏ୨ ରୟତୀ ଜମା ହୋଇଯାଉ'ବୋଲି। ମକଦ୍ଦମଗୁଡ଼ାକ ଏକଯୋଗହୋଇ ଅଧହୋଡ଼ାଏ ସରଜ ଟଙ୍କା ଗାଦାତୁଠାଇ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚା ଦାଖଲକରି ଦେବେ ବୋଲି ରଖିଛନ୍ତି। ବସ୍ତୁତଃ "ଅତି ଲୋଭକରି ହୁଇଅଡ଼ୁ ପକାଇବା ଅନ୍ୟାୟ" ଏହି ନୀତିଟି ଗିର୍ଣ୍ଣଧାରୀବାବୁ ଓ ମୁନସରିମ ଏକ୍ଳା ବିଚାରରେ ରହି, ମକଦ୍ଦମୀ ଇଲାକାର ପ୍ରଜାଙ୍କ ତରଫରୁ ବଦଲ ଲେଖି ନାହାନ୍ତି। ପ୍ରଜାଏ କ ସହଜରେ ଛାଡ଼ିବା ଜନ୍ତୁ! ଗାଁମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ବୃଷ୍ଟପକ୍ଷୀ ହିନ୍ଦୁ, ଓ ଗୋଟିଏ ବୃଷ୍ଟପକ୍ଷୀ ପଠାଣ, ଏପରି ଦୁଇମୂର୍ତ୍ତି ଟାଉଣୀ

ଓରଫ ମୁକ୍ତାରଙ୍କର ଘର । ପ୍ରଜାଗୁଡ଼ିକଙ୍କର ପ୍ରକୃତ ମା ବାପ । ତେଣୁ
ମହାଜନଙ୍କ ତାଲପତ୍ର-ଗୋଜା-ମାମଲତ ଏ ହିନ୍ଦୁଙ୍କ ଅନୁଗ୍ରହରୁ ଉଠି
ଯାଇଛି; ସୁଧ ଉପରେ ସୁଧ ସହିତ ଟଙ୍କା କରଜ ଦେବା ଏବଶୁ
ବନ୍ଦପଡ଼ିଗଲାଣି । ମାହାଜନ ତନ ଚାରୋଟି ଯେ଼ ଏହି ମୌଜାରେ
କାରବାର କରନ୍ତି ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ ମୁକ୍ତାରବାବୁହିସୁଙ୍କ ଉପରେ
ଲେଶମାତ୍ର ଅବିଶ୍ୱାସ ବା ଅସନ୍ତୋଷ ରହିପାରି ନାହିଁ, କାରଣ ମୁକ୍ତାରେ
ଏଣେ ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ବେଶୀ ଦେଣସୁଧ ଆଦରୁ ରକ୍ଷାକରିଦେଇ, ତେଣେ
ବର୍ଷକେ ମହାଜନ ପିଛେ ଦ ଚାରିଟା ଆସ୍‌ମାନ୍ ଉଗ୍ରୀଜାରୀ ସୃଷ୍ଟିକରି
ଦେଇ କ୍ଷତିପୂରଣ କରାଇଦେବା ପାଇଁ ବରାବର ଯତ୍ନବାନ୍ । ମୁକ୍ତାର
ହିସୁଙ୍କର ଯେବେ କେହି ଶତ୍ରୁଥାଏ ତେବେ ସେ ଆପେ଼, ଆପଣ
କରୁଛେ ଶତ୍ରୁତା ରଖନ୍ତି । 'କୃଷ୍ଣପକ୍ଷୀ'ର ଅର୍ଥ ଯାହାହେଉ ତାହାର
ଧର୍ମଟି ସବଂଶ ଏକ୍କା । ନପାବାଲରେ ଗୋଟିଏ ସାଧା ପିଭୁଲା କରିଦେଇ
ତା କାନରେ 'କୃ' ଅକ୍ଷରଟି କହିଲାମାତ୍ରେ ବାଲିପିଭୁଲା ହାତରୁ
ଉଠେଇବ, ଓ 'ଷ୍ଣ' ଅକ୍ଷରଟି କହିଲାକ୍ଷଣି ତମ ଗାଲରେ ଗୋଟି
କଣ୍ଟକଣ ଦାନ୍ତ କରି ବସାଇଦେବ । ଏହାଙ୍କର ପ୍ରକୃଷ୍ଟଧର୍ମ "
କାହାରି ନୁହନ୍ତି "—ନିଜ 'ମା'ଆର ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ଯାହାଠାରୁ ଉ
କାର ପାଇଥିବେ ତାହାରି ଅନିଷ୍ଟ ନ କଲେ ଧର୍ମ ରକ୍ଷା ହେଲାତ
'ସମଃ ଶତ୍ରୌଚ ମିତ୍ରେଚ', 'ଆତ୍ମୈବ ମନ୍ୟତେ ଜଗତ୍' ଏ
କତ଼ ନଜର ଖଟାଇଦେଇ ଦେଖିଲ, ଉପକାରୀର ଅପକାରଟା ନ୍ୟାୟ
କ ନାଁ ! ବଙ୍ଗଦେଶରେ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ବିଦ୍ୟାସାଗର ଈଶ୍ୱରଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଜ
କଏ କହିଲା " ମହାଶୟ ଅମୁକଲୋକ ଆପଣଙ୍କର ବହୁତ କୁତ୍ସା କ
ଥିଲେ " । ବିଦ୍ୟାସାଗରେ ବିସ୍ମିତହୋଇ କହିଲେ " ଅସମ୍ଭବ,
ମୋହର କୁତ୍ସାକରିବ କାହିଁକ, ମୁଁ ତ ତାହାର ଲେଶମାତ୍ର ଉପକା
କେବେ କରିନାହିଁ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅପରିଚିତ " ! ସୁତରାଂ ପ୍ରଥମେ
ମୌଜାରେ ଅମୀନ-ପରେକ୍ଷ-ପଦ ର ସମ୍ବାଦ ମଲାର ହେବେ ଯେ

ଛୁଟିଚନ୍ତି, ଛୁଟି ନେଇ ଗ୍ରାମକୁ ଆସିଥିଲେ, ଓ " ଅମୀନ ତାଙ୍କର
ବନ୍ଧୁ ଓ ମୁନସରମ ତାଙ୍କ ଅଜା " ଏହିପରି ଅଫବା କର ଯାଉଥିଲେ;
ଅମୀନ ଏହି ଅଫବାକୁ ମାନିବା ନିମନ୍ତେ ବାଧ୍ୟ, କିନ୍ତୁ ମୁକ୍ତାରଙ୍କ
ଧର୍ମପତ୍ନୀ ତାହା ନୁହେଁ । ମୁନସରମ ମିଯାଁ ଆଉ ପନ୍ଦରଦିନେ ଲୁଆଡେ
ହୋଇଯିବେ ! ଧର୍ମ ଜଗିବାକୁ ଜଣ ବିହାର ଦେଶରେ ଯାଗା
ଥିଲା ! ଏଠିକି କଣ ଧର୍ମ ଜଗିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି ? ।

ମକଦମୀ ବାଡର ପ୍ରଜାଏ ନିଜତାଷ ବଦର ଲେଖାଇବାକୁ ନା
ଅର ଗଛାଗଛି ଯେ ଯାହାର ମୁକ୍ତାରଙ୍କ ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ଦୌଡ଼-
ଥିଲେ । ଫଳରେ ପ୍ରଜା ଜଣକେ ଟଙ୍କାଏ ୨ ସଲାମିଦେଇ ଖଣ୍ଡିଏ ୨
ଉସାକଥା ସାଧା ଦରଖାସ୍ତ ଡାକଦ୍ୱାରା ବନ୍ଦବସ୍ତବଡସାହେବଙ୍କ
ହଜୁରକୁ ପ୍ରେରଣ କରିଦେଇ ଚୁପଚାପ ଘରେ ବସିଛନ୍ତି, ଏହା ଯଥେଷ୍ଟ
ହୋଇଗଲା; କାରଣ ବଡସାହେବଙ୍କଠାରୁ ସାନ ସାହେବ, ତାଙ୍କଠାରୁ
କାନୁଗୋଇ ସାହେବ, କାନୁଗୋଇଙ୍କଠାରୁ ମୁନସରମ ମିଯାଁଙ୍କୁ ଆଦେଶ
ଆସିଛି ' ବଦରରେ ଦାଏର କର ' ।

ବଦର ତାଲିକା କାଗଜଟି ଲମ୍ବାରେ ଛଅହାତ ପ୍ରସ୍ତରେ ଦୁଇହାତ,
ଉଭୟ ଫାଳରେ ଲେଖା ହେବାର କଥା, କିନ୍ତୁ ଗିରଧାରୀଅମୀନଙ୍କର
ଇଂରେଜୀ ପଢା, କାଗଜର ଗୋଟାଏ ଫାଳରେ ଲେଖିବା ଅଭ୍ୟାସ,
ଚାନ୍ଦପୁର ମୌଜାର ଛଅଶିହ ନକସାର ପଏମାସ ଖସଡା ପ୍ରାୟ ସର-
ଣି, ଖସଡାନମ୍ବର ଦୁଇହଜାରରୁ ଉପରକୁ ଉଠିଲା, ଆଉ ମାସେ
ଶ୍ରେ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଜୋର୍ ଲାଗିଲେ ମୌଜା ଖତମ ହେବ ଓ ପାର୍ଟି ବାନ୍ଧି-
ଦେଇ ଅମୀନ ବାହାର ଯିବେ । କାନୁଗୋଇ ବାବୁଙ୍କ ବଦର ଫଏ-
ଦିକାମ ହସ୍ତାକୁ ହସ୍ତା ଛୁଣ୍ଡିଯାଏ, ସେ ସବୁ ସସ୍ତା ଶ୍ରେଣୀର ବଦର;
ଯଥା, ୧ । ବାପ ମରିଛି ସବୁ ପୁଅଙ୍କନାମ ଦରଜ ହେଉନାହିଁ, ୨ ।
ଉପରେ ଗୁରୁଟା ବୋଲଗଛ ମଧ୍ୟରୁ ଛଅଟା ଲେଖାହୋଇଚି ଆଉ
ଗୋଟାଏ ଲେଖାହେବ, ୩ । ଜମିହପଟ୍ଟର ଭେଡାଖଣ୍ଡିଏ ଅଛି, ପ୍ରଜା

ଅନୁସରଣକରି ତାଲୁ ‘ ଧୋଫସଲ ବୋଲଥ’ ତଳେ ଲେଖାଇ-
ନେବ । ୪ । ଆମ୍ବଗିଗ୍ଧ ଜମୀଦାରଙ୍କର, ସେଥିରେ ପ୍ରଜାଙ୍କର ବାନ୍ଧ-
ଗ୍ଧଲିବାରି ଅଧିକାର ଲେଖାହେବ, ଇତ୍ୟାଦି ୨ । (ପ୍ରଥମ) ଅର୍ତ୍ତଲ
ବସନ୍ ଓ ଦେସ୍ପଂ ବସମର ବଦର ଗୁଡ଼କ ଖୋଦଛୋଟକର୍ତ୍ତା
ବା ସାବଦ୍ଧାକମ ସାହେବଙ୍କ ହୁକୁମ ଦରକାର; ହାକମ ତାର
କଣ୍ଡଦେଲେଣି, ଏ ଟୋକ୍କା ହାକମଙ୍କ ରବାକ୍ ଗିରଧାରୀ ଆଗରୁ
ଭଲ୍ଲୁ୨ ଶୁଣିଲେଣି; ସେଥିପ୍ରତି ସାବଧାନ ହେବା ଲାଗି ମୁନସହିମ୍
ମିର୍ଯ୍ୟାଙ୍କ ଉପଦେଶ ପାଇ ଅଛନ୍ତି, ଯେ ବଦରଗୁଡ଼କ ଏପରି ନିୟମରେ
ତରଭବ କର ରଖ ଓ ଏପରି ନିୟମରେ ‘ ସର୍ଭେ ’ କର ଦେଇ-
ଥାଅ ଯେ, ପନ୍ଦରମିନଟ ମଧ୍ୟରେ ନକୁଛ ତରଣ ନହେଲେ ଅନ୍ତତ
ପନ୍ଦରନମ୍ବର ବଦର୍ ଗଡ଼ନ୍ ହୋଇଯିବ । ହାକମଙ୍କ କଥା, ହଳଅ
ଦଶଘଣ୍ଟା କାମକରି୨ ଯାହା ପ୍ରସ୍ତୁତକରି ରଖିଥାଏ ଖମାରୋଇ ଅଧି
ଘଡ଼କେ ସେତକ ଚୁ’ଣି ଦେଇଯାଏ ଟକ ? । ଶୀତଦିନ ଦିନ, ରାତର
ଭେର ସହଳ ଅନୁପାତରେ ସକାଳୁ ଶଯ୍ୟାତ୍ୟାଗ କର ନକୁଛ ଘଣ୍ଟାଟ ଏ
‘ବାବୁ-ମନୁଷ୍ୟ’ ଜାତୀୟଙ୍କ ନିତ୍ୟକର୍ମରେ ଯାଏ, ତହିଁରେ ବେଶଭୂଷାଦି
‘ସାହେବ’ ଜାତୀୟ ନିତ୍ୟକର୍ମରେ ଘଣ୍ଟାଟିଏ ଗଲେମଧ ପରବାଏ ନାହିଁ,
ଅମ୍ଭୃଘଣ୍ଟା ‘ହାକମ’ ଜାତୀୟ କାୟିକବ୍ୟାୟାମ ବାବଦ; ବନ୍ଧୁକ୍ ମୃଗୟା
ବାଦ ଦେବା ଅହାକମୀ ଅଭ୍ୟାସ ହୁଅନ୍ତା, ସାହେବ ହେବାକୁ ହେଲେ
ଘୋଡ଼ା ଯେପରି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକୀୟ ସହାୟ, ବନ୍ଧୁକଟିଏ ଠି
ସେହିପରି, ନଥିଲେ ବଡ଼ସାହେବଙ୍କ ଆଖିରେ ‘ ସାହେବ ହାକମ
ବୋଲି ଦେଖାଯାନ୍ତି ନାହିଁ ବୋଲି ଗୁଜ୍ଜମଲ୍ଲ ପାଇଛନ୍ତି; ଘଣ୍ଟାବାଜନ
ଦଶ, ସାହେବଙ୍କର ଖାନା ଶୀଘ୍ର ୨ ସାରି ଜଳଦପୁରମୌଜା ଝୁଲି ବ
ବେଲକୁ ବାରଟାବେଳ ଗଡ଼ଯିବ, ତେଣେ ଫେର୍ ଠିକ୍ ପାଞ୍ଚଟାରେ
ସନ୍ଧ୍ୟା, ଅତଏବ ତିନଟାବେଳୁ ବାହାରିଲେସିନା ବେଳକୁ ଡେ
ଧରିବେ ! ଘୋଡ଼ାଟି ବେଢେବେଣ୍ଟରେ ସେ ଦକୋଶ ଛୁଡ଼ାଉଚ

ାଷ୍ଟଙ୍କୁ ଦ'ଘଣ୍ଟାରେ ହାକିମଙ୍କୁ ବୁଝାଇନେବ, କାରଣ ତା ପିଠିଉ-
ପରେ ସାହେବ ବସିଗଲାମାତ୍ରେ ପିଠୀଟି ଗୃହିଆଙ୍ଗୁଳ ଦବଯାଏ ।
ତେବେ ଦେଖ, ମୋଟେ ହାକିମଙ୍କୁ ତା ଏଣ୍ଣ ବାବତରେ ଘ ୮ ଣ୍ଟା କାମ
ଧ୍ୟେ ଜଲଦପୁର ବଦର ଫ ଏସଲ ଓ ଅମୀନ ନାମରେ ଫେର ଫେରାଦ
ଏସଲ ଓ ଅପୂର୍ବ ପଦାର୍ଥ ବା ପୁଗ୍ଗଡନଙ୍କାନ୍ତି ଦର୍ଶନ ପଶ୍ଚଦର୍ଶନ
ତ୍ୟାଦ ସରକାରୀ ଜ୍ୟୁଷ୍ଟୀସାଙ୍କ ଭନଘଣ୍ଟାନେବ । ଦୟାଲମୁନସରମ୍
ଏମଧ ଉପଦେଶଗୁଡ଼ାଏ ଦେଇଛନ୍ତି; ଠାଉଠୁରରେ ବଦର
ଜମାଖର୍ଚ୍ଚ ମଛାଣକରି ଜମାଅସୁଲଶୁନ୍ୟଷ୍ଟିମାନ କୌଶଳକ୍ରମେ
ଛଙ୍କୁ ପକାଇଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ କରିଛନ୍ତି । ପେଷ୍କାରୀ କାମରେ
ତ୍ପୁତ୍ପନ୍ନମତିଷ୍ଟ ବନ୍ତୁ ଦରକାର, ଅର୍ଥାତ୍ ଘଡଘାଡ ଜଗି ଉସା
ରୁ 'ଆରମ୍ଭ କରି 'ମୌନଂ ସମ୍ମତିଲକ୍ଷଣଂ' ନୀତିଟି ପେଷ୍କାରର ପ୍ରଥମ
ଶିବାଷ୍ଟା ବର୍ଣ୍ଣପରିଚୟ ମଧ୍ୟରେ; ହାକିମ ଯେ'ମନ୍ତି ଚ'ର ଚ'ର
ଲମ ନଷ୍ଟାଣି ଗୋଷ୍ଟାଏ ପକ୍ଷଆଡକୁ ମାଡ଼ିଯାଏ ତାହାଙ୍କୁ ଲକ୍ଷରକ୍ଷ୍ୟ
ଷ୍ଟା ପ୍ରଥମ ପାଠମଧ୍ୟରେ । ଦୟାଲ ତେଉଁଆଣ୍ଣ ଗୋଛାଏ ପେଷ୍କାଣ୍ଣ
ଉଁଆନା ମଏ ସାଷ୍ଟିଫିକଷ୍ଟ ବଡକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଆଗେ ପେଷକରି ଏହିକାମ-
ରେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଅଛନ୍ତି, ଏକଥାମଧ୍ୟଗେରିଧାରୀ ଶୁଣି ରଖିଲେ ।
ମିଭଲଆଙ୍କ ମୁହଁରୁ ସତକଥା ବାହାରିଆଏ ଯେ ଏ ଜମାଅସୁଲରୁ
ନ ଓ ତାଙ୍କପାଖ ସଭ୍ୟଗଣ ତେଳମାନ ସହିତଙ୍କର ଅର୍ଦ୍ଧେକ ଯାଇ
ଶୀ ଅର୍ଦ୍ଧେକ ବହାରଦେଶର ପ୍ରାପ୍ୟ ତଥା ମୁନସରମ୍‌ଙ୍କର । ମାହେ
୨୦ ରଙ୍କ ଡସମ୍ବର, ଜଲଦପୁରର ପ୍ରଥମ ବଦର ଫ ଏସଲ ତାରକ
ଇ ବଡସାହେବଙ୍କ ନାଜରବାବୁ ମୌଜମିଲନକସା ଦେଖି
ଗ୍ରାମ୍ ବାନ୍ଧି ସାହେବଙ୍କ ଦସ୍ତଖତରେ ଖାନାପୁରୀ ହାକମ ସାହେ-
କୁ ଯୋଗାଇ ଅଛନ୍ତି । କଲମୋଡଲ୍ଲୋକ ଜଣେ, ଏମାନେ ସବୁ
ନଙ୍କ ତଳାଗୋଷ୍ଟ ଏ ଲେଖାଁ ଏ କଲ, ଯେତେଦୂର ସମ୍ଭବ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ୍‌କୁ
ତକଡ଼ା ମଧ୍ୟରେ ତନ୍ତବତ୍ ଗସ୍ତକର ପ ଏମାସ ଖସଡା ସାର-
ାକୁ ବାଧ୍ୟ । ସେ ଜଣେ ମୁହଁଷ୍ଟାଣ ହାକମ ଅଛନ୍ତି, ଧର୍ମ୍ମ ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ

ନିସ୍ତାକୁ'ଆଗନ୍ତର ପ୍ରୋଗ୍ରାମ୍‌ଟିକୁ ପଛରେ ରଖିଥାନ୍ତି, ତାଙ୍କ ପରମାୟୁ ସେହି
ଗୋଟିଏ ସନର ଶୀତକାଳ ଅଖରତକ୍, କାଳେ 'ନକ୍ସମା' ତଳେ ପ୍ରତ୍ୟା-
ଖ୍ୟାତ ହୁଅନ୍ତି ବୋଲି ଆମ ଏ ହାକିମ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ୍‌ଟିକୁ ଅକ୍ଷରେ ଜଗି
ଥାନ୍ତି, ତଳେ ଆଗତସ୍ତ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଇ ଦେଇଥାନ୍ତି, କାମ ତ
ଯେବେ ହେଉ ହେବ, କଉଯାହେବ ଜାଣନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ମୁତାବକ ଠିକ୍
ସମ୍ଭବ, ଡେ଼ରାରେ ବୀଜି କାମ ହଏ ନକରେ ? ତା ୨୦ ରକ ମଙ୍ଗ-
ଳବାର, ଆଉ ମଝିରେ ଦନ୍ତିହାଏ, ତେନମାନଙ୍କ ଲେଖାପଢାକାମ
ହେଲେହେଁ ଆଜ ସେ ଲେଖାପଢିରେ ଲାଗି ପାଉନାହିଁ, ଅମୀନ ଗିର-
ଧାରୀ ମଧ୍ୟ ଆଜ ଦନଯାକ ମାପକୁ ନଯାଇ ବସାରେ ବସି 'ଦଦର'
ଦୋରସ୍ତୀ କାମ କରୁଚନ୍ତି; ବଡ ମୌଜାଟିଏ ବୋଲି ପ୍ରତି ହସ୍ତାରେ
ଅମୀନଙ୍କୁ 'ଦୋରସ୍ତୀ' ବାବତରେ ତନେ ମିଳେ, ଏହି ଦୋରସ୍ତୀ
ଦନମାନଙ୍କରୁ ଭିନଦନ ହାତରେ ଜମାଅଛି, ଆଜ ଦନ୍ଟାର ମାପ କାମ
ବନ୍ଦକଲେଇ ହେଲା, କେବଳ ତାଉକଟା ଶୁଦ୍ଧକରି ଲେଖିଲେଇ
ହେଲା, ଅର୍ଥାତ ପ୍ରକୃତ ତାରିକ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ୍ ଅନୁଯାୟୀ ଗଡ଼ୁ, ଖସଡାରେ
ଦେଖାହେଉ, କାମ କେଉଁଦନ ବନ୍ଦ ତାହା ଜଣା ନଯାଉ । ସେତ ଦଣ
ଘଡ଼ିଯାଏ ଲାଗି ୨ ଓ ଗଣ୍ଡାଏ କଲମ ମୁଣ୍ଡାକରିବାରି ଗିରିଧାରୀ ଓ
ତେନମାନ୍ ଦହେଁ ପରସ୍ପର ସାହାଯ୍ୟକରି ନିମ୍ନଲିଖିତ ମତେ କାଗଜାତ
ମୁନସରିମ୍‌ଙ୍କ ଦଉପେଶ୍ ଲାଗି ବାନ୍ଧି ରଖିଲେ । ମୁନସରିମ୍‌ଙ୍କ ଯୁାଦଦାସ୍ତ
ଲାଗି ପୃଥକ୍ ଟିପା ଖଣ୍ଡିଏ ନିଜବାକସରେ ରଖିଲେ ଯେ ୪୨୫ ବଦର
୨୩୦ ବଦର୍ ବ୍ରା ଜମା ଗଏର ଅସୁଲକୁ ଟ ୨୭୫, ଓ ଅସୁଲ ଟ୭୨୫
୫୦ ମୋଟ ପାଉଣା ଏକରେ ଭନଶୂନ୍ । ଇତି ସିରସ୍ତା ପର୍ବଂ—

୭ମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ଓଡିଶା ଅମୀନସଂଶୋଧନୀ ସଭା ।

ଗତ ନଭେମ୍ବରମାସ ତା ୨୦ ରକ ଶନିବାର । ସ୍ଥାନ ଗଞ୍ଜାମ
ଜିଲ୍ଲା କଣଇ ଭୁତକୋଠା ଓରଫ ବନ୍ଦବସ୍ତହାକିମବଙ୍ଗଳାମଧ୍ୟସ୍ଥ
ଦସ୍ତୁର କାମଡା । ଉପସ୍ଥାନ, ଅମୀନସଂଶୋଧନୀ କନଫରେନ୍ସ

ଣ୍ୟବ୍ରନ୍ଦଃ ମହାମାନ୍ୟ ପ୍ରାଦେଶିକବନ୍ଦବସ୍ତ କର୍ତ୍ତା ମିଃ ଡ଼ଃ ଅହେମା
ସ୍ୱାପଢ,ମହାମାନ୍ୟ ଓଡ଼ିଶା ବନ୍ଦବସ୍ତ କର୍ତ୍ତା ଇଃ ଜଃ ମେଡ୍ଗୁ,ଗ୍ରସ୍ୱବାହା-
ଦୁର ସମ୍ପାଦକ, ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପି.ପି.ସ୍ୱସ୍ୱସାହେବ (ଶାଉସ୍ୱିକ ଖାସ ଅସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ)
ହକାରୀ ସେକ୍ରେଟରୀ, ଲୋକମାନ୍ୟ ଶ୍ରୀଠାକୁର ରାଜାଙ୍କ ମାନେଜର
ମାନ୍ୟବର ବୋଷସାହେବ ଜମିଦାର, ଓ ଦ୍ୱାଦଶସଂଖ୍ୟକ ଏ,
ସ୍ ଓ ଓଉଫଚ୍ଛେଟ ସାହେବ,ସଭ୍ୟଗଣ, ମୋଟ ସପ୍ତଦଶସଂଖ୍ୟକ। ବିଷୟ
ଜ ସନର କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀଦୃଷ୍ଟେ ସ୍ଥିରକରାଯାଇଅଛି ଯେ, ଓଡ଼ିଆ
ମୀନ ଓ ମୁନସରିମ୍ମାନେ ବିଶେଷ ଘୁସ୍‌ଖୋର ଓ ଅତ୍ୟାଚ୍ଛୀ
ହଲେ, ସେମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ଅପଟୁତା ଦୂରୀକରଣାର୍ଥ ପ୍ରତ୍ୟେକ ହାଲ-
ମଧ୍ୟରେ ଅର୍ଦ୍ଧସଂଖ୍ୟକ ବିହାରୀଲୋକଙ୍କୁ ଖାପରେଲଖର୍ଗା ଦେଇ
ଯୁକ୍ତକରି ଅଣାଯାଇଅଛି; ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରହାଲସନର ଖାନାପୁରୀରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ
ଡ଼ିଆ-ବିହାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ଉତ୍କୋଚ ସମ୍ପର୍କୀୟ ନଥିହୋଇ
ପାରେ ଏଥିର କି ଉପାୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ଆଶୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ
ହା ସ୍ଥିର କରା ଅଭିପ୍ରାୟରେ ସରକାରୀ ଓ ବେସରକାରୀ ପୁରୁଷ-
ହମାନଙ୍କର ବୈଠକ କରାଯାଉ । ଏହି ବୈଠକର ସଭ୍ୟଙ୍କମଧ୍ୟରେ
ଧାରଣ ଉତ୍କଳୀୟମାନଙ୍କୁ ସ୍ଥାନ ଦିଆଯାଉନାହିଁ, କାରଣ ଏହାର
ର୍ଦ୍ଧାରଣଗୁଡ଼ିକ ଅତି ଗୋପନୀୟଭାବେ କରାଯିବ, ଅପିଚ ତାଙ୍କ ଭଲ
ପୁଭୁରାଙ୍କର ଦାନାଉପରେ ଧୂଳିପଡ଼ିବ, ଏହା ସେମାନଙ୍କୁ ବଡ଼ ଲଜ୍ଜା-
ଜନକ ଓ କଷ୍ଟକର ହେବ ।

ସେକ୍ରେଟରୀଙ୍କଦ୍ୱାରା ସମ୍ପାଦକ ସାହେବଙ୍କକୃତ ଶ୍ରେଣୀ ୧ ମୁଦ୍ରିତ
ାହି ଏଥର ବଣ୍ଟା ହେବାପରେ, ଫଃ ସାହେବ ମହୋଦୟ କହେ
ାଗକଲେ, ଯଥାଃ- ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ଜାଣିବାକୁ ଚାହେଁ ଯେ ଉତ୍କୋଚ
ରେ କେଉଁ ୨ ପ୍ରକାରର ଅର୍ଜନ ଧର୍ତ୍ତବ୍ୟହେବ । ଅମ୍ଭେ ଶୁଣୁଁ ଯେ
ଦେଶରେ 'ବେକ୍ରଗାର' ଓ 'ଉପରିପାଉଣା'ମାନ ଘୁଷ୍‌ମଧ୍ୟରେ ନୁହେଁ।
, ତାହା ୧ । ପ୍ରଜାମାନେ ଇଚ୍ଛାକରି ଦିଅନ୍ତି ନା ତାଙ୍କ ଉପରେ
ରହସ୍ତୀ ହୁଏ ?

୨ ଅମୀନ ଇଚ୍ଛାକର ନଥିନ୍ତି ନା ତାଙ୍କଉପରେ ବାଧ୍ୟତା ଘଟେ ?
୩ (କ) ପ୍ରଜାମାନେ ଜାହକ ଦିଥିନ୍ତି ? ଓ (ଖ) ଯେଉଁ ମ
ଲବରେ ଦିଅନ୍ତି ତାହା ପାଆନ୍ତି କି ନାହିଁ ?
୪ (କ) ଅମୀନମାନେ କାହିଁକି ନଥନ୍ତି ? ଓ (ଖ) ଯେଉଁ ଅର୍ଥ
ନଥନ୍ତି ତାହା ପାଳନ କରନ୍ତି କି ନାହିଁ ?
୫ (କ) ଉପରିସ୍ଥ କର୍ମଚାରିମାନେ ତାହା ଧରି ବା ଦେଖିପାରନ୍ତି
ନାହିଁ ? (ଖ) କାହିଁକି ଦେଖି ବା ଧରି ନପାରନ୍ତି ?
୬--ଦେବାନେବା ପ୍ରଥା ବନ୍ଦହେଲେ କେଉଁ ପକ୍ଷର ଅସୁବିଧା କା
ହେବ କି ନାହିଁ ? ଇତି ।

ଆହୁରି କହିଲେ କି ବକ୍ତା ଏହି କ୍ରମରେ ଉତ୍ତରସ୍ୱରୂପ
କର୍ତ୍ତବ୍ୟକୁ କହିଗଲେ ସମସ୍ତଙ୍କର ବୁଝିବାକୁ ସୁବିଧା ହେବ,ଓ ସଭାପ
ମହୋଦୟଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରି ଶେଷଆଦେଶ ଦେବାକୁ ସହଜ ହେ
ମିଷ୍ଟର ବୋସ୍ ଜମୀଦାର ଯୁବକରୁ ଏ ପ୍ରକାରର ଅନେକ କଳଙ୍କ
ନ୍ତରେ ଯୋଗଦେଇ ଅଛିଛନ୍ତି ଓ ଘୁଷ୍ନେବାଦେବା ବିଷୟ
ତନ୍ନ୍ନକର ବିଶ୍ଲେଷଣ କରିଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ନଜର ମସ୍ତ ବଡ ସିର
କୋଡ଼ପଡ ଓ ଦେଶର ରାଜା, ଉପ୍ପୋବୃନ୍ଦ ଓ କଲ୍ଷତର ଘଟ
ତାଙ୍କ ଘରେ ସାଧାରଣ ପ୍ରଚଳତ । ନିର୍ଭୀକଭାବେ ବକ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରକ
କର କହିଲେ (ଇଂରାଜୀ ବକ୍ତୃତାର ମର୍ମ):—

ମହୋଦୟଗଣ, ମାନ୍ୟବର ବନ୍ଦବସ୍ତ କର୍ତ୍ତାଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀର ବି
କ୍ୟାଖ୍ୟା ଓ ଉତ୍ତରଦାନ କରା ବାହୁଲ୍ୟ । ପ୍ରଥମେ କେତୋଟି
ଷୟ ପ୍ରମାଣ ବା ସ୍ୱତଃସିଦ୍ଧ ତତ୍ତ୍ୱକୁ ସ୍ମରଣ ରଖାଯାଉ ।—୧ମ ପ୍ର
ଏହିଯେ, ଦେବାନେବା ଟଙ୍କାଗୁଡ଼ିକ ଭାରତମହାଦେଶର ବାହା
ନ ଯାଇ ଆପଣାଦେଶରେ ଏଗାଡରୁ ଯାଇ ସେ ଗାଡରେ ରହୁ
୨ୟ ପ୍ରମାଣ ଏହିଯେ ଗରିବ ପ୍ରଜାର ମୂଲଟି ସର୍ବପ୍ରଧାନ ସ
ଜନେ ମୂଲ ନ ଅଣିଲେ ବା ଦିନେ ନିଜ ଜମିବାଡ଼ିର କାମରୁ

ହଲେ ତାହାପରିବାରବର୍ଗଙ୍କର ତାରଦିନ ଉପବାସ ରହିବାର
ାଟ ସେ ଅପେକ୍ଷ କଲ । ୩ୟ ପ୍ରମାଣ ଏହି ଯେ, ପିମ୍ପୁଡ଼ିକୁ ଫାଫଣ୍ଡୁଣୀ
ପରେ ଉଡାଇଦେଲେ ସେ ସ୍ୱର୍ଗରେ ଚଢିଛି ବୋଲି ମନେ କରିନଏ ।
ର୍ଥ ପ୍ରମାଣ ଏହି ଯେ, ସରକାର ବାହାଦୂରଙ୍କର ମାଛ ଧରିଙ୍କି କାଦେଇ
ଣୀ ପୋଷନ୍ତି । ୫ମ ପ୍ରମାଣ ଏହି ଯେ, ବୈଜ୍ଞାନିକ କ୍ରିୟାଦ୍ୱାରା ପ୍ରଜାର
ଦ ଦାରିଦ୍ର ଖବରଟି ସ୍ୱଦ୍ଧା ଖୋଦ୍ କର୍ତ୍ତାଙ୍କ କଚେରୀ କାମରା ମଧ୍ୟରେ
ଶିତ ହେଉଛି । ୬ଷ୍ଠ ପ୍ରମାଣ ଏହିଯେ, ଜୋର ଯାର ମୁଲକ ତା'ର ।
ପ୍ରମାଣ ଏହି ଯେ, ପ୍ରଜା ଜମୀଦାରଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧ ବଡ଼ାର ମୂଷା ବସ୍ତ-
ଙ୍କ ଦିସ୍ତା ।

ଅକ୍ଟୋବର ମାସଠାରୁ ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସଯାଏ ଛଅଟି ଯାକ ମାସ ପ୍ରଜାପାଇଁ
ଜନଉପାୟ ସଙ୍କଟର ସମୟ, ଅଥଚ ଚେଣେ, ବଳରେ ବୁଦ୍ଧି କାମ
ର୍ଯ୍ୟ କରିବା ବା ଇୟୁରୋପୀୟ ପୁରୁଷମାନଙ୍କର ମସ୍ତିଷ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକରିବା
ରେ ଏହି ଛଅଟି ମାସ ଦୃଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି । କାମ ସାରିବାପାଇଁ ଉଦୟ
ଚଉବର । ପ୍ରଜାର ଧାନ ପାଚିନାହିଁ, ଅମୀନ ଅସି ଜଞ୍ଜିର ଓଟା-
ଲ; ପ୍ରଜାର ଧାନ କଟାନହୋଇ ଉଜୁଡ଼ିଯାଉଛି, ଅମୀନ ସାଙ୍ଗେ
ପରଦିନ ଦୌଡ଼ିବାକୁ ବାଧ୍ୟ; ଜ୍ୱରଆଦି ବଳ-ଓଜକ୍ଷୟକାରୀ
ଗରେ ପରିବାର ତମାମ୍ ମରମର ଅବସ୍ଥା, ଔଷଧ ଟିକିଏ ମିଳିବା
ରି, ଘରେ ରୋଗୀର ଅଣନିଶ୍ୱାସ ବୋହିଲାଣି, ପ୍ରଜାର ସାଧନାହିଁ
ନିପାଖରୁ ଅନ୍ତର ରହିବ ବୋଲି; ଏବମ୍ଭୂତ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିଥିଲେ
ଶୀପୁରୁଷ ମଧ୍ୟ ନିଜ ସହ୍ୟନିଷ୍ଠା ବା ଧର୍ମବିବେକ ଛାଡ଼ି ଯେ
ଣିମତେ ବିଦାଏଟା କଣିବାକୁ ଅଗ୍ରସର ନ ହେବେକି ? ସୁତରାଂ
ପଛକେ ମାଇପହାତରୁ ଖଡୁ, ପେଟ ପାଇଁ କମାଇରୁ କଟକି
ପାଇବ ପ୍ରଜା ନିଜ କର୍ମଦେବଙ୍କୁ ଏହି ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଥାଏଟି ?
ଦେଶ ଗ୍ରାମ ଜାତି ପଦ ପ୍ରାପ୍ତ ଏଣ୍ଟା, ଉଚ୍ଚଳୀୟ ଅମୀନ ଯେବେ
ପାଇ ଟଙ୍କାଟିଏ ଉପରି ଅର୍ଜ୍ଜନ କରିପାରେ, ଖହଣହକୋପ

ଦୂରଦେଶର ଅପରିଚିତ ଜାତି ପଢର 'ଖୋଟ୍ଟାଅମୀନ' ଠିକ୍ ସେହି
ସୁବିଧା ପାଇଲେ କେତେଟଙ୍କାରେ ବୋଧହେବ କହିଲ ? ତା ଉପରେ
ଫେରତାଲୁ ଆହୁରି କେତେଗୁଡ଼ଏ ସୁବିଧାଦିଆଅଛି;ଯଥା,"'ତାଲୁ ଦେଖି
ନ ପାରି ଓଡ଼ିଆମାଙ୍କର ଦ୍ୱେଷବହ୍ନିଜଳେ' ବୋଲି ମିଥ୍ୟାରଟନାରେ
ତାହାର ଅନଷ୍ଟ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା ହେଉଚି" ଏ କୈଫିୟତଟି କର୍ତ୍ତୃ
ହୃଦୟରେ ଦୃଢ଼ବିଶ୍ୱାସ ରହିଥାଏ ଯେ କଷ୍ଟପୂ୵ ସତ୍ୟ"। ୧୩୦
ବନ୍ଦବସ୍ତବେଳର ବାର ହାଣ୍ଡିଆଙ୍କ ଗୀତ ଆଜଯାଏ ଉଡ଼ିଆ ପିଲା
ଷ୍ଟଶାଳୀରେ ଶିଖନ୍ତି—ପଚଶଟା ଟଙ୍କା ଦରମ୍ହା ପାଇଁ କଣ ସେମାନେ
ସାତସମୁଦ୍ର ତେର ନଦୀ ପାରିହୋଇ ଆସିଛନ୍ତି? । ଡାକଘରର ବହି
ଦେଖାଯାଇ ପାରିବ ଖୋଟ୍ଟାଙ୍କର କେଉଁ ଜିଲାର କେଉଁ ଡାକଘର
ଓଡ଼ିଶାରୁ ମନିଅର୍ଡ଼ର କେତେଯାଏ ? ଓଡ଼ିଆ ଅମୀନ ପଞ୍ଚାଲଗଣ୍ଡା
ପାଇଲେ ଯେବେ ବୋଧପାଏ,ଆଉଜାତିଆ ଅମୀନ ରୁଟି ମାଉଁସଖିଆ
ସେ ଅତିଥିହେଲେ ତାଙ୍କୁ କଣ ଦେବା ଉଚିତ ? ସରକାର ବାହାଦୂର
ତଦାରଖକଲା ଲୋକଙ୍କୁ ମୋଟା଼ ବେତନ ଦେଇ ଜଣକେ ଗୋଟିଏ
ସର୍କଲ ବାନ୍ଧିଦେଇ ଦେଲେ ଯେ, ବାରଜଣ ଅମୀନ ଯାହା କରନ୍ତି
ତାହା ଜଣେ ଟ ୫୦୯ ପାଇଲା ମୁନସରମ ଜଗିରହିବ, ଦଶଜଣ
ମୁନସରିମ୍‌ଙ୍କ ଦଶୋଟି ସର୍କଲ ଜଗିଥିବା କାମଉପରେ କାନୁନଗୋ
ଗୋଟିଏ ଟ ୧୦୦୯ ପାଇକରି ଅଛି; ଲୋକଙ୍କ ଗୃହାଗ୍ନି ଶୁଣି ସଫାଇ
ଦେଉଥିଲେ ପଛକୁ ଭଉକାମ ପଡ଼ିବନାହିଁ । ଏହିପରି଼ ବନ୍ଦୋବସ୍ତରୁ
କେତେ ବେତନ ଦିଆହେଲା ଟିକିଏ ହିସାବକରି ଦେଖନ୍ତୁ । ଅ
ଉପରକୁ ଥିବା ତଦାରଖକାରୀମାନେ ପ୍ରକୃତ ତଦାରଖକାର୍ଯ୍ୟକରି ଥା
ଓ କେବଳ ବାଘର 'ଭଜ'ଦେଖାଇ ଥାନା ଗୋଟାକର କାଗଜ ଗୁରିମା
ମଧ୍ୟରେ କରି ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟଥିଅନ୍ତି, ତାଙ୍କମାନଙ୍କର ଏହି ଜନପଦ
ନସ ବଷପୂ ସହିତ କୃତକ ସମ୍ବନ୍ଧଅଛି । ବଳଦଆ ହିସାବଟାଏ ଧରନ୍ତୁ
ମୌଜାଟିଏ ହାସ୍ତହାସ୍ତ ୧୦୦୦ ପ୍ଲଟକୁ ଜଣେ ଅମୀନ + ଜଣେ

ମାନ୍ ଛମାସ(୬ × ୪୯ଟଙ୍କା) ଟ୨୪୦୯ ହାଲକା ଗୋଟିକେ ମୌ୨୦-
ନାଲୁ ଟ୪୮୦୦୯,ଓ ଜଣେ ସୁପରଭାଇଜରର ଟ୫୦୯ × ୬=୩୦୦୯
୦ଟ୫୧୦୦୯ । ଦଶଟି ହାଲକାରେ ସର୍କଲ,ଜଣେ ବଦର କାନୁଗୋଇ
ସାହେବ ଟ୧୩୦୯ × ୬= ଟ୭୮୦ ଗାଏ ଟ୫୧୬୮୦୯ଲୁ ମୌଜା
୨୦୦ = ୨୦୦୦୦୦ ପ୍ଲଟ, ÷ ପ୍ରଜା ଜଣକେ ୫ପ୍ଲଟ, =
୪୦୦୯୦ ପ୍ରଜାଙ୍କ ଖସଡ଼ା ନକସା ଖଣ୍ଡିଆନ ତୟାର କରୁଚନ୍ତି ଏହ
ଟ୫୨୦୦୦୯ରେ । ପୂର୍ବ୨ କାର୍ଯ୍ୟର ଇତିହାସଦୃଷ୍ଟେ ଯଦ ଶିକ୍ଷିତ ଓ
ସ୍ଥ ଯୁବକ ରଖାଯାଏ 'କାନୁଗୋ', ଯେକି ନଜେ ଜରିପ ଓ ଖସଡ଼ା-
ରବେ,ଯେ ଅମୀନ ଦୁଜଣ ସଙ୍ଗେନେଇ ସେହି ଛମାସରେ (ଜାନୁ-
ଆରିଠାରୁ ଜୁନ ଯାଏ ବେଶ୍ କାମ ହୋଇପାରବ) ଦନକେ ନକୁଛ
୦୦ପ୍ଲଟ କର ସୁଦ୍ଧା, ୧୮୦୦୦ପ୍ଲଟ ବା ୩୬୦୦ ପ୍ରଜା କର ରଖି-
ବେ । ∴୪୦୦୦୦୯ପ୍ରଜାଙ୍କ ବା ୨ଲକ୍ଷ ଖସଡ଼ାପାଇଁ ୧୧ଜଣ କାନୁ-
ଗୋଇ ଓ ୨୨ଜଣ ଅମୀନ ଓ ୨୨ଜଣ ଚେନମାନ୍ ଛମାସ ଦରକାର ।
ଥିକ (ଟ୧୩୦ + ଟ୮୦) × ୪୧୧ × ମାସ୬ -ଭୁଲଭାଲ ଶକାଶେ ଧର-
ଯୁ; =ଟ୪୨୦୦୦୯ ହେଲେ ଯୁଗବୃତ୍ତ । ଚେବେସୁଦ୍ଧା ଦଶହଜାର
ଜାର ବାହାଦୁରଙ୍କ ଲାଭ । ଅଥଚ କାମଚଳନ୍ତା ଧୀରସ୍ଥିରସ୍ତେ,ବହନ୍ତା
ସେହ୍,ଓ ଘୁସଖାସ୍ 'ଦେଖଇଁନେପାଇଁ'ସବୁଅଛିକମିଯାନ୍ତା । ବଡଜୋର
ପାଏ ଯେଟକୁ, ରସଦ ଦେବା ଲାଗି ଓଡ଼ଆପ୍ରଜାପୁଅ ଭାର ଖୁସୀ :
ରୁ ତାଙ୍କର ଉଖାସ୍ତି ଫେରନ୍ତି ନାହିଁ । ଇତ୍ୟାଦ୨ କହି ଶେଷରେ
ୟର ବୋଷ କହିଲେ ଯେ ୧୩୦୪ ବନ୍ଦବସ୍ତରେ ଦଗା ପାଇଲାରୁ
ଚଉଦବର୍ଷମଧ୍ୟରେ ଅଧିକାଂଶ ଜମିଦାର ନିଜ୨ ଇଲାକାର ଖସଡ଼ା-
ନ୍ୟାନ୍ଲୁ ଦାଖଲଖାରଜକରି ଏକପ୍ରକାର ରକ୍ଷା କରନ୍ତି,ତାଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱାସ
କିବାରେ କ୍ଷତି କଛି ନାହିଁ ଲାଭ ଢେର । କାନୁଗୋଇ ସାହେବ
ହି କାଗଜଉପରେ କାମ ଚଳାଇଦେଲେ ଅଧାଖର୍ଚ୍ଚରେ ବ ସାର-
ନ୍ତେ, ଓ ପ୍ରଜା ବିଚରା ଏ ଜମୀଦାର ଅଣ୍ଟପୃରେ ଖଡ୍ଗ ବଞ୍ଚିବାରୁ

ରିହାଏତ ହେଥିଲେ । ବିଶ୍ୱାସିହି ମୂଳ, ସ୍ୱରାଜୀଙ୍କ ଚେଷ୍ଟାରେ ସେ
ବିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ପଳାଉଛି । ଏବେ ଅମୀନହେବା ସହଜ, ଚନ୍ଦ୍ରପୂଜାଥିଲେ
ହେଲା ।

ମିଷ୍ଟର ବୋଷ୍ କନୁ କର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କୁ ଅର୍ଥାତ୍ ବୁଢ଼ାକର୍ତ୍ତା ଓ ବଡ଼କର୍ତ୍ତା
ଓ ସାନକର୍ତ୍ତା ଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟକରି ପାରିଲେନାହିଁ ଯେ ଏପରି ପରିବ-
ର୍ତ୍ତନ ହେବା ସମ୍ଭବପର କି ?' । ଏ'ତ ସାମାନ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ନୁହେଁ
ଏ ସରକାର ବାହାଦୂରଙ୍କ ମୂଳନୀତିର ଯୁଗାନ୍ତର, 'ସ୍ୱରାଜ'ଠାରୁ ବ
ସ୍ୱାଧୀନତା ଦାୟୀ । ଏହାଙ୍କମତରେ ଗୋଟା ଜାତଯୁ ପ୍ରଥମ ଓ ଦ୍ୱିତୀ
କର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ମାଡ଼ଠାରୁ କୁଳମାସଯାଏ ଖଟରେ ଶର୍ଦ୍ଦିଗମୀ ଆୟୁହାନର ଉ
ଛୁଅନ୍ତା; କନୁ ଦରକାର କଣ ? ସ୍ୱର୍ଗରୁ ନ ଓହ୍ଲାଇ ଖେଳୁଥା ସା
କର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ତ ପାଗଲୁ ଡକାଇ ନିଅନ୍ତେ ଓ ତାଙ୍କୁ ଘୋଡ଼ା ସାଇକଲ ପରି
କର୍ତ୍ତେ ସୁଆସୀରେ ଗସ୍ତର ବ୍ୟସ୍ଥ ଯୋଗାଇ ଦିଅନ୍ତେ, ତେବେ ନଜର
ମଫସଲ ଭିଦାଇଙ୍କ ଆଦୌ କରିବାକୁ ପଡ଼ନ୍ତା ନାହିଁ । ମିଷ୍ଟର ବୋଷ
କଥା ଗୁଡ଼ାକ ଶୀଘ୍ର ବହୁ୍ୟହ୍‌ବହ ମୁନସରମ୍ ଓ ଅମୀନ କନଫରେ
ସମିତରେ ଆଲୋଚନ ହୋଇଥିବ । କାରଣ ବଡ଼ସାହେବନ୍ତ ସାହେ
ଜାଇ, କାଲେ ବୋଷଙ୍କ ଏ ଅଡ଼ୁଆ ଅଣ୍ଟି କହିଯାନ୍ତୁ । 'ବୋସ ସା
ବୁଙ୍କପାଇଁ ସନ୍ନ୍ୟାବଳତା ଉଠାଇ କଲ୍ୟାଣକରୁ ଇଶ୍ୱର' ଏହା
ଗୋଟିଏ ସର୍କୁଲାର ଏମାନଙ୍କର ଆପଣା ଗୃହଦେବୀମାନଙ୍କ କ
ବାହାର ଗଲଣି । ଯେ ଯାହା ପାଉଛୁ ଦରଣ୍ଡି ସମ୍ପିପୋଛୁ ଯାଉ
କାଲେ ପ୍ରଚଳନ ବହାସ ମୁନସରମ୍ ବନ୍ଦୋବସ୍ତର ହୁଦାଏଦ ଉଠିଯା
ମିଃ ବୋଷଙ୍କୁତ ଅପରତନ ଉଡ଼ସ୍ୱା-ପାସବାଲକାନୁଗୋଇ-ଜ
ବନ୍ଦୋବସ୍ତର ହୁଦାଏଦ ଯାସ୍ୱ ହୋଇ ଯାଏ । ତେଣେ ପ୍ର
ମାନେ ଜଲଦପୁରରେ ଏପରି ପ୍ରସ୍ତାବର ନାମଗନ୍ଧ ଜାଣି ନଥିବା
ସେ ଉଡ଼ା ଶୁଣିଲେଣି ଯେ ମୁନସରିମ୍ ବାବୁ ହେବେ 'କାନୁନଗୋ
ଓ ଅମୀନବାବୁ ହେବେ 'ଅଧିଷ୍ଟେଣ୍ଟ କାନୁନଗୋଇ,' ଅର୍ଥାତ୍ ଯେ କ
ନାସିକ ସେଇ' ବଦର କରିବେ ଓ ସେ ନଜେ ବଦର ମଧ୍ୟ ଫଏ

ରିବେ" । ଏବଯାଏ ଯାହା ଝଙ୍କଏ 'ଲୁପର ଗୁହାଙ୍କ' ବୋଲି କଣ୍ଠାସଞ୍ଚ
ଲ ସେ କଣ୍ଠାସଞ୍ଚ ଗଲା । ହାକିମ କଲୁ ଅଛନ୍ତି; ସବୁ ହାକିମର ସମାନ
ନ୍ତି ! ଆମ ଜଳପୁର ଯାହାଙ୍କ ସର୍କଲରେ ତାଙ୍କ ବଦରଫ ଏସଲକା-
ହାକୁ ପ୍ରଭାଏ ଦେଖି ଅବାକ୍ ଅଛନ୍ତି । ସେ ଦନର ଉକଦଣ୍ଡାରେ ୬୬୫ଟି
ଦର ଲାଗି ଶତକରା ଏକପୃଷ୍ଠା ହିସାବ ଦୁଇଟି ପୃଷ୍ଠାରେ ରାଏ
ଲେଖିଯାଇଛନ୍ତି । ଏ ରାଏ'କୁ ପଡି ତାମିଲକରା ଅମୀନ ମୁନସଫିଙ୍କୁ
ଶ୍ରେ'ସ୍ତା ଲାଗିନଥିଲା " ହୁକୁମ ଜାଏମ୍ " ! କେବଳ ଜମୀଦାର-
ଙ୍କ ବଦରଗୁଡ଼ିକ ଆଉ ଚାରିଖିଲୁ ରହିଅଛି, କାରଣ ନୂଆ
ଦେଶୀ ହାକିମ, ଟାଣୁଆ ଜମୀଦାରଙ୍କ ଟାଣୁଆ ମାନେଜରଙ୍କର ଉପର
ତାକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଛନ୍ତି । ସାହେବମାନେ ଆସି ଶିଖାଇଛନ୍ତି ଯେ
ବା ଡିନରଭୋଜଟି ସଭ୍ୟ ଶିକ୍ଷାମନ୍ଦର, କିନ୍ତୁ' କଥାସବୁ ଏହିଠାରେ
ଠାଥିବା ବେଳେ ଚର୍କଚାର୍କଙ୍କର ଫଏସଲର ବାଟ ସ୍ଥିରକର ଯାଉଛି !
ମାନେ ରକ୍ତରେ ସାହେବ ନ ହେଲେ କଣ' ହେଲା, ସାହେବ'ତ !
ରଣୀଡେଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣଠାକୁରକୁ ରଖି ବ୍ରତପୂଜା ଓ ଆହାର କରୁଥାନ୍ତୁ
ଙ୍କେ, ତାହାର କୌଣସି ବୈଠକବେଳକୁ ସେ ତାଙ୍କ ସାହେବଙ୍କ
ଗେ' ମେମ୍ସାହେବ ହୋଇ ନ ଗ୍ଭଲଲେ, ମୁଣ୍ଡରୁ ଖୋଷାବାଳକୁ
ଙ୍କୁ ଦାନ କରଦେଇ ଖଲାସ ପାଆନ୍ତୁ ନା ? ଆମ ଏ ବଦଳସ୍ତାହାକିମ
ଠାକୁର ମାନେଜର ବ୍ରାହ୍ମଣଠାକୁରରଖା ସାହେବଯୋଡ଼ାଏ
! । ଏ ବଦରୁ ତାରିକଦନ ବେଲହେଲା ନାହିଁ ? ମୁନସଭମ ମିର୍ଯ୍ୟାଙ୍କ
ଖଉରେ ଅମୀନ ଗେଣ୍ଡାଧାଣ୍ଡି ନାମରେ ଓ ଗିରିଧାରୀ ଦସ୍ତଖତରେ
ଖରମ୍ ନାମରେ ଓ ମାନଙ୍କା ଦସ୍ତଖତରେ ଦୁହିଙ୍କ ନାମରେ କଣ୍ଡିଏ'
ରି ଉକଦସମର ନଅଖଣ୍ଡି ଦରଖାସ୍ତ ଗଡ଼କର୍ତ୍ତା ଓ ସାକାକର୍ତ୍ତା ଓ
ଲଟରିମାନେଯାଇ ଶେଷ ଫଏସଲା ଅଦେଖ ପହୁଞ୍ଚ ଭିସାଲ
ଦେଇଚନ୍ତି ଯେ ସବୁଯାକ ଆମ ଏ ହାକିମ ସାହେବଙ୍କ ପକେଟରେ
ଦପୁର କଚେରୀଠାକୁ ଅଧିକ । ଏହିକଥା ଦସ୍ତୁର କରୁ' ଏମାଆଜ

ଯାଚେ ଚାରିଟା ବାଢ଼ଗଲା । ପୁଲିସ ଚୋରି, ଡାକେ୨ ଏ ମକଦମାର
ଅନୁସନ୍ଧାନ ଓ ପ୍ରମାଣସଂଗ୍ରହକାର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ୱିଗୁଣ ବାଡ଼ିକଲୁ ଗଡ଼ିଗଲା ।

ଅମୀନ ସଂଶୋଧନୀର ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ବଡ଼ ଗୁପ୍ତଭାବେ ରହିଛି । ତେବେ ଉଡ଼ନ୍ତା ଖବରଙ୍କ ମୁହଁରୁ ମଫସଲଲୋକେ ଶୁଣିଯାଇଚନ୍ତି କି, ହାକିମ ଯେବେ ଧରିବ ତେବେ ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ତାଙ୍କମାନଙ୍କ ଦେଇଥିବା ଅର୍ଥ ଯୋଗ ଓ ପାପ ନମିଳ ସେହି ଟଙ୍କାରେ ମୌଜାମଧ୍ୟରେ କିଛି ଗୋଟାଏ କୀର୍ତ୍ତିସ୍ତମ୍ଭ କରାଇ ଦିଆଯିବ; ଯେମନ୍ତି କି ସେ ଅମୀନ ଓ ମୁନସଇମଙ୍କ ନାଁଅ ଦଉଛି ଗାଁଅରୁ ଲୁଚ ନ ଯାଏ । ଏଣ୍ଡ ଇନ୍ଦ୍ରସଭା ପର୍ବ୍ବ

୮ମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

—o—

ପଛବୁଦ୍ଧିଯୁ ଜାଢ଼ କିଏ ।

ଜଲଦପୁର ମୌଜାଟି ବଡ଼ ଭଣ୍ଡିକଣ୍ଠା ମୌଜା ଜାଣିଚ; ଚାରିସାଲ ବନ୍ଦ, ରିହଜନ ବନ୍ଦ, ବା ମୋଫସ୍ୱା ମେଣ୍ଟନାନ୍ସ ବନ୍ଦବସ୍ତ ବନ୍ଦ, ସବୁଥିରେ ଅମୀନମୁନସରିମ୍ ଏଠି ଦାଗପାଇ ଯାଇଚନ୍ତି । ବିଚାରା ଗିର୍ଦ୍ଧ-ଧାରୀ ରସରସିଯୁ ବଡ଼ ମୌଜାଦେଖି ଲାଳାୟିତ ହେବାରୁ ସଦର ଅଫିସ ସୁପରଭାଇଜରବାବୁଙ୍କୁ ଫୁଲ ବେଲପତ୍ରୀ ଚଢ଼ାଇବାର ଫଳ ପାଇଥିଲା । ଉମେଦବାରିକାଲେ ଗାଁଅ ଅବଧାନ ଜାତକ ଦେଖି କହି-ଥିଲା "ଶତ୍ରୁ ଘେରିବେ କିନ୍ତୁ କିଛି କରିପାରିବେ ନାହିଁ"; ଗ୍ରାମକୁ ଜଲଦପୁରକୁ ଅନୁକୂଳ କଲ୍ପଦିନ ମଧ୍ୟ ତାହା ତାହାଣଅଛି ଦେଇଁଥିଲା ପ୍ରଥମ ଦୁଇମାସ ବଡ଼ ଆନନ୍ଦରେ କଟିଛି ଓ କିଛି ଅର୍ଥଲାଭ ଯେ ହୋଇଚ ତାହାନ୍ତହେଁ; କିନ୍ତୁ ହାକିମଙ୍କ ବଦର ନଥିର ଦାରିକ ଥ ଯାଇ ଦ୍ୱିଗୁଣ ଥର ପଡ଼ିବା ଆଗରୁ ଯେ ଅଠଦଶଦିନ ବାକି ଅଛି ଏହି ସ୍ୱଳ୍ପକାଳ ମଧ୍ୟରେ କଡ଼ମାଛ ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ଧରାପଡ଼ିବାର କଥା । ମୁନ

ସରିମ୍ ମିସ୍ତ୍ରୀର ଜାତକ ବା ସୂଚକ ଆଦିରେ ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ, କି ତାହାର
ଦେବା ନେବାକଥାର କେହି ସାକ୍ଷୀ ନାହିଁ । ଗିରିଧାରୀ ଦିଏ ସେ ନଏ,
ନେଲାବେଳେ ମାଛିଟିଏ ସୁଦ୍ଧା କେହି ନଥାନ୍ତି । ତେବେ ତା ଉପରେ
ଝୁଙ୍କି ପକାଇବା ଯାହା, ମିଥ୍ୟାବାଦୀ ଦୋଷଟିର ନଜେ ମାମୁଘର ସିହା
ତାହା । ସୁତରାଂ ଗିରିଧାରୀ ଭାବିଲେ -"ପ୍ରଥମ ତଦର ତାରିକଦିନ ହାକି-
ମଙ୍କ ପକେଟରେ ଯେଉଁ ଅନାମା ଦରଖାସ୍ତ ଗୁଡ଼ାକ ଦେଖାଗଲା
ତାହାର କର୍ତ୍ତା କିଏ ? ସେଥିରେ ମୁନସରିମଙ୍କ ଦସ୍ତଖତ ଏହା ଅସ-
ମ୍ଭବ, ଦାନାକୁ ନମାନ ବେଇମାନ କରିବା ଲୋକ ବହାଲୀ ଦସ୍ତାଲ
ଭର୍ତ୍ତାରୀ ନୁହନ୍ତି ; ଭିତରେ ମନ ଜାଣୁଚି ଯେ ଗିରିଧାରୀଙ୍କ ନାମରେ
ଯାହା ଅଭିଯୋଗ ଲେଖାଅଛି ତାହା ସବୁ ସତ୍ୟ, କଏ ଭିତରକଥା
ଜାଣିଲା ଯେ ଏତେକଥା ଲେଖିଲା ! ତେଳମାଳିଆ କଣ' ଏତେଜାଣି
କରୁଛି ? ତେବେ ମୁନସରିମ ନାଆଁରେ ମଧ୍ୟ ଦରଖାସ୍ତ କଏ ଦେଲା ?
ମୁଁତ ଦେଇନାହିଁ ! ଗ୍ରାମବାସୀଏ କ'ଣ ମେଳକରି ଦରଖାସ୍ତ ଦେଇ-
ଛନ୍ତି ? ଆମେତ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କର କିଛି ଅନିଷ୍ଟ କରିନାହୁଁ ! ପାର୍ଚା-
ସ୍ତିକେ ଯାହା ଦିଅନ୍ତି ତାହାତ ସେମାନେ ମୁହେଁ ମାନନ୍ତି ତାଙ୍କ,
ଦିଆଁଏତ କରେ ବୋଲି । ଦୁଃଖୀ ରଙ୍କୀଙ୍କର ଆମପାଖେ କାମ ନଥାଏ
। ଉହଖଣ୍ଡେ ଥିଲେ ପଇସା ଚାରିଅଣା ଦିଏ; ଗୋଟାଏ ଦିନର ମୂଲ ।
ଆମେ ସେମନ୍ତି ପ୍ରଜାଙ୍କର କି କମ୍ ଉପକାର କରୁଁ ? ସାହେବଙ୍କ
ସ୍ପୃହ ଖୋଜଲେ ପ୍ରଜା କେତେ ଦୌଡ଼ବ ଦୌଡ଼ୁଥାନ୍ତୁ, ଆମର କି
ଦୋଷ ! ଦରମ୍ହାବୋଲି ଦିନକୁ ଟଙ୍କାଟାଏ ବି ନୁହେଁ, ସରକାର
ଯାରହାକିମଙ୍କୁ ଦେଲାବେଳକୁ ଦିନକୁ ଦଶପନ୍ଦର, ଯେ, ତାଙ୍କ କାମ
ଦେଖୁନ ! ଖସଡ଼ାରେ କେତେଟାଘର ଦେଖିନାହାନ୍ତି, କି ଗୁନସ୍ତା
ରି କଣ୍ଠା ଚଲାଇ ଜାଣିନାହାନ୍ତି ; ଆମେ କାମ ଗଢ଼ିଦେଉଁ, ଆମ
ବେଳକୁ ହିସାବ କରନ୍ତି କଣ' ନାଁ ମାସକରୁ ପଚଶଦିନ କାମକାଜ,
ତିଜନା ଟଙ୍କାଏ ମଜୁରୀ ମାସିକ ଟ ୨୫୯ ବେତନ । କଢ଼ାଇ କମାଇ

ଏବଙ୍କାଲକୁ ଟଙ୍କାଏ ମୂଲ୍ୟରେ ସ୍ୱଜ ନୁହନ୍ତି । ଆମ ବାପାମା କ'ଣ ଓଳୁ ନଥିଲେ ? ମାହିକ ଟ ୨୫୯ ଖର୍ଚ୍ଚକରି ଯାହାକୁ ପାଠପଢାଇଲେ ସେ ଅରଜୀବାଡ଼ବଲକୁ ବଡ଼ଲୋର ଟ୨୫୯ । ଏ ମଫସଲରେ ବସି- ରହ ମାସର ଆଉ ପାଞ୍ଚଦିନ ଅମେ କଣ କରିବୁଁ ? । ହୁକୁମଅଛୁ ଦିନକରେ ଦଶୁଟାଠାରୁ ପାଞ୍ଚଟା ସାଢଘଣ୍ଟା କାମକର, ଘଣ୍ଟାକେ ୪ନ- ମ୍ବର ଖସଡ଼ା କରିଦିଅ ଅର୍ଥାତ୍ ଦୈନିକ ୨୮ନମ୍ବର ଖସଡ଼ାକରି ଦାଖଲ ଦିଅ, ତମ କାମ ଧରିଲା । ପ୍ରକୃତରେ କିନ୍ତୁ ଯାଗାଏ୨ ଜଙ୍ଗୀର ଛଡ଼ିଲ କା ଅଟକିଗଲାତ ସେଇଠି ଦିନ୍‌ଟାଏ ବଢ଼ିଗଲା,ସୁତରାଂ ରାତି ପାହିଲା ବେଳୁ ଫେର ନଗାଗ୍ରତ ଗର୍ଜ୍ଜନଯାଏ ବଲରୁ ବସା ତସାରୁ ବଲ ଖଟ୍‌ ପ୍ରଜାକୁ ପାର୍ଚ୍ଚାଖଣ୍ଡିକ ଦେଲୁଁ; ସେ ଭକୁଆପର ଗୃହଁ୨ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଲକୁ ଘରଆଡେ ମୁହାଁଇଲା, ଏ'ମନ୍ତେଇ ଗୃହପାଞ୍ଚଦନ ଜକୁମା ହୋଇଥାନ୍ତି; ଆମେ ଏ ପଇସା ଗୃହ କ ଛଅଣା ଲୋଭରେ ତାକୁ ଗୃହେ୨ ଖଲି ଦେଲୁଁ । ଏ'ତ ପ୍ରଜାର ପୂଣ୍ୟ ଓ ବଡ ଆନନ୍ଦର କଥା !"

"ଆଉ ଯାହାଙ୍କ୨ ଜମି ପ ମାସୀରେ ମୁଣ୍ଡଖାଇଚ, ସେ କ ଏବେ ବେଳେଯାଏ ଟେର ପାଇଲେଣି ? ନାଁ । ଦୋକାନୀ ନକଡ ତସ୍ କଣାକୁ ଶୃଙ୍ଖଶିରେ ଝୁଙ୍କିଦେବା କଥା—ଏ ପ୍ରକାର ରକବାଯା ପାସ୍ ସରବ, ପରତାଲ ଓ ଠକ ସହବ, ଡ୍ରାଫ୍ଟ କାନୁଗୋଇ ସରଜମି ନକୁ କଶ୍ଟଖଡପ୍ଟାନ ଆଣି ପଢିଲାବେଳେ' ଯାଇଁ ପ୍ରଜା ଜାଣିବ ତାହାର ମାଣେଜମୀ ଏ ପଏମାସୀରେ ଢର୍ଚ୍ଚି ଶଗୁଣ, କୁଆଡ଼ୁ ଦେଲ ଏହି 'ଫରକ' ଶୁଣକଲାଗି ପ୍ରଜାର ପ୍ରାଣଯାଉ ପଛକେ ହାକିମଙ୍କ ଅଛି 'ନାଗଣ୍ଡ'ଫରକ୍, ସନାତନକାଲ ମାଲିକସ୍ ବନ୍ଦବସ୍ତ ବେଳୁ ଏହି ପ୍ରଥ ଷ୍ଟର ଅତି ଆଦର ; କେତେ୨ ହାଇସ୍ବୀଣରୁ ଏ ନିୟମଟି ହାକିମମାନ ରକ୍ଷା ନ କରେ କହୁଲ । ଏହି 'ମାଣକେ ଗୁଣ୍ଠେ' ପ୍ରଥାଟି 'ରକ ଯାବର' ବୁହାଇକେ ରଘତର ମୁଣ୍ଡ ଖାଉଚି, ତାଲ୍ବର ଓ ଦରବାସ ଜାର ଏଥିଦ୍ୱାରା ପୁଅବାର; ଯେତେଥର ପଇମାସୀ ହେଉଚ

ହେବ ବେତେଥର ଭକବା ପାସହେବ ଓ ବେତେଥର ମାରଣବେ
ଗୁଣେ ଏଣେ ବା ତେଣେ ଛଡ ପଡବଟ ! ଭିଗାଙ୍କୁ ଏକା ଦେଖି
ହାକମ ନ ହେବେ କ ? ଭଉଁରିଆ ମାପ ନାହିଁ ଶୁଣିଲେ ଯେଉଁ ହାକମ
ତଡ ଉଠିବେ ସେହି ଭଳଆ ହାକମ ବଦଳ ଭୁଲୁଥିବେ'! ଗିରଧାରୀ ଆହୁରି
ଲୁବଦେଲେ ଯେଃ—ପଇମାସୀ ମୂଳରେ ଯେ କେତେଜଣ ଉପକାରୀସ୍ଥ
ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ଲାଭକରାଇ ଦେଇଛୁ ସେମାନେତ କମ୍ ବିଆଣା ନୂହନ୍ତି? ଏକ୍ସା
ରସ୍ୱଆ ଭଣ୍ଡାରବୃଦ୍ଧିକୁ ନଅଣ୍ଟ ହାକମଙ୍କ ଉତ୍ତରରେ ତେଲଘଷି ସ୍ୱପା-
ରସଆଣି ମତେ ଦେଲା ଯେ "ଯେ ଉପାୟରେ ପାର, ପନ୍ଦବାହକଙ୍କୁ ଭନ୍ତ
ଭୂମିଦାନ କରବ" । ମୋ ପକ୍ଷରେ ଭୂମିଦାନଟା ଅତସହଜ । ଭରସ୍ୱଅ-
ଲ ପ୍ରଜା ଗୁଡିକ ମୋ ସପକ୍ଷରେ 'ନିଶ୍ଚେ' ହଡାଲାଞ୍ଛଧର କହିଯିବେ
ଯେ ମୁଁ କପର ସଚ୍ଚୋଟଲୋକ । ହଡା'ଡ ବୁଢାଗୋରୁ କାଲି ଘଡ
ଅରକନ ମରବା ଜନ୍ତୁ, ବୃଷଭଲାଙ୍ଗୁଡ ଧରକର ସ୍ୱବା ଏମାନେ ମୋ
ପତଙ୍କୁ ସଫାଇ ଦେଇଯିବେ" । ଗିରଧାରୀଙ୍କ ଭାବନା ଗୁଡିକ ବହୁମୁଖୀ
ହୋଇପଡିଛନ୍ତି । ସେ ଆହୁରି ଭାବୁଛନ୍ତି ଯଥାଃ--"ଏ ଯେଉଁ ଅତ୍ୟାଚାର
ରିଗାସ୍ତର ନବସିବା ସେ ମଧ୍ୟ ସହଜେ ହାତହୋଇଯିବ ଯେ; ମୁକ୍ତାର
ଭ,ଟଙ୍କାଟାଏ ପାକେଟରେ ଗୁଞ୍ଜିଦେଲେ ଘଣ୍ଟାଟାଏ ପ୍ରଶଂସାଗାଇବେ ଓ
କଟେ' ଢଙ୍ଗରେ କଥା ବୁଲାଇଦେବେ । ମୁକ୍ତାରଙ୍କ ପେଟକାବ,ଓକ-
ଙ୍କ କଥା କହ, ଟଙ୍କାଟାଏ ବୋଲି ହେସ୍ତକ୍ଷନ କରିବା ଭଳର
ଟ୍ରେଞ୍ଜା-ପୋଷାକପିନ୍ଧା ଓକୀଲସାହେବ କେତେଜଣ ବାହାରିବେ !
ଶଂ ଏ ମୁକ୍ତାରଙ୍କଣଙ୍କ ସହଜେ ପର ଛାଡିଦେବେ" । ଗିରିଧାରୀ
ମନ୍ତ୍ରିକା ସ୍ତୁହ ବଳୁଶା ଗୁଡ ଏ କରି ଠିକ୍‌କରି ନେଲେ ଯେ ଅଭ-
ଯୋଗ ଗୁଡାକରୁ ତୌଦପଣ ଏହୁପରି' ଉଭେଇ ଯିବ ନିଶ୍ଚୟ । ବାକି
ଯୋଗ ଭିତରେ ରହିଲା 'ଆମ ଗ୍ରହିଲୀଳା ଉପରେ,'—ଏହା କଣ
ଏ ଆଖିରେ ଦେଖି ସାକ୍ଷୀ ଅଛନ୍ତି ? ଉପର ହାକିମର କଣ ତଦା-
କସ କାମ ? ଆମର ଉପରିସ୍ଥ ହାକିମଙ୍କର କାମକୁ ତଦାରଖ

କରିବା ଲାଗି ତାଙ୍କ ଉପରେ ବଡ ହାକିମ, ବଡହାକିମଙ୍କ ତା
ତଦାରଖ କରିବାକୁ ଆହୁରି ବଡ ହାକିମ, ସୋପାନକୁ ସୋପାନ ଖ
ଅଛନ୍ତିତ । ସରକାରୀ-ଡ୍ୟୁଟି ତଦାରଖ କରସିନା କାମ, ଅମେ ତ'
ଖାଇଲୁଁ କ'ଣ ପିନ୍ଧିଲୁଁ, କେଉଁଠି ବସିଲୁଁ ବା ହସିଲୁଁ, ଏହା ତଦାର
କରିବା ତାଙ୍କର ଡ୍ୟୁଟି ନୁହେଁ । ପୁଲିଶବିଭାଗ ନୁହେଁ ଯେ ଥାନା
ଜମାଦାର ଜଣେ ଜଇଣ୍ଟକମିସନର କେଉଁ ତାରିଖରେ କେ
ବୋତଲ ଖତମକଲେ ସେ ଖବର ଟିପୁକରି ଉପରକୁ ପୋଡ଼ଦେବେ
ପୁଲିଶବାଲାଙ୍କର ପହରାଦେବା କୁକୁରଙ୍କ ଭଳିଆ, ଖାଲି ଉରାଣ ଗୋ
ଗୋଃ କରିବାଲାଗି ଚାକରି, ଆମ ଚାକରୀ ତ ତାହା ନୁହେଁ ! ବ
ମଫସଲରେ ଦନଯାକ ଖଟି କାହୁଅ ଘାଣ୍ଟିସାରି, ରାତିରେ ଯେ
ଟିକଏ ଆନନ୍ଦ ପାନ ନକରୁଁ ମନଟା ସ୍ଥିର ରହିପାରବ କି ?
ନ ଜାଣେ, କିଏ ନ କରେ ? ବନ୍ଦବସ୍ତ ଇଲାକାରେ ସାନଠାରୁ ବ
ଯାଏ ବଡ଼ା' ଯବାନ୍ ଭେଣ୍ଡିଆ ବାବୁଗୁଡ଼ିଏ ମଫସଲକୁ ଆସିଚନ୍ତି
ପାଞ୍ଚୁଟାଯାକ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଙ୍କୁ ଆହାର ଖୁଆଇବାତ ଫେର୍ ତାଙ୍କର ଦରକା
ଆମ ଛୋଟସାହେବ ହାକିମଙ୍କ ଭଙ୍ଗ ଅନୁମାନରୁ ଜାଣିପାରୁଚ,
ନିଜ ପେଟକଥା ନିଜମନରେ ଖେଳୁଥିବଚ ! ଏ କାନ ଯାହା' ଶୁଣି
ଗତ ବନ୍ଦବସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟବେଳେ କମ୍ପ୍ ସାଙ୍ଗେ' ସବୁପ୍ରକାର ଯୋ
ଏସ୍ଥାନରୁ ସେ ସ୍ଥାନକୁ ଯାଇଥାନ୍ତି । ମୁଦଦୋକାନରେ ଅବ
ଜନସମୂହା ଓ ଛପରା ଗାଡ଼ୀ ଦରାରଖଣ୍ଡରେ କମ୍ପ୍ ବାବଲ୍ ଅ
ଗୁଡ଼ିଏ ସୁନ୍ଧା ମାହାଫିଜଖାନାର ଏକଅଂଶ ହୋଇ ଚାଲୁଥାନ୍ତିପରା
"ଆଛା ଦେଖାଯାଉ କେଉଁ ପାଣି କୁଆଡକୁ ବୋହୁଚ, ମୁନସି
ପଠାଣଟା ହାତ ମୁହଁ ପୋଛାପୋଛି କରଦେଉଚ, କୋରାଣ କ
ସୁନ୍ଧା କି ମାନବନାହିଁ ? ତକାତ ଗିରିଧାରୀ ଛାଡ଼ଦେବା ଲୋକ ନୁହ
ମରିବ ଯେବେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମାରିସାରି ମରିବ । ଏ ତେଲମାନ୍ଟା ଉ
କାହିଁକି ମଲରୁ ମୋ ମନ ପାପଛୁଉଁଚ, ଅବିଶ୍ୱାସୀ ନିମକ୍‌ହରାମ

ବାଲି ସମ୍ଭବ; ଅଚ୍ଛ ଭକ୍ତି ଚୋରର ଲକ୍ଷଣ; ଏବେ କାମକାର୍ଯ୍ୟ
ଛକୁ ପକାଇ ମୋହରି ସେବାରେ ଭାରି ମନଯୋଗ; ପେଟରେ
ପଟଗୁଡ଼ାଏ କଷ୍ଟପୂ ଭରା; ହେଉପଛକେ, ସେ କେଡ଼େ ଆମ ବଶ
କଡେ, ଖୋସାମଦ କରବ ନାହିଁ, ଯେତ୍ତେହେଲେ ତାବେଦାର,
ଲୁ ଗଲେ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ କରାଇଦେବ; ତାହାର ପ୍ରାପ୍ୟ ଅଂଶ
ସବର କଡାକାନ୍ତି ବୁଝୀ ନେଉଚ, ଏବେ ସାଧୁ ହୋଇଯାଇ ମୋ
ଗ୍ରେ ଅଠାବୋଳ ଦେବାକୁ କଏ ନାହିଁକରବ ? ଅଚ୍ଛା, ହାକିମ
ି କଣ ତଦାରଖ କରୁଚ ଦେଖ ! ଆଉ, ଗୋଟିଏ ସୁକ୍ଷ୍ମଭାନୁମଦ
ଟ କରିଦେବକି ? ପାବଗାର ଏଠିସେଠି ଗୋଷ୍ଠାକେଡେ
ହ୍ରି ଚଢାଇଦେଇ ତାକୁ ଡହଟନାଗସ୍ତ୍ରେଟରେ ଅଣାଇ
ୁ ଆଗରେ ପାଗରେ ଠିଆ କରାଇଦବଁ ଭଲ ! " । ଏହପରି
କୁ ଭୁଆ ବଚାରଗୁଡ଼ାଏ ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ଗିରିଧାରୀଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ
ାଳନ ଗ୍ଲଲଛ । "କାମତ ଚଳବ ! ଭାଏସ୍ତିଚଯୁରବ । କାହୁଅରେ
ଡ ଅଣ୍ଡାଲୁ? କଏ ଗୋଷ୍ଠାଙ୍କର ଗୋଡ଼ ଖସିଗଲେ କ ପଲକଯାକ
କ ମାଛ ଅଣ୍ଡାଳବା ଛଡ ଶୁଖିଲାକୁ ଉଠିଆସନ୍ତି ? ମୁଁ ତ ଆଉମାନଙ୍କ
ନୁହେଁ । ଏହୁ ଅମୀନ କାମଙ୍କର ଆମଗା ଗଦାଧର ଥାର ସନରେ
ାଟାଏ ବାହାଘର କଲ୍ଲ ଘର ଛପାର କଲ୍ଲ ଓ ଜମୀ ଗୃହମାଣ
; ସେଥର କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ କହୁଥିଲ୍ଲ ଯେ ବାବୁଘରକୁ ପାଞ୍ଚଶହଟଙ୍କା
ଡ ଦେଇଚ ବୋଲି; ଆମେ ମୋଟାମୋଟି ଧରଥିଲୁଁ ଦୁଇରେ
ନ୍, ବାଲେଶ୍ୱର ଜଲ୍ଲରେ ଦଇଟା ହଜାରକଆ ମୌଜା ପାଇଥିଲ୍ଲ
ସେ କଷ୍ଟପୂ ଚର୍ଣ୍ଣି ଚପିବର ଏବେ ଉଠାଇ ଆଣିଲ୍ଲ, ତା ନ କର-
ି ଆମ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ମାସ୍ତେବାଲ କପାଳେଶ୍ୱର ମହାଦେବଙ୍କ ପାଖେ
ି ସେକଲା ପାରସରେ ଅଭିଷେକ କରାଇଥିଲା କପା ? ମୁଁ
ି ଉପଦେଶକୁ ମାନ ଚଳନ୍ତ, କାହାର ରକ୍ତକୁ କାଟିବା କଥା
ଦେହୁ ହୁଏନାହିଁ କ ହେବ ନାହିଁ । ଏ ଚେନମାନ୍ଟା ବଦମାସ

ହେଉ ପଛକେ ଥିଲାବୋଲି କେତେବେଳେ ହେମନ୍ତ ଦଫାଦାରଙ୍କୁ ଦ
ଖୁରାଷ୍ଟା ବଧା ଗୃହସ୍ଥା ହଲାଲ ଦଏ, ନହେଲେ ଏକଯାଏ ମୋହାଣ୍ଡରେ
ଦକ୍ଷୁନ ପୂରାହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା, ତାହାର କଲ୍ୟାଣରୁ କେବଳ ମୋହର
ସାତଅଣି ହାଣ୍ଡରେ ମୋଟରେ ଅଧସହସ୍ର ହେଲାଭ ! ଗାଁଅରୁ ସବୁ
ପଠାଇ ପାରୁନାହିଁ, ଏଠି ସେଠି ଗୁଞ୍ଜାଗୁଞ୍ଜି କରୁଚ, କଏ କହୁଯାରେ
ହାକିମ ହୁକୁମାରେ କି ଗ୍ରାମବାସୀ ମେଳରେ ଯେବେ କଏ ହାତ ମାର
ଦଏ, କି ମତେ ହତାହ ଏ ମୁକାମରୁ ଉଠାଇ ନଅନ୍ତି, ତେବେତ ମେ
ଘଢ ଫାଟିଯିବ"। ଗିରଧାରୀ ଏହିପରି ଉତ୍ପୃଗୁତ୍ତ୍ୱ କରି ସାତେ
ଯେତେବେଳେ ସାହି ମଧ୍ୟରେ ସମସ୍ତେ କବାଟଦେଇ ଶୋଇଗଲେ
ବଉଳା ନଜର ଭବିଷ୍ୟରେ ସାହମୁଣ୍ଡର ଗୋଟିଏ ସାହାଡ଼ାଗଛ
ମୂଳେ ଗାତୁଟିଏ କରି ତା କାଗଜ ଭୁଙ୍ଗାଟି ଓ ବଟୁଆଟି ପୋତାପୋ
କରିଦେଲ, ବସାରେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ଶୋଇପାରିଥିଲା । ସମସ୍ତ ପଡ଼
ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ଦିନେ ଏଠାରୁ ଖୋଲାଖୋଲି କରି ଆପଣା ପଦାର୍ଥ ଅ
ନେଇଯିବ ଏହି ଆଶା ଓ ଭରସା,ଯାହା ଅଦୃଷ୍ଟରେ ଫଳେ ସାତଟା
ପାଣିରୁ ମଧ୍ୟ ତାହା ମିଳେ । ତେନମାନ୍ ଯୋଗୁଁ ଲାଭ, ସେହି ଯୋ
ଶତ୍ରୁ, ହିଁ ନଫା ନହେଲେ ଦୁନିଆ ଚଳବନାହିଁ, ଫେର ସେହି ନ
କଣିକାରେ ଦୁନିଆଁ ଜଳଯିବ । ହାକିମ ତାରକ ବଉଡ ବୁଧବାର
ଏ ତା ପୂର୍ବ ଶନିବାର ରାତିକଥା । ରବିବାର ଭୋରରୁ ଉଠି ଗିରଧା
ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ଆସିଲା ବେଳେ ସାହାଡ଼ାଗଛ ମୂଳଟିକୁ ଠିକ୍
ଦେଖି ଅଚିଲେ । ପଏମାସ କାମକୁ ଯିବାର ନାମ୍ ନଥିଲ ଗିରସ୍ତାଙ୍କ
ଲାଙ୍ଗଲାମ ସାଇବାକୁ ବସିଗଲେ । ଦଏ୨ ପ୍ରଜାଜଣ କେତେ ଆସି ଅ
ବଣ୍ଡଦା ଦାଣ୍ଡରେ ଜମିଗଲେଣି, ଏଗୁଡ଼ିକ କାଲୁ ଗୋରୁ, ଫନ୍ଦି
ପାଙ୍କେ ଯିବାକୁ ବୁଝି ନାହିଁ କି ବଳନାହିଁ, ଯେ ଯୁଆଡ଼େ ଅଛନ୍ତି
ସେହିଆଡ଼େ ଦୌଡ଼ଯାନ୍ତି । ପଶ୍ଚିମତବାଟ ଉଦଥା ଦୁଇ ଖୁରାଜଣ
ହନଅ ହାଜର । କଥାଗୁଡ଼ା ମଧ୍ୟରେ ଅମୀନଙ୍କର ବଉଷବଦନ

ମୀନ ବିରୁଦ୍ଧେ ଯେ ଅତ୍ୟାଚାର ଓ ଘୁଷ ଆଦିର ଅଭିଯୋଗ ଦରଖାସ୍ତ-
ାକ ବିଚାର ଉପରେ ଅଛି ସେ କଥାର ବିଶେଷ ଜଳ୍ପଣା ଲାଗିଗଲା ।
େଖାସ୍ତ ବିଚାରୀ ସାହସ କରି ତାଙ୍କୁ ଧରିପାରୁ ନାହିଁ ତହିଁର ସେ
େଜଣ ମୁଖିଆ ମାମଲତକାର ନିଜସ୍ୱାର୍ଥ ଲାଗି ସବୁବେଳେ ନିମକହଛା
ାକ । ମୁଣ୍ଡ ପଡ଼ିଗଲେ ସୁଦ୍ଧା ଯେଉଁ ଅମୀନର ପ୍ରସାଦରୁ ତାଙ୍କର
ାଜନ ଦେଶ ସୂଚିଯିବା ଉପରେ ରହିଲାଣି, ସେ ଅମୀନଙ୍କୁ ଯେପରି
ହଉ ରକ୍ଷା କରିବେଇ କରିବେ । ଆପଣା୨ ଭିତରେ ସେମାନେ
ଡାଲାଙ୍ଗୁଳ ଧରା ସାକ୍ଷୀ ସାବୁଦ ସ୍ଥିର କରି ନେଲେଣି ସତ । କିନ୍ତୁ
ମ ମଧ୍ୟର ଖ୍ରିଷ୍ଟିୟାନ ପଢ଼ା ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ମନଭିତରେ ସମସ୍ତେକି
ପାଆନ୍ତି ? ଦୁଇ ଖ୍ରିଷ୍ଟିଆ ଶତ୍ରୁ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି ଯେ ଚାହିଁଲେ ସେମାନେ
ଳବାନ୍ଧ ଏହାଙ୍କୁ ଭଣ୍ଡିଆ କରିପାରନ୍ତି । ଏହିଷଣ୍ଡ କେତେଜଣ କାହିଁ
ୀନର ପାଖ ମାଡ଼ି ନାହାନ୍ତି ? । ଏହାଙ୍କର 'ହଡ଼ା' ହଳପଲୁ ଡର
ହିଁ, ତାଙ୍କ ପୂର୍ବପୁରୁଷ ଆରବନବସ୍ତରେ ବୃଷଭଲାଙ୍ଗୁଧରି ମିଛ
ିଥିଲେ, କ'ଣ ଗୁଡ଼ାଏ ମନ୍ଦ ଫଳ ଗଲାକି ? ଆଉ ମଝିରେ
ୁଡ଼ାଏ ଦନ, କପରି ବାଣ୍ଟକଲେ ସେମାନଙ୍କ ମୁହଁ ବନ୍ଦ କରାଯାଇ
ିବ ?" ଇତ୍ୟାଦି୨ ବିଚାର ହେଲା ପରେ ଦେଲବୁଡ଼ିକୁସ୍ତିରଟେ ହେଲା
'ରାଜକବଡେଶୀ ତହସିଲଦାର ଓ ପଠାଣ ମାହିର ବୁଢ଼ା ମାନଙ୍କ
ହିଙ୍କ ଆଶ୍ରୟ ନେଇ ପାରିଲେ ବରାଡ଼ିକୁ ଆଟିଏ ସୁଦ୍ଧା ଫିଟିଯାଇ
ଳ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପାଟି ଫିଟାଇବ ନାହିଁ । ଏହିପରି କଣ୍ଠା ଉପଦେଶ
ଗୁଡ଼ାଏ ଦେଇ ଯେ ଯାହାର ଘରକୁ ଗଲେ ।

ିରିଧାରୀ ବାବୁ ଦଳପାଳ ଠାକୁରଙ୍କୁ ମନେ୨ ଲାଞ୍ଚ ଯାଚୁଛନ୍ତି ଯେ
ଗ୍ରାମର ଇଷ୍ଟ ମଦନମୋହନ ଯେବେ ଏ ବିପତ୍ତିରୁ ଖଲାସ
ିଅନ୍ତି ତେବେ ସେ ଏସନ ଦୋଳଯାତ୍ରାରେ ଯୋଡ଼ାଏ ଛଡ଼ି ଚରାସ
ାଲକୁ ନେଇ ମେଳନ ଗହଣରେ ଦେବେ ଇତ୍ୟାଦି୨ । ମନ
ାରିଗ୍ ମରିଯାଇଛ କିନ୍ତୁ ମୁହଁଟାଣ ଦେଖାଉଛନ୍ତି । ତହସିଲଦାର

ବାବୁ ଏବ ମାନଙ୍କୁ ଏ ବୁଦ୍ଧିଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବା ବେଟେବୁର ମାନଙ୍କ
କାମ ଦୁହେବ କହିଲ ! ଶେଷରେ କଲୁ କାହାରିକୁ ସଙ୍ଗେ ନ ନେ
ସଙ୍କ ଅନ୍ଧାରୁଆ ଦେଖି ଗିରିଧାରୀ ରାଜକଚେରୀ ଅଡକୁ ମୁହାଁଇଲେ
ମନେ୨ ସ୍ଥିରକରି ଯାଇଚନ୍ତି ଯେ ତହସିଲଦାରଙ୍କୁ ମାହାର୍ଦ ଦେ
ଧର୍ମ୍ମବାପ କରିବେ ଓ ଲମ୍‌ହୋଇ ତାଙ୍କ ଗୋଡ଼ତଳେ ଗଡ଼ି୨ କାନ୍ଦ
କାଟକରି କାମ ହାସଲ କରିବେ ବୋଲି । କଲୁ ବାଟରେ ସାହିମୁଣ୍ଡ
ରାହାଡ଼ା, ସେ ସାହାଡ଼ାଗଛ ପାଖଦେଇ ଗଲାବେଳେ ଲୋଭରୁ ଖ
ଡଗୃର ଓଲଟି ଗଲା । "ଆଚ୍ଛା, ତହସିଲଦାର ଯେବେ କଛୁ ଅଣ୍ଡାଗ
ଦେଖାକନ୍ତି, କ ମଡେ ଧରନ୍ତି ମାଲତଳ ଆଣ ଦେଖାଅ ବୋଲି, ଏ
ଭାବ ଟଙ୍କା, ମକଦମାରେ ଶଦେ ହୁଇଯଇ ଗଲେ ସ୍ଵବା ଦ'ଚାଯା
ଦବାଇନମିଯକୁଠାଇ ଦେବାଭଳପାଣି ! ନାଃ କ'ଣଚେହବ ପଛକେଦେ
ଦେଖି, ହାକମଙ୍କ ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡଯିବ, ଦୟାକର ହାକମ ଯେ
ବଞ୍ଚାଇ ଦଅନ୍ତୁ ଚେବେଡ ଟଙ୍କାତକ ରହଯିବ !" ଏହିପର ଷ
ସ୍ଵବଗୃର କର ଗିରିଧାରୀ ଲେଉଟି ଆସିଲେ ଓ ସିରସ୍ତା ଖୋଲି ପୁ
ଦମ୍‌ରେ "ପ୍ଲାର୍ଗ" ବାଣ୍ଟିଦେଇ କାମ ଖଡମ୍ ଦେଖାଇଦେଲେ । ଅର୍ଥ
ଏଣେ ପ୍ରଜାତ ଅନୁପସ୍ଥିତ, ତା ପାର୍ଚାଖଣ୍ଡିକ ବହି ଡନକାଲମଧ
"ଦଆଗଲା" ବୋଲି ଦେଖାଇ ଦେଇ, ସେ ପାର୍ଚା କାଗଜ ଖଣ୍ଡି
ମାଣ୍ଡିତଳେ ଗୁଞ୍ଜିଦେଇ ଯାଉଥାନ୍ତି । ପଣ୍ଡିମକବାଟ ଅଛନ୍ତି ସେ
ଯଥାସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେବେ । ଯୋଗକୁ ସେତେବେଳେ ପାଖଆଖ
ତେନମାନ୍ ନାହିଁ, ମୁନସର୍‌ମ୍ ମିୟାଁ ଡକାଇ ନେଇଯାଇଚନ୍ତି ଟେ
ତାଙ୍କ କ୍ୟାମ୍ପକୁ ଯାଇଅଛୁ । ଦ'ଚାଦନ ଏହି କଷ୍ଟରେ ଗଲ, ଅ
ଏ ଦି'ଦିନ ପ୍ରଜାଙ୍କର ଜଲଟଙ୍କଏ ସ୍ଵବା ଗ୍ରହଣ କରନାହାନ୍ତି । ଯା
ପାର୍ଚା ପଛକୁ ଥିଲା ସେମାନେ ଏକପ୍ରକାର ମାଗଣା ପାର୍ଚାନେଇ
ଖୁସୀ, ବା ଯାହା ଦେବାର ପଣ୍ଡିମକବାଟଙ୍କ ହଥା ଅପଣାଗର୍ଭରେ ପ
ଦେଇଚନ୍ତି ।

ବୁଧବାର ତା ୭ ଖ୍ଚ ଜାନୁୟାରି — ଆଜିର ଏଜ ବାରଟା
ବଳେ ହାକିମ ସ୍ୱୟଂ ଅଭ୍ୟାଗ୍ନିର ମୋକଦ୍ଦମା ଉଦାରଖକରିବେ।
ରିଧାରୀ ବାବୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଲ୍‌ପେଚା ମୁହଁ ଚାହିଁ ସକାଳୁ ଉଠିଲେ,
ଦମଧ୍ୟରେ ଜାଣିପାରିଲେ ଯେ ମୌଜାର ପ୍ରଜାମାନେ ସମସ୍ତେ ଏତେ-
ବଳକୁ ମୁହଁ ମୋଡ଼ି ଦେଲେଣି, ଆଉ କେହି ଜଣେ ସୁଦ୍ଧା ପାଖେ
ଶୁନାହାନ୍ତି। "ନିଃସାଶ୍ରୟଂ ମାଂ ଜଗଦୀଶ ରକ୍ଷ"। ମଦନମୋହନଙ୍କୁ
ହୁକୁ ବେଶିକରି ଯାଚବେ, ବୋଲି ମନଟା ହେଉଚି, କିନ୍ତୁ ଲୋଭ
ତୁନାହିଁ; ସେ'ତ ଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟରେ ବାବୁଘର ଠାକୁର, ମୋରତ' କିଛି
ଧିକାର ନାହିଁ, ମୁଁ ସିନା ବାହାର ଆଦନାଲୋକ! "ଛତ୍ରି ଛତିସରେ
ଭୁଚ୍ଛ ପଞ୍ଚାଶଟଙ୍କା" ଦେବ, ଆଉ ଏଥିରୁ ବେଶୀ ପରଙ୍କ ଠାକୁରଙ୍କୁ
ବା ଅନ୍ୟାୟ। ମୁନସରିମ୍ ଓ ଗିରିଧାରୀ ବସି ବାକିବଦରମାନ
ାବନାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି, ରଜାକଚେରୀ ନିକଟ, ବରଗଛ ମୂଳେ ଖଣ୍ଡିଏ
ଜ ପଡ଼ିଚି, ହାକିମ ସାହେବଙ୍କ ଘୋଡ଼ାଟି ଠୁକ୍ ହୋଇ ସନ୍ଥୁଛି
। ଗିରିଧାରୀଙ୍କ ଛାତି ଦାଉଁ, ହଠାତ୍ ଉଠି ହାକିମଙ୍କୁ ସଲାମଟିଏ
ଖାଇଦେଇ ଘୋଡ଼ା ଲଗାମଟି ଧରି ପକାଇଲେ। ଛୋଟ ସାହେବ
ୀକିରେ ବସିପଡ଼ି ମୁନସରିମ୍‌କୁ ଲକ୍ଷକରି ହିନ୍ଦୀଭାଷାରେ ହୁକୁମ
ଲେ "ଥାଉଖଣ୍ଡେ ଚୌକି ଓ ଖଣ୍ଡେ ହାତପଙ୍ଖା ଶୀଘ୍ର ଅଣାଅ,
କଟ୍ରୀ ପଚ୍ଛେ ଆସୁଚନ୍ତି ବାଟରେ ରାଜକଚେରୀ ପାଖେ ଜାନ୍-
ଇ ଓ ମାନେଜରଙ୍କ ସହିତ କଥାଭାଷା ହେଉଚନ୍ତି, ସେ ଏହି
ଲେ ବୋଲି"। ଗିରିଧାରୀ ଅମୀନର ଏତକ କାନରେ ପଡ଼ିବା-
ତି ହାତଗୋଡ଼ ଥରିବାକୁ ଲାଗିଲା ଓ ଏହି ସୁଯୋଗରେ ହାକିମଙ୍କ
ଲଟି ତା ହାତରୁ ଖସିଗଲା; ପ୍ରଜାଗୁଡ଼ିଏ ବସି ଦେଖୁଚନ୍ତି କାହାରି
ଧି ହେଉନାହିଁ ଯେ ଉଠି ଯାଇ ଘୋଡ଼ାଟିକୁ ଧରି ପକାଇବେ
। ଘୋଡ଼ାଟି ବାହାରେ ଯେଉଁବାଟରେ ଆସିଥିଲା ସେହି
ରେ ଅପଣା ଗୋଡ଼ର ବଳ ଦେଖାଇ ଚମ୍ପଟ, ଏଣେ ଗିରିଧାରୀ

ବାବୁ ସେହି ଖଟରେ ବସିଥିଭ ଅର୍ଦ୍ଧ ଅଚେତନପ୍ରାୟ; ମୁନସରିମ୍ ମିଶ୍ର ଚୌକି ଆଣିବାଲାଗି ଦୌଡି ଗଲେଣି, ହାକିମ ସାହେବ ଏକଦମ୍ ଅଗ୍ନିଶର୍ମ୍ମା, ହନ୍ଦରେ ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ନିଜର ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ଦିସ୍ତାରେ ପକାଇ ଅଭିବାଦନ କରୁ୨ ଘୋଡ଼ା ଯାଇ ଅଦୃଶ୍ୟ, ବଡ଼ସାହେବ କର୍ତ୍ତା ଅଫି ପ୍ରବେଶ ହୋଇଗଲେ ।—ଇତି ପ୍ରମାଣ ପଙ୍କ ।

ନବମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ଗାଁଉଲୀଲୋକେ ଗୋରାଙ୍କୁ ଠାକୁରପୂଜା କରନ୍ତି ।

ବଡକର୍ତ୍ତା ଶ୍ରୀକୀନସୀନ୍, ଛୋଟସାହେବ ନିଜ ଘୋଡାଟିର ଅବସ୍ଥା ଭାବ ଅନ୍ୟମନସ୍କଭାବେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ, ମୁନସରିମ୍ ଆଉଖଣ୍ଡେ ଚୌ ଖୋଜିବାକୁ ଯାଇ ଅନୁପସ୍ଥିତ, ଅମୀନ ହଗୁରା ଖଟରେ ବସି ଥରୁନ ବଦରକାନୁନଗୋ ସାହେବ ଏକ୍କା ବଡକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତ ଦେଉଛନ୍ତି । ଶହେଖଣ୍ଡେ ପ୍ରଜା, ଲୁଆଡ଼ୁ ଜାଣିଲେ, ଆସି ଜମିଗଲେଣି ଗିରିଧାରୀବାବୁ ବଡକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ସ୍ୱପ୍ନରେ ସୁଦ୍ଧା ଦେଖିନଥିଲେ, ତାଙ୍କ ଗୁ ରାଗ, ଓ ଶୃଙ୍ଗହୀନ ଲମ୍ବ ଗୃବୁକଷ୍ଟିକୁ ଦେଖିକରି ଥକ୍କାହୋଇ ଯା ଥିଲେ, ଆସି ବଡ଼କର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ମୁଣ୍ଡଲଗେଇ ଦଣ୍ଡବତଟାକରି ପକାଇଲେ କର୍ତ୍ତାଙ୍କର ଇଂରାଜୀକଥା, ତାଙ୍କର କଥା ଗୋଟାଏହେଲା ସେଠିଥି ଲୋକଯାକ ବୁଝି ପାରୁନାହାନ୍ତି-ତନ୍ତୁ ନିଃଶବ୍ଦେ ସମସ୍ତେ କେବ ଏକଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁ ରହିଛନ୍ତି । ଛୋଟସାହେବଙ୍କ ମୁହଁରୁ ହୁଁ ବାହାରୁନାହିଁ, ଦେଖିଲାଲୋକ ମନେକରୁଛନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କର ତଦାରଖ କରିବାକୁ ବଡକର୍ତ୍ତା ବିରାଜମାନ, ଦଶପନ୍ଦର ମିନିଟ୍ ନ ଆଦ ଦେଖିସାରିଲା ପର, ବଡକର୍ତ୍ତା ପକେଟରୁ ଖଣ୍ଡେ ନୋଟ କାଢି ଯାହା୨ ପ୍ରଶ୍ନକଲେ ଓ ଉତ୍ତର ପାଇଲେ, ।ତାଙ୍କର ମୁଖ ଓ ସ୍ୱରରୁ ଲୋକେ କେବଳ ଏତିକି ଅନୁମାନ କରୁଛନ୍ତି ଯେ ସେ ହାକିମଙ୍କ କଥାରେ ବିରକ୍ତ ହେଉଛନ୍ତି ଅଥଚ ତାଙ୍କ ଭଲସା

କାନୁନଗୋଙ୍କ କଥାରେ ହିକବ ବୁଝିଗଲାପରେ ଥଣ୍ଡା ପଡ଼ିଯାଉଚନ୍ତି, ଫେର ସ୍ୱଗୁଚନ୍ତି, ଅମୀନ ମୁନସରିମ୍ ଖାଲି କାଗଜଗୁଡ଼ାଏ ଅଣ୍ଡାଳ ଶାଣ୍ଟୁଚନ୍ତି, ଜଣ୍ଟୁ ଅକ୍ଷରଟାଏ ମଧ୍ୟ ପାଟିରୁ ବାହାରୁନାହିଁ । ଏପରି ଅଭିନୟ କଛି ସମୟ ହୋଇଯିବା ପରେ, ବଡକର୍ତ୍ତା ପ୍ରଜାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ " କ ଉତ୍ତର ଅଛି " ପଚାରିଲେ ।

'ପ୍ରଜାଏ' ବୋଲି କହିଲେ ଘରୀ ହିସାବକର ଜଲଦପୁରର ଗୃହସ୍ଥ ଚେଯ୍ୟାନବେ ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ବୁଝାଇଲା । ଶହେଖଣ୍ଡେ ଉପସ୍ଥିତ ଯେ ଥିଲେ ତାଙ୍କଭିତରୁ ନିଜସାହ ଯାହା କରିଗଛନ୍ତିଲେ ହାକମମେଲନ ବସିବ ସେଥିରୁ ରାମାଶାମା ହାମା ନିକମା ଟୋକାଏ ମଧ୍ୟ ଆସି ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି କରିଚନ୍ତି । ଗାଁଧୁଆବେଲ, ଧୋବଧାଉଲଯ୍ୟା ଚବଚକ୍ଷିଯ୍ୟା ଗ୍ରାମବାସୀଏ ନିତ୍ୟକର୍ମରେ ଅଟକି ଯାଇଛନ୍ତି । ବଡସାହେବ ଆସୁଚନ୍ତି ବୋଲି ଖବର ନଥିଲା, ଛୋଟହାକମଙ୍କ ବଦରଫଏସଲା ବେଳେ ତାଙ୍କର ଚେଚେକଛି ଜରୋଶ କାମ ନାହିଁ, କାମଥିବତ-ଅଉ ପ୍ରଜାଏ ଗୋରୁ,ପଦେ ପାଟିଫିଟାଇବା ସ୍ୱପ୍ନ, ବଳେ ତାଙ୍କୁ ଡାକନେବେ' ଯେ । ଅଜ ଫେର ଜାଣିଚନ୍ତି ଯେ ଅମୀନ ବରୁଦ୍ଧେ ଯେଉଁ ଅଭ୍ୟାଗ୍ରହ ଦରଖାସ୍ତ ପଡ଼ିଛି ଛୋଟହାକମ ତାହା ବୁଝିବେ; ତେବେ " ଲକ୍ଷ୍ମୀଥିଲାଲୋକ ଯେପରି କଥାରେ ସାକ୍ଷଦେବାକୁ ଯାଏନାହିଁ । ପେଟପାଟଣା ନାହିଁ କାହାର ? ପ୍ରଜା ତା କର୍ମ୍ମକୁ ନ ଆଦରି ପରଙ୍କନାଆରେ ଚୁଗଲି ହିବାଟା କେବେ ପସନ୍ଦ କରେନାହିଁ । ଅମୀନ ଯେଉଁ ଟିକସନଏ ତାହା'ତ ବନ୍ଦବସ୍ତ ଫିସ । ଗଜଗୀ ଛଡାଇନେବା ଗଛ ଯେ ପଞ୍ଚଗ୍ରେସ ପତ୍ୱାଧରେ ହାଯ୍ୟୀ ଶାଗ ମେଞ୍ଚାଏ ଛିଣ୍ଡାଇନେବା ପଡୋଶୀମଧ୍ୟ ହିପର ଶ୍ରେଣୀ ଅପରାଧରେ ଗ୍ରେର, ମାର ମାରୁ ଭଣ୍ଡାରଥ ମାରୁ, ମୀନ କଣ ଖାଲି ନେଉଚ ନିଜ ପୁଅମାଇପ ପୋଷିବବୋଲି ? ସରକାର କ'ଣ ଜାଣିନାହାନ୍ତି ଯେ ଟଙ୍କାଟାଏ ପାଇଁ ଦିନସାରା ଖଟି ପେଟେ ମୁଠାଏ ଖାଇବାକୁ ପାଇବନାହିଁ ? ଅଥଚ ଲକ୍ଷେ ପ୍ରଜାଙ୍କର

ଜୀବନନାଟିକା ତାଙ୍କ କଣ୍ଠରେ ଝୁଲାଇଦେଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ କାମ ତାଙ୍କ
ଜବାବଦେହୀଙ୍କୁ ଚାହିଁ ତାଙ୍କ ୬।୭।୮ ଦରମ୍ହା ମାନୁଛନ୍ତି ? ଏବ
କାଲକୁ ଶହେ ଟଙ୍କା ପାଇବା ଚ ଜରସ୍ତାଟି ଆମ ଏ ଚୋଡ଼ାଣୀଖିଆ ଗର
ବଙ୍କଠେଉଁ ଥିଲ ! ସ୍ୱକମ୍ପ ଖଜଣା ଟିକସ ପଥକର ଏତେକଥା ଇସ୍ତ୍ରୀକୁ
ଇସ୍ତ୍ରୀ ସରକାର୍‌କୁତ ଗଣୁଛନ୍ତି ! ବଚାରୁ ଅମୀନ ଯାହା ଭରଷ
ବର୍ଷରେ ଥରେ ନ ଏନ୍ତି ଆଉ ଥରେ ମହିରେ ଦମ ଦୁଆରକୁ ଆସେ
ଏପରି କାମକୁ ସରକାର ଅମୀନର ଦରମ୍ହା ଶହେଟଙ୍କା କରିଥିଲେ
ସେଟଙ୍କାତ ଆମ ଏହି ପ୍ରଜାଏ ଦଅନ୍ତେ ? ଏଥିପାଇଁ ଗୋଟା
ଟିକସ ବସାଇଦେଲେ କାଲେ ବାବୁଭଯ୍ୟାମାନେ ଓଜର ଆପତ୍ତି କ
ନାଇଣ କରାଇବେ, ତେବେ ଅମୀନଙ୍କୁ ଅଳ୍ପଦରମା ନାଆଁକୁ ଦ
ଦେଇ ଗାଆଁ ଛାଡ଼ିଦେଲେତ ସେମାନେ ଗଡ଼ଆରୁ ମୀନଗଣିଲାପ
ଗଣିନେଇ ଆପଣା ପେଟ ପୂରାନ୍ତୁ, ଏକା କଥା !" ଏହିପରିକା ବ
ଙ୍କୀମାନେ ବରଗଛତଳେ ଖଟିଆରେ ବସିରହିବାକୁ ଅସିନାହାନ୍ତି
ଦଫାଦାର ଓ ଚାରିଟାଯାକ ଚୌକିଦାର ପୋଷାକ ଭଳି ଅ
ପରେହିଁ କଲାପରି ଠିଆହୋଇ ଗଲେଣି ?

କେହି କେହି ସହର ପାଠୁଆମାନେ ମଫସଲରେ ବଢିଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସ
ରରହାଓ୍ୱା ଖାଇ ଏପରି ଉଛିକ୍ଷିତ ବବେକୀ ଲୋକଙ୍କୁ ମନୁଷ୍ୟ ଚ
ଗଣନ୍ତି ନାହିଁ, ମନେକରି ନଅନ୍ତି ଏଗୁଡାକ ପଶୁ, ଜମି ଚଷ
ଗାତ ଖାଆନ୍ତି, ଖଜଣା ବା ମହାଜନ ଦେଉଥାନ୍ତି ଓ ଘରେ ବା
ମାସ ରହି ସଂସାର ବୃଦ୍ଧି କରନ୍ତି ; କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଏତକ ନରମଦଳ
ଯୋଗ୍ୟ ନଗୁଛନୀତଗୁଡ଼ିକ ଆଦୌ ବୁଝି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ପ୍ରକୃତ
ଦେଖାଯିବ ଯେ ଗାଉଁଲି ଭଦ୍ରଲୋକମାନେ ଢୋଲର ଦୁଇପାଖ ବଜା
ଜାଣନ୍ତି, ଢୋଲ ଗିଇଁ ଜାଣନ୍ତି, ଓ ଢୋଲ ଫଟାଇ ଜାଣନ୍ତି, ଏ
ମହାଜନଗତପଥର ଧର୍ମାଧର୍ମକୁ ଲକ୍ଷକରି ଜଜର ପଛକେ ଷଡଯ
ଆମଯୋଗେ ସନ୍ଧ୍ୟାଦ୍ଧା ଦଣ୍ଡ ନପାଇ, କପରି ଶାନ୍ତିରେ ଦନ କେ

ଟାଇଦେଲେ ତେଣିକ 'ଯୋଡି,ଯୋଚ, ପକା' ଏସବୁ ଏକା. ଦୁନଆଁ-
ଲୋକେ ଯେମନ୍ତ ପର ହୋଇଥାନ୍ତି ପୁଅମାଇପ ସେହିପରି ପର ହୋଇ
ଯାନ୍ତି । "ଧନଯିବ କଥାସ୍ଥିବ" ଏହି ନୀତିକୁ ଏ ଗାଉଁଲି ଭଲଲୋକେ
ବୁଝିଥାନ୍ତି ଓ ବୃଷର ସହିଷ୍ଣୁତା ଗୁଣଟି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭ୍ୟାସ କରୁଥାନ୍ତି ।
ବଡକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନ "କିଛି ଓଜର ଆପତ୍ତି ଅଛିକି ନାହିଁ ?" ଏଥିର
ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଉପସ୍ଥିତ ଶହ ପଞ୍ଚାଶ ପ୍ରଜାଙ୍କ ଭିତରୁ ଏ ତା'
ମୁହଁକୁ ଅନାଅନି ହେଲେ । ରଜାଙ୍କ ତହସିଲଦାରର ଭୁଣ୍ଡ ଖଜବକୁ
ହଉଚି ସତ କଲୁ ସେ'ତ ପ୍ରଜାନୁହେଁ ! ତେବେସୁଦ୍ଧା ସେ କହିଲା
ହଜୁର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଜା ଆସିନାହାନ୍ତି ଆସୁଚନ୍ତି, ଏଗୁଡ଼ିକ କିଛି ଜାଣନ୍ତି
ନାହିଁ" । ଶ୍ରେଷ୍ଟ ହାକମ ଏହି ଉତ୍ତରଟି ଇଂରାଜରେ ସମୁଝାଇ ଦେଲା-
ବେ କର୍ତ୍ତାଙ୍କର ମଣ୍ଣକିପ୍ଯାର ହଗ ଫେରଗଲା । ବଦର ତାଲିକା
ଗାଇ ନାମ ଡାକସ୍ତ କରି ଦେଖିଲେ ଯେ ଅମୃତମଣୋହି ନିଜଗୃଷ
ଦରଗୁଡ଼ିକରେ ଯେତେ ପ୍ରଜା ନାମ ଲେଖାଇ ନେଇଚନ୍ତି ସେ-
ଲେ ଅଧିକାଂଶ ଅନୁପସ୍ଥିତ । ତହସିଲଦାର ବଜୃସ୍କୁ ବାହି ମିଳି-
ଲା, ସେ କହିଲା "ହଜୁର ପ୍ରଜାଙ୍କର କିଛି ଏଥିରେ କିଛି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ,
ଜଗୃଷ ଜମିଗୁଡ଼ିକରେ ନାମ କରାଇ ନେବାର ପ୍ରବୃତ୍ତ ଇଥିଲେ
ସେମାନେ ଆଜ ନ ଖାଇ ନ ପିଇ ଏଠି ପଡ଼ିଥାନ୍ତେଟି ? ଏ ଉପସ୍ଥିତ
ଜାଙ୍କ ଭିତରେ ଯେଉଁମାନେ ଅଛନ୍ତି ପଚାରି ବୁଝାଯାଉ ସେମାନଙ୍କର
ଜର ଅଛିକି ନାହିଁ" । ସେତେବେ ପ୍ରଜା ଏ ମଧ୍ୟ କହି ଉଠିଲେ "ନାହିଁ"
ଷ୍ଟ ହାକମଙ୍କୁ କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟର ପରାମର୍ଶ ଦେଇସାରି ବଡ କର୍ତ୍ତା ଫେର
ଚାରିଲେ "ଆଗ ଏ ଅମୀନ ହରୁଙ୍କେ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କର କିଛି ଆପତ୍ତି
ଅଛି" ? ଏତେବେଳକୁ ମାନଖାଁ ଓଗେର କେତେକ ଲୁହାଳୟା
ଜା ଆସିଗଲେଣି । ଶିରଧାରୀ ତିଡାରୀ ଆଖିରୁଜ ମଦନମୋହନ ଜପୁ-
ଏ, କ ପରିଣାମ ହେବ ଦେଖାଯାଉ । ତେନମାନ୍ୟ ଆଖିରୁଲାଇ
ହାକୁ ଇସାରା ଦେଉଥାଏ । ଦଣ୍ଡେ ସମସ୍ତେ ଚୁପ ରହିଗଲେ ।

ପରେ ମାନଖାଁ ପଠାଣ ବାହାରିପଡ଼ି କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭକଲା ଯଥାଃ ଏ' ଅଖ
ତାରିଶାଲ୍ଲ ବନ୍ଦବସ୍ତ ଅମଲଠାରୁ ଲଗାଇ ଏ ଅମଲଯାଏ ସଫ୍ଘା ଦେଖ
ଆସିଲେଇଁ ଅମୀନ ଯେଉଁ ଗାର ମାରିଥିବ ସେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ବିଧାତା ଲିଖନ
ପ୍ରାପ୍ତ । ସେ ଗାରକୁ ଅଦଲ୍ କରିବାଲାଗି ଲୋକଙ୍କ ଯାନାସନ ଯାଉଛ
ତେବେସୁଦ୍ଧା ସଫ୍ଘା ଅଦଲ ହୋଇପାରି ନାହିଁ ତେବେ ଗିରିଧାସ
ଅମୀନଙ୍କ' କପାଳକୁ ସହସ୍ରଗୁଣେ ଭଲ, ତା ନାଁଅରେ ମିଛସତରେ ଯେ
କହିବ ବିଧାତା ସେଥିରୁ ତାହାର ମୁଣ୍ଡରେ ବଜ୍ର ଖଞ୍ଜିଦେବେ
ଅମୀନକୁ କଏ ବା କଣ ଦେଇଥିବ ସେ ନଜେ କଛି ପାଦୁଲାଟିଏ
ପାନଖଣ୍ଡିଏ ଦେଇନାହିଁ—ବରଷ୍ଣ ବଡବଡ଼ଥ ଆଉ୬ ମାନେ ଦ
ଗୋଲମାଳ କର ଯାଉଛନ୍ତି, ହଜୁରରୁ ଏହି ଚରଗଛତଳ କବ
ଆସ୍ଥାନ ବଦରଟି ଶୁଣାଗଲେ କେତେକଥା ବାହାର ପଡ଼ପାରେ
ଶେଷରେ ହାକମ ଏତକ କଥା ଇଂରାଜରେ ସମୁଝାଇଦେବାରେ 'କବ
ଆସ୍ଥାନ' ବଦରକାଗଜ ଓ ନକସାଟି ବଡ଼କର୍ତ୍ତାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ପଡ଼
ଗଲା । ବଦରଗୁଡ଼କ ମୁନସରମ୍ମିର୍ଯ୍ୟାଁର ହାତଲେଖା ଦେଖି କାନୁନଗ
ସାହେବ ମୁନସରମ୍କୁଂ ଡାକ ସାମନା ପାଖରେ ଠିଆ କର
ଦେଲେ । ବଦରର ଲେଖା ଓ ଇତହାସରୁ ହାକମଙ୍କ ସନ୍ଦେହ କ
ବାର ଜୁଉ' ନାହିଁ ଯେ ଏହି ବଦର ବାବତରେ ଖହଶହ ରୋଜଗା
ହୋଇପଡ଼ଛି । ଏହି ଗୁଡକ ତ ପ୍ରଜାଙ୍କ କଜ୍ୟା ନୁହେ ଜମୀଦାର
ଭହଙ୍କ ବଦର ଓ ତଉଜ୍ଜ କଜ୍ୟା । ଗଲା ବନ୍ଦବସ୍ତବେଳେ ଏହି ଜ
ଗୁଡକ ଇଜମାଲିତଲେ ରଖାଯାଇ କୈଫିୟତରେ କେବଳ ଗ
ଲେଖାଥିଲା, ଉବଳନ୍ ଗସଡାରେ ଅମୃତମଣୋହି ତଲେ ଲେଖାଯା
କେବଳ ଏତେ୬ ଗଛ ଲେଖାଥିଲା; ନୂତନ ହୁଦାଏଦ୍ ଅନୁସା
'ବ୍ୟବହାର' କାଲମ୍ବରେ କଣ ପୂରଣ ହେବା ଉଚିତ ଏହିକଥା ଦେ
ଏ ବଦର ଗୁଡ଼କ ଉତ୍ଥାପିତ, କାର୍ଯ୍ୟରେ କନ୍ତୁ କର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼
ଯେ କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ପଠାଣଙ୍କ କବରମାନ ଅଛି, ତଚ୍ଛି

ୟବଧାନରେ ଏହି ବଡ ବରଗଛତଳେ କେତେଗୁଡ଼ାଏ ସିନ୍ଦୂରଲଗା
ଥର ମାଟୀଘୋଡା ଇତ୍ୟାଦ ଜମାଅଛୁ । ତେଣେ ରାଜାଙ୍କ ତହସିଲ୍
ାର ବଡ ବଡାଏ ତାଲପତ୍ର ଆଣି ମେଜସାମନାରେ ଥୋଇଦେଇ
ହିଲେ ଯେ "ହଜୁର ଏ ବୟାଳିସ ସାଲର ଉର୍ଦ୍ଦିରଥା, ଏଥିରେ ଜରବ-
ର ଦେଖାଯାଉ ଏ ସମସ୍ତ ଅନାବାଦଟା ଅମୃତମଣୋହ ଖାଲସା
ାହାଲଭୁକ୍ତ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହେବ" । ତାଲପତ୍ରରେ ଏହପର
ଲ୍ୟବାନ୍ କାଗଜ ହୋଇପାରେ କୌଣସି କର୍ତ୍ତାଙ୍କର ଏତକ ଜ୍ଞାନ
ଥିଲା, ବଡକର୍ତ୍ତା ସ୍ୱୟଂ ଉପସ୍ଥିତ; ଯାହା ହୁକୁମଦେବେ କରାଯିବ
ତସ୍ତ୍ୱ ତାଲପତ୍ରଗୁଡିକ ଦସ୍ତାବଜ ହୋଇ ନପାରେ; ନଥିରେ ସାମିଲ
ସ୍ଥ ଅସମ୍ଭବ, ସହିମୋହର କାଗଜ ନୁହେଁ ଓ ଆଜକାଲି କଲଟରରେ
ଥିର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ନାହିଁ ଜମୀଦାରର ଏ କାଗଜକୁ ବିଶ୍ୱାସ କଣ",
ତ୍ୟାଦି ଯୁକ୍ତିଲଖିଟାଇ ବଡକର୍ତ୍ତା ହୁକୁମ ଦେଇଗଲେ ଯେ ଏହା-
ନ ଯାହା କରିବାର ତାହା ଷ୍ଟେଟହାକମ କରିଦେବେ । ବଡ
ହେବ ତହୁଁ ହିସାବ ମିଳାଇ ଦେଖିଲେ ଯେ ଗଲା ବନ୍ଦବସ୍ତରେ
ୀଦାରଙ୍କର ନିଜଖଷ ତୁଇଶ କେତେ ଏକର ଥିଲା, ବର୍ତ୍ତମାନ
ମାଃସୀରେ ଶହେ ଏକର ହେଲେ ଛେ'ର; ସେ 'ଏଥିର କାରଣ'
ରନ୍ତେ ତହସୀଲଦାର ହାତଯୋଡ ଥରି କହିଲେ "ହଜୁର ଶହେ
ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଜଖଷଜମୀ ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ପଟ୍ଟାକରି ଦିଆଯାଇଅଛୁ । ବଡ
ହେବ ଖୋଲଖାଡ଼ି ପ୍ରଶ୍ନ କଲାରୁ ପ୍ରକାଶହେଲା କି ମାଣକୁ ଜର-
ନ-ସଲାମୀ ହାରାହାରି ଶହେଟଙ୍କା ନେଇକରି ପୂର୍ବ ମାନେଜର
ହେବ ନିଜଖଷ ଶହେଏକରକୁ "ଉଏଣ୍ଟ ଷ୍ଟେଡବାନ୍" କରାଇ
ଲିଚନ୍ତି । ଏଥିରେ ଜମୀଦାରଙ୍କୁ କେତେ ଲାଭ ହେଲା କସୋଟ
ାରୁ ଦଶହଜାର ଟଙ୍କା ହେଲା । ତହସୀଲଦାର ବାବୁ ଥରି ହୋଇ
ଜନରସାହେବଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ଯେ କୈଫିୟତ ଦେଇଗଲେ
ାନରେ ପଡିଲାରୁ ବଡସାହେବ ମହୋଦୟ ରାଗ ଓ ଘୃଣାରେ

ଲିଲ୍ ପଡ଼ିଗଲେ ଓ ଅଧଘଣ୍ଟାଯାଏ ରାଗରେ କଣ ସବୁ ସାନ ସାହେ-
ବଙ୍କୁ କହିଗଲେ । ଅସଲ ବନ୍ଦବସ୍ତ ଯେଉଁଲାଗି ପାଇଁ ତାହା ତେବେ
କିଏ ଦେଖୁଛି ?

ତହସିଲଦାରଙ୍କ କଥାରୁ ପ୍ରକାଶହେଲା ଯେ ଜମୀଦାରମାନେ ଏ
ଜିଲ୍ଲାରେ ଆପଣା ୨ ନିଜଗୃଷ ଜମି ବନ୍ଧକ ତଥା ପଟ୍ଟାକରିଦେଇ ଲକ୍ଷ
ଟଙ୍କା ଗର୍ଭରେ ପକାଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ନଚେତ୍ ନୂଆ ନିଜଗୃଷ ଲାଗି
ଏତେ ଜିଦ୍ କାହିଁକି ? ବନ୍ଦବସ୍ତରେ "ନିଜଗୃଷ" ହେଲେ ତାକୁ
ସମୟରେ ହସ୍ତାନ୍ତର କରି ଟଙ୍କା କରିନେବାପାଇଁ ରଏତି ଜମୀ
ବନ୍ଧକୁଦର ଯାହା ତାହାଉପରେ ଶତକରା ପଞ୍ଚାଶଟଙ୍କା ଦାଖଲ
ଖାରଜ ରୋସମ ବୋଲି ଜମୀଦାରଙ୍କର ତ ପାଉଣା ଅଛି ? ସୁତରା
ନିଜଗୃଷ ଜମୀଲାଗି ରଏତି ଦରର ଦେଢ଼ା ଜରସମନ ବା ପଟ୍ଟା
ସଲାମୀ ନ୍ୟାଯ୍ୟତଃ ନେଇ ନେ ଲଣି । ମାଣକୁ ଗୃରିଶଟଙ୍କା ଯାଏ ମ
ନିଆହୋଇଛି । ଜମୀଦାରଙ୍କ ଭିତରୁ ପ୍ରଥମେ ଯାହା ମୁଣ୍ଡରେ ଏବୁଦ୍ଧି
ଚୂଲିଲା ତାକୁ ଧନ୍ୟବାଦ । ଶିକ୍ଷିତ ଦରବାରୀ ଜମୀଦାର ନଟନେ
ଏତେଦୂର ଆଇନଜ୍ଞାନ କାହାର ହୁଅନ୍ତା ? ରଇତ ପଟ୍ଟା ପାଇଗଲେ
ସେ ଜମୀ ଚିରକାଲ 'ରଏତିସତ୍ୱ' ହୋଇଗଲା । ଏହିଟା କଣ ପ୍ରକୃ
ଆଇନ ?

ହାକିମମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟର ଇଂରାଜି କଥାଭାଷାରୁ କିଏ ବା କ'ଣ ଠି
କରି ବୁଝିବ ? ମାନଙ୍କା ଓ ତାଙ୍କ ସାହିର ମୁକ୍ତାର ମିଯାଁ ଠାରଠାରେ
ଅନୁମାନ କରି ବଡ଼କର୍ତ୍ତାଙ୍କ ରାଗ ହୋଇଯିବାର କାରଣ ବୁ
ନେଲେ । ସଙ୍ଗେ ୨ ଏହି ଅନୁମାନ ସମ୍ବନ୍ଧେ ହାଲକାଲୁହାଲ
ଗୋଟାଏ ଚଉହି ବାର୍ତ୍ତା ବୁଲିଯାଇଥିଲା ଯଥାଃ—ଜମୀଦାରୀର ଦ
ଉଠାଇବାକୁ ତହିଁରେ ନିଜଚାଷ ନିଜଯୋତ ବାଗ ବଗାଏତ ନ
ମଛୁଆ ହାଟ ବଜାର କେତେ ୨ ଲାଭଦଏ ତାହା ଖରିଦ୍ଦାର ବ
ପ୍ରଥମେ ଦେଖେ । ପ୍ରକୃତରେ ନିଜଚାଷ ଜମି ଓ ବାଜେ ଅଦ
ଦେଖି ଜରସମନ ବଢେ ବା ଖସେ । ଯେଉଁ ଜମୀଦାରୀରେ ନିଜଚ
ନାହିଁ ତାହା କେହି ନେବାକୁ ଆଗ୍ରହ କରନ୍ତିନାହିଁ । ତାଲାଖିକ

ଜମିଦାର ନିଜଜାଷଗୁଡ଼ିକ ବିକି ତଥା ପଟ୍ଟାଦେଇ ସେତେଟଙ୍କା ପାଇଲେ
ନେଇଗଲେ ସେ ଜମୀଦାରୀର ମୂଲ୍ୟ କମିଯିବାରୁ ସରକାରୀ ରାଜସ୍ୱ-
ନିଲାମବେଳେ ତାହା ସରକାର ଜାଣେ ଜାଣିବେ ବା ବାଧହୋଇ
ଅନ୍ୟାୟସ୍ୱତ୍ୱାଦରରେ ନିଲାମ କରିଦେବେ । ଏଥିରେ ସରକାରୀ
ରାଜସ୍ୱପ୍ରତି ବହୁତ ବାଧାହେଲା । ବଡ଼କର୍ତ୍ତା ଏହି ମତକୁ ପୋଷଣ କହିଲେ
ଯେ 'ଅତଏବ ଏପରି ଜମୀଦାରଙ୍କ ଦସ୍ତାବେଜ'? ନିଜରାଷ ବଦର ଗୁଡ଼ିକ
'ରୁ ରଇତଙ୍କ ପକ୍ଷେ ତଗ୍ରୀଦେବା ବରଂ ଭଲଓ ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ ଅଟେ" ।
ହେବ କହନ୍ତୁ ନକହନ୍ତୁ ପଠାଣ ମୁକ୍ତାର ତାଙ୍କ ମୁହଁ ସାହେବହୋଇ
ଏହା କହିଲେ କି ?

ମାନଖାଁ ଦେଖିଲା ଯେ ତାହା ମୁହଁକଥା ଗୁଡ଼ାକ ଆଉ ବାହାରି-
ବାର ସୁଯୋଗ ଚାଲିଯାଉଛି । ମୁନସରମ୍ କଟକିଆ ପଠାଣ ନୁହନ୍ତି,
ବାହାରଦେଶୀୟ ପଠାଣ, ଏହାଙ୍କର ସେହି ପଠାଣସାହିରେ ବାସ
ହେଲା ବସାଥାଇ ଦ'ଚାରିଟା କଲଙ୍କ କଥାକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିଦେଇ
ଲେ ମୁଦ୍ଧା ଏବେ ଗୋଟାଏ ଘଟଣା ହେଲାଣି ଯେ ଜନୈକ ଭାତ୍ରି-
ଅ ଆପଣା ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ଓ ଜନ୍ମଦେଶ' ତ୍ୟାଗକରି ମୁନସରମଙ୍କ ମଗଧ-
ଦେଶକୁ ତୀର୍ଥକରି ଯିବାର ଏକପ୍ରକାର ନିଷ୍ପତ୍ତି । ପଠାଣସାହିର ଭଲ-
ଲୋକା ଜଣାଗୁଣା; କିନ୍ତୁ କଥାଟା ବାହାରକୁ ନ ପଡ଼ୁ ଏ ମୁନସରମଟା
'ମନ୍ତ୍ର ଛଡ଼ାଯାଉ ହୁଅନ୍ତା କି ? ମାନଖାଁ ଗୁପ୍ତେ' ଏହି ପରାମର୍ଶ
କରି ଆସିଛି । ସୁତରାଂ ସେ ଆଗକୁ ବଢ଼ିଯାଇ ଆଉକଣ କହିବ ?
ଲ ଦେଉଛ, ବଡ଼କର୍ତ୍ତା ଆପଣାର ଚତୁର୍ଦ୍ଦସ୍ତ ପରିମିତ ଚାବୁକକାଠିକୁ
ଉପରେ ପିଟିଦେଲେ । ଯେତେକ୍ଷେ ପଠାଣ ଓ ନଜ ମାମଲତକାର
ରି ପଛକେ ଏ ମଫସଲିଆ ଓଡ଼ିଆପଠାଣକିଁ ? ମାନଖାଁ
ଟା ଦାଉ' ପଡ଼ିଗଲା ଓ ସେ ରୁହମାରି ଅନ୍ତର ହୋଇଗଲା
କିର ଶବ୍ଦଟି ଯାହା କାନରେ ବାଜିଛି ସେ ଥରୁଛି ମୋ ଉପରେ
ପାରୁନ ବସିଲା କି ? କେବେ ବା କେମନ୍ତେ ବନ୍ଧୁକ ଫାଏର ଶବ୍ଦ
ଶବେ, ଗୋରାଙ୍କ ଚାବୁକମାଡ଼ ମଫସଲ କାହିଁକି ଶୁଣନ୍ତେ ?

ଶେଷକୁ ବାଞ୍ଛାକର୍ତ୍ତା ଛୋଟ ହାକିମଙ୍କୁ ଜଣ ମୁହଁମୋଡ ଗା
ଦେଲାପାଇଁ କହିବୋଲି ଦେଇ ଅଛନ୍ତି; କାରଣ 'ସାର୍କଲମଧ୍ୟ
ଖାଟିବ ଅମୀନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଶତକଡ଼ା ତାଙ୍କୁ ପାଞ୍ଚଟି ଦେଖିବାର ନାୟ
ଆପେ ହାତରେ ବାନ୍ଧରହନ୍ତି ପରା ? ଏଠି ଗୋଟାଏ ଗଲା, ଅନ୍ତର ଦ'
ହାଲକାରେ ଦ'ଟା ଅମୀନଙ୍କ କାମ ତଦାରଖ କର ସଞ୍ଜବେଳକୁ ପ
ସନ୍ତୋଷ ଧରବେଇ ଧରବେ । ହାର୍ଡ୍ୱାକଲ ଗାଡ ମୋଟରକାର୍ ଯେ
ଅପେକ୍ଷା କରଛ, କୋଡ ଏମାଇଲ ଅଧଘଣ୍ଟାଏ ଲାଗିବ । ରାତିକୁ ପ
ହୋଟେଲରେ ଖାନା ଓ ଶଯ୍ୟାଲାଗି, ଆଗରୁ ଖବର ଯାଇନାହିଁ । ବ
ଯାହେବ ଅଦୃଶ୍ୟହେଲାରୁ ଛୋଟକର୍ତ୍ତା ବାହାରଲେ, ପକ୍ଷୀରାଜଟି ଅଦୃ
ଆଉ ଏ ମୌଜାରେ ବସିରହିବା ଅସମ୍ଭବ । ଏଠାରେ ବାହକଥ
ସ୍ୱଦ୍ଧା ପାଲ୍କି ଯାନ ବାହନ ଅପ୍ରାପ୍ତ, ଶଗଡର ବାଟ ଏକପ୍ରକାର ଅ
ସୁତରାଂ ଗିରିଧାରୀ ଅମୀନଙ୍କ କପାଳ ଆଜ ଏକପ୍ରକାର ଥମିଗ
ତକେଗଲେ ବାରହାତ । ତରବରରେ ସେ ଖରାରେ ଦୌଡାଦୌ
କରି ଆପଣା ହାକିମଙ୍କ ଲାଗି ଗାଡଖଣ୍ଡିଏ ଯୋଗାଇଦେଇ ଘୋ
ଛାଡିଦେଇଥି ୨ାକାର୍ଯ୍ୟର କ୍ଷତିପୂରଣ କରିଦେଲେ । ଲୋକେଜାଣି
ଯେ ତାଙ୍କ ମକଦ୍ଦମା ଅନ୍ତୁରି ହପ୍ତାଏ ଘୁଞ୍ଚିଗଲା ଓ ହାକିମ କଡା ହୁ
ଦେଇଗଲେ ଯେ ଏହି ହପ୍ତାକ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଯେପରି ଦେ
ଏ ମୌଜାର ପଏମାସୀ ସାରିଦେବେ, ଖସଡା ତସ୍ୟାରିଥିଲେ ଖତ
କାମ କମ୍ପୁଡେରାରେ କରାଯି ; ଓ ସମୟଦେଖି ଆପଉ ନଥି
ଗିରିଧାରୀଙ୍କୁ ଅନ୍ୟମୌଜା ସୁଦ୍ଧା ମିଳପାରିବ । ଏତକିଂର ଶେଷପ
"ଅଧର୍ମମାଲ ଫଟଲ ବନ୍ଧୁତ ଗଲାବେଳେଯାଏ ମୂଳସହିତ" ।
ଏତେବେଳେ ଯାଇଁ ଗିରିଧାରୀଙ୍କ ଛାତରେ ପବନପଶିଲା; ରା
ରାତି ସାହାଡାଗଛତଳୁ ମାଲତକ ଆଣି ଆପଣାକୁର୍ତ୍ତାଯେଟ
ହିଲେଇ କରିଦେଇ ଟ୍ରଙ୍କରେ ଥୋଇଲେ, ଏ ଅଭ୍ୟାସର ମ
ତମାଟା ଏହିପରି ଫସ୍କି ଗଲାପରା; ଏଥର ତାଲାଗ' କରିଦେ